

N:o 34.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten m. m.; gifven Stockholms slott den 24 februari 1899.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att

dels antaga härvid fogade lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten;

dels, med ändring af nu gällande bestämmelser i fråga om sättet för bestridande af pensioneringen af så väl embets- och tjenstemän samt betjente vid generalpoststyrelsen som ock öfrige tjensteinnehafvare vid postverket, medgifva, att samtliga till poststaten hörande tjensteinnehafvare, hvilka från och med det år, då sådan ny organisation af civilstatens pensionsinrättning inträder, som i statsrådsprotokollet blifvit omförmäld, afgå ur tjenst, ega att af postmedlen utbekomma fulla pensionsbeloppen; derest de för rätt till pension af staten stadgade vilkor blifvit behörigen uppfyllda, äfvensom att från och med samma tidpunkt de pensioner, som dittills blifvit tjensteinnehafvare vid postverket beviljade från civilstatens pensionsinrättning att utgå jemte pension från postverkets pensionsstat, må i stället utgå från sistnämnda pensionsstat;

dels för bildande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet anförda grunder, af ny enke- och pupillkassa för civilstaten uppföra å nionde hufvudtiteln såsom ordinarie anslag ej mindre 35,000 kronor såsom bidrag till bestridande af förvaltningskostnaden

för nämnda kassa än äfven 9,200 kronor till beredande af frihet från befordringsafgifter för de till åttonde och nionde pensionsklasserna hörande delegare i kassan;

dels ock — under förutsättning af Riksdagens bifall till hvad Kongl. Maj:t i föregående punkter föreslagit — med uteslutande från riksstaten för år 1900 af de hittills å nionde hufvudtiteln uppförda anslagen till civilstatens pensionskassa af tillhoppa 112,286 kronor, medgifva, att från och med år 1893 uppkomna och härefter uppkommande behållningar å det till pensionsstaten för civile embets- och tjänstemäns enkor och omyndiga barn anvisade anslag å 45,000 kronor må användas till bestridande af derifrån redan beviljade pensioner, samt att hvad derutöfver kan blifva för samma ändamål erforderligt må af Kongl. Maj:t af tillgängliga medel förskjutas för att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro,

enligt Dess nådiga beslut:

G U S T A F.

Hans Wachtmeister.

Förslag

till

L a g

angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten.

§ 1.

Rätt till pension af staten enligt denna lag tillkommer, med de inskränkningar och under de vilkor, som här nedan angifvas, hvarje ordinarie innehafvare af civil befattning, med hvilken är förenad lön å stat, som blifvit faststæld af Konungen och Riksdagen.

Med civil befattning förstås här hvarje befattning, som icke är militär, civilmilitär eller uteslutande presterlig.

§ 2.

Från pensionsrätt enligt denna lag undantagas:

a) innehafvare af befattning, som medför rätt till pension från arméns pensionskassa, flottans pensionskassa, statens jernvägstrafiks pensionsinrättning eller telegrafverkets pensionsinrättning;

b) tjensteinnehafvare, som icke eger svensk medborgarerätt.

§ 3.

Pension är antingen *hel* eller *afkortad* och utgår med högst 8,000 kronor för år räknadt.

§ 4.

Med *hel* pension förstås, i de fall der aflöningsförmånerna äro fördelade i lön och tjenstgöringspenningar, ett *lönen* motsvarande belopp.

Der sådan fördelning ej eger rum, utgör hel pension den del af lönebeloppet, hvilken tjensteinnehafvaren icke är skyldig att afstå under tjenstledighet, som åtnjutes för sjukdom.

Hel pension utgör dock:

- för häradshöfding 5,000 kronor;
- för förste landtmätare 2,500 kronor; och
- för provinsialläkare 4,000 kronor.

§ 5.

Rätt att afgå från tjänstebefattning med åtnjutande af *hel* pension inträder:

- a) vid 62 lefnads- och 25 tjänstår, deraf 20 år såsom provinsialläkare,
för provinsialläkare;
- b) vid 62 lefnads- och 30 tjänstår, som tillbragts vid gymnastiska centralinstitutet eller vid allmänt läroverk,
för gymnastiklärare;
- c) vid 65 lefnads- och 35 tjänstår:
för bevakningspersonalen vid fångvården,
,, landbruksingenjörer,
,, postvaktbetjente,
,, bevakningspersonalen vid tullverket,
,, tjänstemän och betjente vid skogsstaten,
,, lärarne vid de allmänna läroverken, med undantag af gymnastiklärare, samt
,, läkare vid hospital och asyler för sinnessjuka;
- d) vid 65 lefnads- och 25 tjänstår:
för professorer och e. o. professorer vid rikets universitet och karolinska institutet,
,, professorer vid veterinärinstitutet, tekniska högskolan och fria konsternas akademi,
,, lärarne vid musikaliska akademiens konservatorium, samt
,, lärarne vid barnmorskeundervisningsanstalterna;
- e) vid 65 lefnads- och 10 tjänstår såsom chef för jernvägsstyrelsen:
för chefen för jernvägsstyrelsen;
- f) vid 65 lefnads- och 10 tjänstår såsom ordförande i medicinalstyrelsen:
för chefen för medicinalstyrelsen;
- g) vid 67 lefnads- och 35 tjänstår:
för alla öfrige tjensteinnehafvare, här ej särskildt nämnde.

Oberoende af nu stadgade lefnads- och tjenstår inträder rätt till afgang från tjenstebefattning med åtnjutande af hel pension för tjensteinnehafvare, som i eller för tjensten ådragit sig skada eller sjukdom af så svår beskaffenhet, att enligt behörig läkares intyg utsigt icke förefinnes, att den skadade eller sjuke någonsin kan återvinna tjenstbarhet.

§ 6.

Tjensteinnehafvare, hvilken uppnått den i § 5 stadgade lefnadsålder, men icke räknar det i fråga om hans befattning bestämda antalet tjenstår, vare jemväl, derest tjenståren icke understiga 20, berättigad till afgang från tjensten mot åtnjutande af pension, som dock i sådant fall utgår med ett i förhållande till det lägre tjenstårsantalet minskadt belopp. Vid denna förvandling må endast hela tjenstår tagas i betraktande. Faller det dervid uppkommande pensionsbeloppet mellan två hela tiotal kronor, afjemnas det till närmast högre tiotal kronor.

Pension, hvarom här sägs, kallas *afkortad*.

§ 7.

Skyldig att från innehafvande tjenst afgå vare den, som uppnått 70 lefnadsår och enligt här ofvan meddelade bestämmelser befinnes vara till hel pension berättigad.

Sådan skyldighet inträder dock redan efter uppnående af den i § 5 stadgade lefnads- och tjenstålder, derest tjensteinnehafvare af sjukdomsfall, hvilket räckt mer än ett år, varit och fortfarande befinnes vara förhindrad att bestrida sina tjensteåligganden.

§ 8.

Tjensteinnehafvare, hvilken ännu ej uppnått den i § 5 stadgade lefnadsålder, men på grund af sjukdom, vanförhet eller lyte under fem på hvarandra följande år varit urståndsatt att sjelf bestrida sin tjenst, vare skyldig att från tjensten afgå, derest genom behörig läkareattest styrkes, att ingen utsigt förefinnes, att han någonsin kan i tjensteutöfning åter inträda, och Konungen pröfvar det allmännas fördel kräfva, att tjensten varder med annan innehafvare besatt.

Har tjensteinnehafvare, hvarom här säges, vid afgang från tjensten uppnått det antal tjenstår, som i händelse af fulla lefnadsår skulle berättigat honom till hel pension, utgår hel pension. I annat fall till-

kommer honom afkortad pension, der ej på grund af stadgandet i sista stycket af § 5 hel pension skall utgå.

§ 9.

Med tjänstår förstås den tid, hvarunder tjensteinnehafvaren i ordinarie eller extra ordinarie anställning eller på grund af särskildt förordnande varit verksam i allmän tjänst; och må förty pensionssökande icke tillgodoräknas den tid, hvarunder han åtnjutit ledighet från innehafvande tjänst, så framt icke denna ledighet utgjorts af semester eller förorsakats af sjukdom, särskildt offentligt uppdrag eller resa för egen utbildning. Den, som i ordinarie tjänst saknat rätt till semester eller ferier, ege dock att, utan afdrag, få sig tillgodoräknad den tid, hvarunder han för enskilda angelägenheter varit tjänstledig, men detta endast i den mån ledigheten ej öfverstigit en och en half månad under hvarje kalenderår.

§ 10.

Pension utgår från och med månaden näst efter den, hvari pensionär erhållit afsked från statens tjänst, till och med den månad, hvari han dör eller pensionsrätten eljest upphör.

Har pensionär efter erhållet afsked blifvit med stöd af 2 kap. 17 § strafflagen, i stället för till mistning af embete eller tjänst på viss tid, dömd till fängelse, ege han ej rätt att uppbära pension för den tid, detta straff varar.

§ 11.

Pension må ej åtnjutas för mer än en befattning eller utgå samtidigt med lön af staten eller med pension, hvartill vederbörande på grund af anställning i statens tjänst må vara berättigad från anstalt, som af staten understödjdes.

Genom hvad sålunda är stadgadt sker likväl ingen ändring i den rätt, som enligt gällande bestämmelser kan under vissa omständigheter tillkomma chefen för jernvägsstyrelsen att uppbära pension samtidigt från allmänna indragningsstaten och statens jernvägstrafiks pensionsinrättning.

§ 12.

I fråga om påföljd för uraktlåtenhet att lyfta till utbetalning förfallet pensionsbelopp gälle hvad i sådant afseende nu är eller framdeles må blifva stadgadt om uttagande inom viss tid af medel, som från statens kassor anordnas.

§ 13.

Pensionsrätt förverkas:

a) af den, som upphör att vara svensk medborgare:

b) af den, som blifvit afsatt från tjenstebefattning, med hvilken är förenad rätt till pension enligt denna lag, eller som efter erhållet afsked blifvit, i stället för till afsättning, dömd till straff jemlikt 2 kap. 17 § strafflagen;

c) af den, som efter erhållet afsked blifvit dömd förlustig medborgerligt förtroende.

I de i b) och c) omförmälda fall skall pensionsrätten anses förverkad vid den tid, domstolens beslut vunnit laga kraft.

§ 14.

Pension enligt denna lag må endast af Konungen beviljas; och skola förty alla frågor om rätt att komma i åtnjutande af pension, hvarom i denna lag sägs, underställas Konungens pröfning och afgörande.

§ 15.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1900 och ega tillämpning på hvar och en, som efter nämnda dag utnämnes till syssla, hvarmed enligt ofvan angifna grunder pensionsrätt följer; och skall för den skull allt hvad nu må vara föreskrifvet i fråga om pensionsrätt, skyldighet att vid viss ålder afgå från tjenst eller annat med åtnjutande af de å lönestat uppförda förmåner förenadt vilkor, derest det befinnes strida mot hvad i denna lag är stadgadt, icke ega giltighet för sådan tjensteinnehafvare.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari
1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHIELM,
 WIKBLAD,
 friherre RAPPE,
 ANNESTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 DYRSSEN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet grefve Wachtmeister
anförde i underdånighet:

1889 års riks-
dagsskrifvelse.

Med föranledande af en vid 1889 års riksmöte inom andra kam-
maren väckt motion, hvari — under erinran hurusom civilstatens pen-
sionsinrättnings tillgångar år efter år så högst betydligt ökats, att
samtliga inrättnings fonder och kassor vid 1887 års slut uppgått
till en summa af 11,104,597 kronor 35 öre — yrkande framstälts, att
Riksdagen måtte besluta, att statsbidragen till nämnda pensionsinrätt-
ning, utgörande tillhopa 119,271 kronor, skulle i sin helhet eller till
de delar, som kunde indragas, statsverket besparas och således icke
under år 1890 tillfalla pensionsinrättningen, anhöll Riksdagen i sin den

16 maj 1889 aflåtna underdåniga skrifvelse angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning af civilstatens pensionsinrättnings ställning och behof och i sammanhang dermed taga under öfvervägande, huruvida icke genom förändrade bestämmelser angående samma pensionsinrättning minskning i statens utgifter för pensionering af civile embets- och tjenstemän samt betjente skulle kunna beredas, samt till Riksdagen snarast möjligt inkomma med det förslag, som af berörda utredning kunde föranledas.

Den 19 augusti samma år uppdrog Eders Kongl. Maj:t åt en komité att verkställa den sålunda begärda utredningen af civilstatens pensionsinrättnings ställning och behof samt att i sammanhang dermed taga under öfvervägande, huruvida genom förändrade bestämmelser angående berörda pensionsinrättning äfvensom i fråga om det inbördes förhållandet mellan densamma och allmänna indragningsstaten minskning i statens utgifter för pensionering af civile embets- och tjenstemän kunde beredas.

*Komiténs
första upp-
drag.*

Efter det komitén tagit del af berättelsen angående civilstatens pensionsinrättnings ställning år 1888 samt förskaffat sig kännedom om de omständigheter, hvarunder ej mindre pensionsinrättningen än äfven allmänna indragningsstaten uppkommit och utvecklats, jemte hvad i öfrigt för behandling af den till komitén öfverlemnade frågan ansågs erforderligt, befans det nödvändigt för åstadkommande af den anbefalda utredningen att erhålla på vetenskapliga grunder uppgjorda beräkningar öfver pensionsinrättnings behof under följande olika förutsättningar, nemligen *dels* om det i § 11 af reglementet för civilstatens pensionsinrättning förekommande stadgande, att den, som afginge ur tjenst med åtnjutande af pension på rikets allmänna indragningsstat, ej egde rätt att från nämnda pensionsinrättning undfå pension, borttoges, *dels* om nämnda § borttoges och pensionsåldern i pensionsinrättningen derjemte höjdes till 65 år, *dels ock* om pensionsinrättningen skulle bestrida pensioneringen från allmänna indragningsstaten för delegarne i pensionsinrättningen; och erhöll professorn vid tekniska högskolan A. Lindstedt uppdrag att verkställa dessa beräkningar.

Af professor Lindstedts i anledning deraf afgifna betänkanden visade det sig: att pensionsinrättningen, i stället för att, såsom ansetts sannolikt, ega öfverskott, från och med år 1887 varit i behof af en ytterligare stadigvarande årsinkomst af 252,864 kronor eller med andra ord vid 1886 års slut lidit af en kapitalbrist, uppgående efter 3 $\frac{1}{2}$ procent räntefot till öfver 7,000,000 kronor; samt att den sålunda

förefintliga bristen, approximativt beräknadt, kunde anses hafva förorsakats:

dels till belopp af 2,104,000 kronor
af en år 1877 företagen höjning af samtliga pensionsbeloppen;

dels till belopp af 646,000 „
af åtskilliga tjänstemäns samtidigt beslutade uppflyttning i högre pensionsklass;

dels till belopp af 1,074,000 „
af nya embetsverks och tjänsters upptagande i inrättningen jemte brefbärarnes upptagande i åttonde klassen;

och dels till belopp af 3,401,000 „
af posttjänstemännens förändrade pensionering, allt med inbegrepp af upplupna räntor å den vid de särskilda årens slut befintliga bristen.

Af de verkställda uträkningarne hade jemväl blifvit ådagalagdt (sid. 485 pensionskomiténs betänkande):

1:o) att, om *civilstatens pensionsinrättning skulle fortsätta sin verksamhet såsom dittills*, dess ställning vid 1890 års slut varit sådan, att pensionsinrättningen utöfver de inkomster, som då stode den till buds, behöft en ytterligare årsinkomst af minst 290,000 kronor, att utgå från och med den 31 december 1891;

2:o) att, om pensionsinrättningen skulle fortfara med sin dittills varande verksamhet *med den förändring att 11 § borttoges ur reglementet*, pensionsinrättningen vid 1890 års slut behöft, utöfver sina dåvarande inkomster, en ytterligare årsinkomst af 1,070,000 kronor;

3:o) att, om pensionsinrättningen skulle fortfara med sin dittills varande verksamhet *med den förändring att 11 § borttoges och derjemte pensionsåldern för tjänstemännen fastställdes till densamma som för pensionsåtnjutande från allmänna indragningsstaten*, den behöfliga årsinkomsten utgjort 924,000 kronor;

4:o) att, om i fallet 2:o) *tjänstemannapensionerna skolat utgå med de för allmänna indragningsstaten bestämda belopp*, den behöfliga årsinkomsten utgjort 2,250,000 kronor; samt

5:o) att om i fallet 3:o) *pensionsbeloppen blifvit lika med dem å allmänna indragningsstaten*, den behöfliga årsinkomsten utgjort 1,887,000 kronor.

Till grund för samtliga dessa beräkningar hade legat förutsättningarna, dels att pensionsinrättningen derefter icke såsom delegare

upptoge innehafvare af nyinrättade tjänster eller hela nya embetsverk utan att erhålla den tillökning i årsinkomst, som efter verkställd utredning befundes svara mot de nya förbindelserna, *dels ock* att ej heller uppflyttningar af hela embetsverk eller delar deraf till högre pensionsklass på andra vilkor finge ifrågakomma.

I underdånig skrifvelse den 7 februari 1891 anmälde komitén, att den ansåge sig hafva fullgjort uppdraget att verkställa en utredning af pensionsinrättningens ställning och behof, samt att komitén funne resultatet af den verkställda utredningen lägga hinder i vägen för att föreslå åtgärder, hvilka, såvidt de skulle leda till minskning i statens utgifter för den civila tjänstemannapensioneringen, ovilkorligen måste än ytterligare försvåra pensionsinrättningens ställning.

Komiténs anmälan i und. skrifvelse d. 7 febr. 1891.

Efter det direktionen öfver civilstatens pensionsinrättning inkommit med infordradt underdånigt utlåtande, anmälde ärendet inför Eders Kongl. Maj:t den 6 augusti 1891; och fann Eders Kongl. Maj:t då godt uppdraga åt komitén att

dels beträffande civilstatens pensionsinrättning undersöka, huruvida pensionsinrättningen borde bibehållas vid sin nuvarande omfattning och organisation eller om en mera genomgripande förändring eller inskränkning af dess verksamhetsområde kunde anses af omständigheterna påkallad och i sammanhang dermed i öfrigt föreslå åtgärder till betryggande af pensionsinrättningens ekonomiska ställning,

Komiténs senare uppdrag.

dels ock utreda, i hvad mån och på hvad sätt, genom omorganisation och förening af flere eller färre nu befintliga pensionsinrättningar och indragningsstater eller annorledes genom förändring af nu gällande bestämmelser och vilkor för pensionering af statens civile embets- och tjänstemän och af deras efterlemnade enkor och barn, ej mindre förenkling i förvaltningen jemte stadigvarande kontroll och garanti rörande härför erforderliga penningemedel än ock lindring i statsverkets utgifter för sagda pensionering skulle kunna åstadkommas.

Med underdånig skrifvelse den 28 maj 1894 öfverlemnade komitén »betänkande angående ordnande af pensionsväsendet för statens civile tjänsteinnehafvare samt för deras enkor och barn»; innefattande detta betänkande följande särskilda delar:

Komitébeträndandet af d. 28 maj 1894.

I. historisk-statistisk redogörelse angående pensionering af statens civile tjänsteinnehafvare;

II. historisk-statistisk redogörelse angående pensionering af statens civile tjänsteinnehafvares enkor och barn;

III. grunder för ordnande af det civila pensionsväsendet;

IV. förslag till pensionslag för civilstaten, jemte motiver;

V. förslag till reglemente för civilstatens pensionskassa för enkör och barn, jemte motiver;

VI. plan för afvecklingen af nuvarande pensionsinrättningars förbindelser m. m.

*I ärendet hörde
vederbörande.*

Öfver komiténs betänkande, i dess helhet eller i särskilda delar deraf, hafva sedermera underdåniga yttranden inforrats från inspektören öfver försäkringsanstalterna, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga länen, fullmäktige för delegarne i telegrafverkets pensionsinrättning, direktionen för samma pensionsinrättning, telegrafstyrelsen, direktionen öfver tullstatens enskilda pensionsinrättning, generaltullstyrelsen, medicinalstyrelsen, fullmäktige för delegarne i civilstatens pensionsinrättning, direktionen öfver nämnda pensionsinrättning samt statskontoret; hvarefter i anledning af statskontorets underdåniga utlåtande sistnämnda så väl fullmäktige som direktion å nyo blifvit hörda samt generalpoststyrelsen med underdånigt utlåtande inkommit.

*Komiténs
historiska
redogörelse.*

*a) Allmänna
pensions-
bestämmelser.*

I komitébetänkandets 1:a afdelning lemnas en utförlig framställning af de olika sätt och grunder, som här i landet tillämpats i fråga om beredande af uppehälle åt ålderstigne och utarbetade civile tjensteinnehafvare i *allmänhet* (sid. 3—10). Hufvudinnehållet af denna redogörelse torde kunna så sammanfattas:

att i äldre tider civil tjensteinnehafvare icke egde rätt till pension, men å andra sidan icke heller var pligtig att vid af ålder eller sjuklighet uppkommen oförmåga att sköta tjensten derifrån afgå, utan kunde till sin död bibehålla sysslan jemte dermed förenad aflöning;

att genom nådiga förordningen den 24 januari 1778 uttryckligen stadgats, att en embetsman vid civilstaten, som uppnått 70 års ålder samt länge och väl tjenat, kunde, om han det åstundade, få afsked med hela lönen;

att — då härigenom icke afhjelpes det gamla missförhållandet, att den afskedstagande fick behålla lönen, under det att efterträdaren fortfarande måste tjena antingen utan lön eller ock, i händelse han förut innehaft tjenst, mot den dertill hörande lön, intill dess den från tjensten afgångne embets- eller tjenstemannens lön blifvit ledig — vid 1809-1810 årens riksdag beslut fattats, hvarigenom pensionsbeloppen för de civile embets- och tjenstemän, hvilka erhållit afsked med fulla lönen i pension, uppfördes å en särskild afdelning af riksstaten, benämnd *allmänna indragningsstaten*;

att, i enlighet med Rikets Ständers derom fattade beslut, genom nådiga brefvet den 25 juni 1818 föreskrifvits, att civile löntagare, som erhöle afsked, sedan de uppnått 70 år och varit i 30 års oafbruten tjänst, skulle erhålla pension motsvarande lörens belopp;

att — sedan vid 1823 års riksdag uppmärksamheten blifvit fäst å angelägenheten deraf, att civile embets- och tjänstemän berättigades att vid en *lägre* ålder, än författningarne då bestämde, taga afsked ur rikets tjänst med lönevilkorens oafkortade bibehållande — Kongl. Maj:t, med godkännande af en af Rikets Ständer gjord hemställan, i nådigt bref den 12 november 1823 förordnat, att terminen för civile embets- och tjänstemäns rätt att taga afsked med sina löneförmåner oafkortade skulle nedsättas från 70 till 65 års ålder, då efter vid pass 40 års tjenstgöring deras sjuklighet eller försvagade helsotillstånd genom laglig läkareattest styrktes;

att genom nådigt bref den 16 mars 1858 pensionsbeloppen blifvit sålunda bestämda, att de tjensteinnehafvare, som uppbure i lön 3,000 rdr eller derunder, skulle undfå hela beloppet i årlig pension, de, som hade öfver 3,000 rdr, men mindre än 3,750 rdr, finge 3,000 rdr och de, som hade 3,750 rdr eller derutöfver, finge 80 procent eller $\frac{4}{5}$ af hela lönesumman, dock så att den årliga pensionen ej i något fall finge öfverstiga 8,000 rdr;

samt att genom beslut vid 1877 års riksdag och nådiga brefvet den 1 juni samma år förordnats, att, oberoende af hvad då gällande stadganden innehölle om rätt till pension å allmänna indragningsstaten, civile embets- och tjänstemän samt betjente, hvilkas aflöning på grund af reglering, som skett vid 1876 och 1877 årens riksdagar eller vid följande riksdagar kunde ega rum, *vore fördelad i lön och tjenstgöringspenningar*, berättigades — der ej för särskilda fall andra bestämmelser vore eller blefve meddelade — att, då de uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjenstår, vid afskedstagandet från tjensten å allmänna indragningsstaten undfå pension till lörens hela belopp.

Jemte dessa allmänna föreskrifter hafva, såsom nyss antyddes, tid efter annan och merendels i samband med verkställda löneregleringar för vissa tjänstemannakårer eller tjänstemän utfärdats *särskilda* dels af tjensternas beskaffenhet, dels ock af andra förhållanden på kallade *stadganden* angående tjensteinnehafvares rätt till pension vid afgang från tjenst. Rörande dessa erinrar komitén (sid. 10—36) bland annat:

att genom nådiga kungörelsen den 7 juni 1878 *häradshöfding* förklarats berättigad att efter fylda 65 lefnads- och 35 tjenstår uppbära en årlig pension af 5,000 kronor eller 500 kronor mer än den lön, som

b) *Speciela pensionsbestämmelser.*

enligt vid 1874 års riksdag antagen lönereglering blifvit åt härads-höfding anvisad;

att, sedan Eders Kongl. Maj:t, enär större delen af tjenstebefattningarne vid fångvården vore af särdeles mödosam och svår samt kropps- och själskrafter hastigt medtagande beskaffenhet och för den skull här förelåge sådana särskilda förhållanden, som i flere fall föranledt Riksdagen att medgifva en nedsättning i pensionsåldern under den i allmänhet antagna, i den till 1882 års riksdag aflåtna statsverkspropositionen föreslagit, att pensionsrätt måtte tillerkännas *en del af bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna*, nemligen fanjunkare, underofficerare, vaktmästare, förste vaktkonstaplar samt vaktkonstaplar, äfvensom fånggevaldigerna, vid uppnådda 60 lefnads- och 30 tjenstår, derest löntagaren minst 20 år innehaft ordinarie tjenst på fångvårdens stat, Riksdagen bifallit denna framställning med den ändring, att pensionsrätten finge inträda först vid uppnådda 65 lefnads- och 35 tjenstår;

att genom beslut vid 1884 års riksdag och nådiga brefvet den 30 maj samma år *landshöfding* förklarats berättigad att, efter uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjenstår, deraf minst 10 såsom landshöfding, uppbära en årlig pension af 6,000 kronor;

att förste landtmätare, som vid afskedstagandet tjenat i minst 30 år och under sammanlagdt minst 25 år innehaft viss anställning inom landtmäteristaten, genom nådiga brefvet den 7 juni 1878 tillagts rättighet att vid uppnådda 60 lefnadsår undfå pension till belopp af 2,500 kronor eller 1,000 kronor mer än den i samtidigt fastställd lönestat upptagna lön;

att, med hufvudsakligt bifall till hvad Eders Kongl. Maj:t föreslagit, 1885 års Riksdag medgifvit, att, under förutsättning att kommissionslandtmätarnes antal hölles inom bestämda gränser, å allmänna indragningsstaten finge uppföras 48 pensioner till belopp af 1,600 kronor för hvarje, att af Eders Kongl. Maj:t, i den mån nämnda antal pensionsrum dertill lemnade tillfälle, tilldelas *kommissionslandtmätare*, som uppnått 65 lefnadsår och tjenat minst 30 år samt under sammanräknade 25 år innehaft viss anställning inom landtmäteristaten och under dessa 25 år prövades hafva varit verksamma såsom landtmäteritjenstemän;

att, enligt beslut vid 1875 års riksdag, *storskiftes- och afvittringslandtmätare*, som tjenat 30 år, deraf minst 25 år vid storskiftes- eller afvittringsverken, skulle vid uppnådda 60 lefnadsår vara berättigad till en årlig pension af 2,000 kronor;

att på grund af 1876 års riksdagsbeslut genom nådiga brefvet den 2 juni samma år *landtbruksingeniör* förklarats kunna redan vid 60 års ålder komma i åtnjutande af pension, såvida han efter minst 30 års

anställning såsom landtbruksstipendiat eller landtbruksingeniör befunnes vara till helsa och kroppskrafter så försvagad, att han icke längre kunde sin befattning på tillfredsställande sätt utöfva;

att för den egentliga bevakningspersonalen vid tullverket, d. v. s. för alla dem, som tillhöra kustbevakningen, samt för den stationära tullbevakningen från och med roddaregraden till och med öfveruppsyningsmän fortfarande tillämpas i nådiga förordningen den 18 november 1836 meddelade stadganden, enligt hvilka berättigats: 1:o) till hel pension eller åtnjutande af hela ordinarie lönebeloppet ej mindre de, som i och för tjensten blifvit genom yttre våld eller andra styrkta olyckstillfälligheter skadade till lemmar och helsa samt dymedelst oförmögne till vidare tjenstgöring, än äfven de, hvilka efter redlig och trogen tjenst i sammanräknadt 30 års tid hunnit öfver 60 års ålder; 2:o) till trefjerdedels pension de, som antingen upphunnit 60 lefnadsår, men icke tjenat i 30 år, eller tjenat i 30 år, men icke uppnått 60 års ålder; 3:o) till half pension de, som före uppnådda 60 lefnadsår tjenat i minst 25 år, och de, som vid en lägre ålder och efter kortare tjenstetid vore till erforderlig tjenstgöring oförmögne samt tillika utmärkt sig genom skicklighet och pålitlighet; och 4:o) till en fjerdedels pension de, som efter kortare tjenstetid funnits till erforderlig tjenstgöring oförmögne, derest i öfrigt icke skäl förekommit till deras lagliga skiljande från tullverket utan pensionsförmån;

att — sedan i anledning af en vid 1873 års riksdag väckt motion om universitetslärares pensionering Riksdagen för sin del medgifvit, att universitetens professorer och adjunkter samt bibliotekarier och räntmästare vid hvarterda universitetet skulle vara berättigade att, om de efter uppnådda 65 lefnadsår gjorde ansökan om afsked, å allmänna indragningsstaten uppföras till åtnjutande af pension, för professor, bibliotekarie och räntmästare af 4,500 kronor samt för adjunkt af 2,500 kronor, hvaremot de anslag till emeritilöner, som från statsverket till universiteteten utginge, borde vid inträffande ledighet upphöra — Eders Kongl. Maj:t den 6 juni samma år fastställt detta Riksdagens beslut till efterrättelse;

att genom beslut vid 1876 års riksdag och nådiga brefvet den 2 juni samma år dels *vice bibliotekarier vid universiteteten* medgifvits under enhahanda villkor, som för bibliotekarie vid 1873 års riksdag bestämts, pensionsrätt till belopp af 2,500 kronor, dels ock professorer, e. o. professorer och adjunkter vid *karolinska institutet* erhållit rätt att efter uppnådda 65 lefnadsår vid afskedstagandet ur tjensten å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till belopp af 4,500 kronor för ordinarie

professor samt 2,500 kronor för e. o. professor och adjunkt; varande pensionsrätt, lika med den, som sålunda tillkommer professorer vid karolinska institutet, genom Eders Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut år 1886 tillerkänd innehafvaren af den på grund af gåfvobref af f. d. provinsialläkaren Böttiger upprättade professur vid nämnda institut;

att gymnastiklärare, hvilka antingen vid gymnastiska centralinstitutet eller elementarläroverk oförvitligen tjenstgjort i 30 år och uppnått 60 års ålder, jemlikt nådiga brefvet den 16 mars 1858 berättigats att uppföras på allmänna indragningsstaten med sin fulla lön såsom pension;

att genom sistnämnda nådiga bref, jemfördt med nådiga brefvet den 11 december 1863, *lärare vid rikets elementarläroverk* förklarats skola komma i åtnjutande af enahanda rättighet till pension å allmänna indragningsstaten, som enligt gällande författningar tillkomme civile embets- och tjenstemän, till följd hvaraf något anslag till emeritilöner vid elementarläroverken ej vidare skulle å riksstaten uppföras;

att enligt beslut vid 1876 års riksdag och nådiga brefvet den 2 juni samma år dels professorer och lektorer vid *tekniska högskolan* tillerkänts rätt att efter uppnådd ålder af 65 år och, hvad lektorerna beträffade, 20 års tjenstgöring vid institutet efter afskedstagandet uppbära pension å allmänna indragningsstaten med de belopp, hvartill deras fasta löner uppginge, dels ock lektorerna vid *de tekniska elementarskolorna* tillerkänts rätt till pension å nämnda stat enligt de grunder, som för sådan rättighets åtnjutande gälde för lektorer vid de allmänna läroverken;

att, sedan Eders Kongl. Maj:t i den till 1884 års riksdag aflåtna statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen medgifva provinsialläkare rätt att vid fyllda 60 år och efter 30 års tjenstgöring i statens tjenst afgå med pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 4,000 kronor, men Riksdagen fattat det beslut, att *provinsialläkare* skulle ega att vid fyllda 60 år och efter 25 års tjenstgöring i statens tjenst, af hvilka 20 år såsom provinsialläkare, afgå med pension till det af Eders Kongl. Maj:t föreslagna beloppet, detta beslut blifvit genom nådiga brefvet den 10 juli 1884 till vederbörlig efter rättelse meddeladt;

att jemlikt nådiga brefvet den 20 juni 1879 professorerna och lektorn vid *veterinärinstitutet* erhållit rätt att, då de uppnått 65 års ålder och, hvad lektorn beträffar, då han i 20 år tjenstgjort vid institutet, uppbära pension å allmänna indragningsstaten med det belopp, hvartill lönen uppginge;

att lärarne vid *akademiens för de fria konsterna läroverk* genom beslut vid 1878 års riksdag och nådiga brefvet den 31 maj samma år

förklarats berättigade att, då de uppnått 65 års ålder, uppbära pension från allmänna indragningsstaten med lörens belopp;

samt att lärarne vid *musikaliska akademiens konservatorium* och direktören för detsamma på grund af beslut vid 1884 års riksdag och nådiga brevet den 10 juli samma år berättigats att efter uppnådda 60 lefnadsår och minst 20 tjänstår undfå pension från allmänna indragningsstaten med ett lören motsvarande belopp.

Bland vilkoren för åtnjutande af de aflöningsförmåner, som finnas upptagna i de lönestater, hvilka blifvit vid 1876 års riksdag eller sedermera antagna, förekommer i de flesta fall skyldighet för löntagaren att vid uppnådd pensionsålder från tjänsten afgå; och äfven för en del andra löntagare finnes sådan skyldighet föreskrifven. För några embetsmän, nemligen presidenter och ledamöter i hofrätterna och kammarrätten samt ledamot i krigshofrätten och häradshöfdingar, inträder rätten att taga afsked med pension vid 65 lefnads- och 35 tjänstår, men förpligtelse att afgå först vid 70 år, detta dock vare sig den för erhållande af pension bestämda tjänståldern då är uppnådd eller icke.

c) Afsångs-
skyldighet.

Enligt den af komitén (sid. 38—41) lemnade sammanfattning af gällande bestämmelser i fråga om pensionsrätt samt skyldighet att vid viss ålder från embete eller tjänst afgå finnes deremot för nedannämnda tjänsteinnehafvare för närvarande ingen lagstadgad förpligtelse till afgång vid viss uppnådd lefnadsålder, nemligen statsråd, justitieråd, fångvårdens å ordinarie stat uppförde tjänstemän (utom en del af bevakningspersonalen), öfverståhållaren, underståhållaren samt tjänstemän vid öfverståhållareembetets kansli, landshöfdingar äfvensom tjänstemän vid landsstaten, länsveterinärer, tjänstemän vid stuteristaten, förste landtmätare, kommissionslandtmätare, storskiftes- och afvittringslandtmätare, tullverkets tjänstemän med undantag af dem, som tillhöra den egentliga bevakningspersonalen, professorer, adjunkter, sekreterare, kamererare, bibliotekarier, vice bibliotekarier och räntmästare vid universiteten, professorer, e. o. professorer och adjunkter vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, ämneslärare vid de allmänna läroverken, gymnastiklärare vid gymnastiska centralinstitutet och de allmänna läroverken, professorer och lektorer vid tekniska högskolan och veterinärinstitutet, lektorer vid de tekniska elementarskolorna och Chalmers' tekniska läroanstalt, lärare vid farmaceutiska institutet, barnmorskeundervisningsanstalterna samt vid akademien för de fria konsterna läroverk, föreståndaren vid veterinärinrättningen i Skara, läkare och sysslomän vid hospitalen, föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, intendenten vid naturhistoriska

riksmuseum, riksantikvariern och amanuenser vid vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien, direktören vid institutet för blinda, musikaliska akademiens tjänstemän samt direktören och lärarne vid samma akademis konservatorium.

Efter denna sammanfattning af de bestämmelser, som nu gälla angående flertalet civile tjensteinhafvares rätt till pension å allmänna indragningsstaten, och innan jag öfvergår till komiténs utredning rörande civilstatens pensionsinrättning, anhåller jag, med afseende å den särskilda ställning *postverkets* tjänstemän intaga i fråga om pensionering, det tacktes Eders Kongl. Maj:t tillåta mig att här, med ledning af komiténs betänkande, få lemna en redogörelse för de olika sätt, hvarpå denna pensionering egt rum, och anledningarne till deri vidtagna förändringar. Å *postverkets* tjänstemän, såsom uppförda på rikets stat, voro de äldre härofvän meddelade bestämmelserna om rätt till pension för civile embets- och tjänstemän i allmänhet tillämpliga. De till *posttjänstemän* utgående pensioner anvisades derföre också till en början å allmänna indragningsstaten, men genom nådiga brefvet den 27 mars 1830 blef — i syfte att dymedelst vinna ordning och enkelhet i förvaltningen — föreskrift meddelad derom, att alla *postverkets* utgifter, pensionskostnaderna alltså deri inbegripna, skulle afföras direkt å postmedlen. Genom berörda nådiga föreskrift afsågs tydligen ingen annan förändring i dittills vedertaget sätt för *posttjänstemännens* pensionering än den, att, då de i afseende å rättigheter och skyldigheter med hänsyn till pensions åtnjutande fortfarande ansåges likstälde med andra å rikets stat upptagne civile tjänstemän, *postverkets* tjänstemän skulle, i den mån de i fråga om lefnadsålder och tjenstetid uppfyllt de för pensions erhållande stadgade vilkor, i stället för å allmänna indragningsstaten uppföras å *postverkets* indragnings- eller pensionsstat. I en senare tid kom emellertid denna uteslutande i syftet af en förenklad bokföring beslutade förändring i afseende å de statsmedel, från hvilka *posttjänstemännens* pensioner borde utgå, att få en för civilstatens pensionsinrättning synnerligen stor betydelse.

Sedan vid 1868 års riksdag förslag till *postverkets* utgiftsstaten för första gången understälts Riksdagens pröfning, anhöll Riksdagen i sammanhang med anmälan om sitt antagande af dylika stater för år 1869, att, enär det otvifvelaktigt skulle leda till reda och enkelhet, om *postverkets* pensions- och indragningsstater blefve från sjunde till nionde hufvudtiteln öfverflyttade, Kongl. Maj:t vid aflåtande till nästföljande riksdag af proposition om statsverkets tillstånd och behof tacktes taga i öfvervägande, huruvida icke, sedan grunderna för *posttjänstemännens*

pensionering blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen fastställda, postverkets pensions- och indragningsstater borde till riksstatens nionde hufvudtitel öfverflyttas, så att nämnda verk för framtiden blefve från utbetalning af dylika medel befriadt. I till 1869 års riksdag aflåten proposition angående postverkets utgiftsstat för år 1870 förklarades emellertid, att, då den ifrågasatta öfverflyttningen af postverkets pensions- och indragningsstater icke lämpligen kunde pröfvas annorledes än i sammanhang med ett förväntadt, men då ännu ej inkommet förslag till ny poststadga, Kongl. Maj:t icke vore i tillfälle att framlägga någon normalstat för postverket, utan endast en stat för år 1870, uti hvilken berörda pensions- och indragningsstater å sin dittills varande plats bibehållits.

Någon sådan öfverflyttning till nionde hufvudtiteln af postverkets pensionsutgifter som den af 1868 års Riksdag begärda kom dock ej heller senare till stånd, ty efter det generalpoststyrelsen i underdånig skrifvelse den 9 december 1871 med förslag till postverkets utgiftsstat för år 1873, såsom dittills varit vanligt, å verkets pensionsstat uppfört pensioner för fyra till pensioner berättigade kontorsskrifvare, förständigades styrelsen genom *nådiga brefvet den 24 maj 1872*, att, då bemålde fyra tjänstemän, för hvilka å pensionsstaten uppförts pensioner till belopp af 2,200 kronor för hvardera, vore hvar för sig berättigade att, efter erhållet afsked, i civilstatens pensionsinrättning uppbära pension till belopp af 400 kronor, å postverkets pensionsstat borde för hvardera af dem endast så stor summa uppföras, att den tillsammans med berörda pension från civilstatens pensionsinrättning uppginge till förstnämnda pensionsbelopp.

Enligt sålunda meddelad anvisning följdes sedermera i fråga om pensionering af tjänstemän vid postanstalterna den praxis, att för dylika tjänstemän, efter det de uppnått den ålder, som jemte stadgad tjänstetid berättigade dem att afgå med lörens bibehållande, söktes och, såvidt de fullgjort därför stadgade vilkor, erhöles pension af civilstatens pensionsinrättning, hvarefter fyllnad i det belopp, de bort såsom statspension åtnjuta, tillades dem å postverkets pensionsstat af postmedlen, från hvilka dessutom underhåll eller pensioner utbetaltes till otjänstbare eller pensionsberättigade tjänsteinnehafvare, som vid afskedstagandet ej förvärfvat sig rätt till pension från civilstatens pensionsinrättning.

I den nådiga kungörelse, som den 6 december 1878 utfärdades angående vilkoren för åtnjutande af de från 1879 års början fastställda nya löneförmåner för generalpoststyrelsen, bland hvilka vilkor äfven förekom förpligtelse för tjänsteman hos styrelsen att, sedan han upp-

nått 65 lefnads- och minst 35 tjenstår, afgå från tjensten med oafkortad lön såsom pension, förordnades, att dylik pension skulle utgå af »samma medel, hvarifrån pensioner till postverkets tjenstemän dittills utbetalts»; och förfares numera i afseende å pensionering af tjenstemän hos generalpoststyrelsen på det sätt, att för den, som är berättigad till pension från civilstatens pensionsinrättning, endast återstoden af det honom tillkommande pensionsbelopp uppföres å postverkets pensionsstat.

Sedan vid 1886 års riksdag ny lönestat för postförvaltare samt kontrollörer och postexpeditörer blifvit antagen, föreskrefs genom nådigt bref den 4 juni samma år såsom vilkor för de nya löneförmånernas åtnjutande, bland annat, att posttjensteman, då han uppnått 65 lefnadsår och minst 35 år varit i statens tjänst, skulle vara förpligtad att afgå med pension, hvilken skulle utgå af postmedel, i den mån den afskedade icke enligt gällande bestämmelser egde erhålla pension från civilstatens pensionsinrättning; och blefvo, sedan förslag att enahanda bestämmelser måtte fastställas att gälla i fråga om postverkets vaktbetjentes pensionering blifvit af generalpoststyrelsen framställt och 1889 års Riksdag förelagdt, sådana bestämmelser genom nådiga brefvet den 31 maj samma år af Eders Kongl. Maj:t utfärdade.

e) Civilstatens pensionsinrättning. I komitébetänkandets första afdelning har jemväl i enlighet med den åt komitén i sådant afseende lemnade nådiga föreskrift utförligen redogjorts för *civilstatens pensionsinrättning*, dess uppkomst, utveckling och närvarande ställning; och då en sådan utredning särskildt blifvit af Riksdagen begärd och frågan i öfrigt med hänsyn till den stora brist, som, enligt hvad redan här ofvan blifvit erinradt, i pensionsinrättningen förefinnes, är af den största betydelse, tillåter jag mig nu i underdånighet anhålla att inför Eders Kongl. Maj:t få återgifva det vigtigaste innehållet i denna del af komitébetänkandet.

Ehuru redan i en den 19 oktober 1756 aflåten skrifvelse angående inrättande af arméns pensionskassa Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anhållit, att plan till en liknande pensionskassa för civilstaten måtte utarbetas, och ehuru »projekt till reglemente» för en dylik inrättning jemväl blifvit vid 1761 års riksdag framlagdt, kunde dock först den 15 november 1826 »reglemente för *civilstatens pensionsinrättning*» af Kongl. Maj:t utfärdas. Enligt detta reglementes bestämmelser skulle pensionsinrättningens tillgångar utgöras af:

1:o) Ränta af inrättningens samlade kapitalfond.

»Till början och grundläggning af en framtida fullständigare pensionsinrättning för rikets civilstat» hade nemligen redan genom nådiga kungörelsen af den 29 juni 1798 anslagits en summa af 10,000 rdr bko

att dertill af statens medel årligen användas, hvarjemte föreskrifvits, att besparingarne å detta anslag skulle fonderas. Enligt 1823 års riksdagsbeslut skulle pensionsinrättningen såsom grundfond erhålla nämnda *besparingsfond*, hvilken också den 30 juni 1825 med 264,676 rdr 8 sk. 7 rst. bko öfverlemnades af statskontoret till pensionsinrättningen.

2:o) Statsanslagen:

a) 10,000 rdr bko årligen enligt nådiga kungörelsen af den 29 juni 1798.

Mot det att inrättningen fick emottaga den i punkt 1:o omförmälda besparingsfond och detta årliga anslag, ikläddes pensionsinrättningen förbindelse att ansvara för pensioneringen af dem, som från samma anslag dittills njutit underhåll.

b) 15,000 rdr bko årligen såsom ersättning för den del af centonalen af civilstatens löner, som från Vadstena krigsmanshus utgick till arméns pensionskassa.

c) Den lönebesparing, hvilken under den s. k. vakans- och förslagsliggetiden dittills tillkommit statsverket.

Vid civila staterna innehölls nemligen för statsverket 2 månaders lön vid ledighet efter tromän och 3 månaders efter tjänstemän i allmänhet; och hade denna lönebesparing under de år, som närmast föregingo pensionsinrättningens stiftande, uppgått till 5- à 6,000 rdr bko årligen.

d) den löneinnehållning, som, då civil embets- eller tjänsteman tog afsked, egde rum för efterträdaren under namn af begravningshjelp och hvilken dittills kommit statsverket till godo.

Nämnda besparing å lönerna ansågs desto hellre böra tillgodokomma pensionsinrättningen, som vid en pensionärs död begravningshjelp finge uppbäras från pensionsinrättningen.

3:o) De afgifter, som delegarne sjelfva erlade.

a) årliga afgifter:

4 procent af pensionsbeloppet för delegareklasserna I—VI.

3 procent af pensionsbeloppet för delegareklasserna VII och VIII.

b) befodringsavgifter för klasserna I—VI eller 5 procent af pensionsbeloppet för den klass, till hvilken befodran skett;

c) retroaktiva afgifter.

Jemte det i reglementet uppräknades de »verk och stater», som skulle tillhöra pensionsinrättningen, bestämdes äfven, att delegarne skulle indelas i 8 klasser med följande pensionsbelopp:

1:a klassen	800	rdr	bko
2:a	„	600	„	„
3:e	„	500	„	„

4:e klassen	300	rdr	bko
5:e ,,	200		
6:e ,,	150		
7:e ,,	80		
8:e ,,	60		

och skulle hvarje delegare vara förbunden att jemväl deltaga i »civilstatens enke- och pupillkassa», för hvilken samtidigt fastställdes reglemente.

För att af inrättningen erhålla pension fordrades i allmänhet: att hafva uppnått 55 års ålder och hafva varit i rikets tjenst 30 år, deraf minst 20 uti ordinarie syssla vid något af de till pensionsinrättningen hörande verk och stater, samt att hafva erlagt föreskrifna afgifter. Dock berättigades delegare, som uppnått 50 lefnadsår och under föreskrifven tid varit i statens tjenst samt erlagt stadgade afgifter, att, derest han ville afgå från sin syssla, efter fyllda 55 år tillträda pension, så framt han behörigen fortfore med afgiftens erläggande under de år, som bruste i sistnämnda ålder.

Enke- och pupillkassan sönderföll i två från hvarandra skilda afdelningar, nemligen *en*, hvars fond skulle erhållas genom pensionsinrättningens andel i ett å riksstatens dåvarande sjunde hufvudtitel uppfördt anslag, gemensamt för militäre och civile embets- och tjenstemäns enkor och barn och af hvilken fond *alla* enkor och barn, som dittills varit berättigade till pension af statsverket, egde att undfå pension — civilstatens *allmänna* enke- och pupillfond — och *en annan*, hvars tillgångar skulle samlas genom delegarnes tillskott och från hvilken pensionsrätt tillkomme *endast* enkor och barn efter de tjenstemän, som varit delaktige i civilstatens pensionsinrättning — civilstatens *enskilda* enke- och pupillfond.

Under den långa tid, som åtgått för förverkligande af den tanke, som vid 1756 års riksdag framkastats, hade dock betydelsen af den nya pensionsinrättningen väsentligen förändrats, särskildt genom de beslut, som fattats åren 1818 och 1823 angående civile embets- och tjenstemäns pensionering från allmänna indragningsstaten. Ifrån att ursprungligen hafva varit afsedd att bereda pensioner åt samtliga tjensteinnehafvare vid civilstaten, då de af ålder och sjuklighet icke vidare kunde i tjenst kvarstå, blef denna pensionsinrättning sålunda redan ifrån början af sin verksamhet inskränkt till att pensionera hufvudsakligen sådana tjensteinnehafvare, som af en eller annan anledning önskade att afgå vid tidigare ålder än den för rätt till pension från allmänna indragningsstaten bestämda.

I ett den 27 oktober 1826 afgifvet utlåtande anförde också den

då fungerande interimsdirektionen, hvilken hade att uppgöra förslag till reglementen så väl för pensionsinrättningen som för den tillämnade pensionsanstalten för civile embetsmäns enkor och barn, att »ju färre deras antal blefve, som vid 55 års ålder (vid hvilken lefnadsålder enligt det då uppgjorda förslaget pensionsrätt skulle inträda) toge afsked, desto tillräckligare blefve inrättningens fond och desto säkrare blefve den i tillfälle, icke blott att med pensioner förse de afskedstagande, utan ock att *derutöfver upplägga ett öfverskott, som kunde komma enke- och pupillkassan tillgodo*, eller ock i sinom tid öka pensionerna i hvarje klass efter delegarnes egen pröfning och godtfinnande».

Dessa tankar funno äfven uttryck *dels* i det ofvanberörda första reglementet för civilstatens pensionsinrättning af den 15 november 1826, hvori stadgades, bland annat, att delegare, som afginge ur tjenst med bibehållande af hela eller någon del af lönen på rikets allmänna in-dragningsstat, ej skulle ega rätt att af inrättningen undfå pension, *dels ock* i det samma dag för civilstatens enke- och pupillkassa utfärdade reglemente, i hvilket bestämdes, att *enskilda* enke- och pupillfondens inkomster skulle utgöras af, bland annat, det årliga understöd, som delegarne i nämnda inrättning med Kongl. Maj:ts tillstånd kunde af dess tillgångar för enskilda enke- och pupillfonden anvisa.

Enligt sistnämnda reglemente skulle delegare erlägga årlig afgift till berörda fond med 2 procent af pensionsbeloppet för den pensionsklass, delegaren tillhörde; och i afseende å de från fonden utgående pensionsbelopp stadgades, att, då fonden vunnit erforderlig tillväxt, pension för enka utan minderåriga barn skulle utgöra $\frac{1}{4}$ af den pension, som enligt reglementet för civilstatens pensionsinrättning tillkommit hennes man, samt för enka med ett eller flere minderåriga barn $\frac{1}{3}$ af mannens pension, äfvensom att pensioneringen skulle börja, då tillgångarne med säkerhet medgäfvade att bestämma enkepensionerna till 10 procent af männens pensioner. Pensioneringen började år 1830; men redan i skrifvelse till 1832 års fullmäktige fann Kongl. Maj:t anledning framhålla angelägenheten deraf, att delegares enkor och barn måtte komma i åtnjutande af till minst 25 procent af mannens eller faderns pensionsbelopp förhöjda pensioner; och fullmäktige beslöto också, med förhöjande af pensionerna för enka jemte barn till hälften samt för enka utan barn till $\frac{1}{3}$ af mannens pensionsbelopp, att enskilda enke- och pupillfonden skulle såsom tillgång till dessa ökade utgifter erhålla *dels* hälften af delegarnes afgifter, *dels* ock af civilstatens pensionsinrättnings behållna inkomst ett understöd af 20,000 rdr bko årligen från och med år 1833; hvilket beslut jemväl erhöill Kongl. Maj:ts stadfästelse.

Då delegarnes årsafgifter till tjenstemannafonden för år 1833 sammanlagdt icke uppgingo till 20,000 kronor, under det fonden hade att bestrida dels pensionsutgifter och dels förvaltningskostnader för samma år med tillhoppa nära 30,000 kronor, inses lätt, i hvilken grad nämnda beslut skulle hämmande inverka på nämnda fonds förkofran. Sedan det sålunda anvisade bidraget visat sig för ändamålet otillräckligt, be- myndigades genom nådiga brefvet den 21 februari 1844 pensions- inrättningens direktion att tills vidare af tjenstemannafondens behållna räntemedel tillskjuta hvad som för hvarje år kunde erfordras till fyllnad i pensioneringen från enskilda enkefonden utöfver denna fonds årliga inkomst; och efter det vid 1844—1845 årens riksdag proposition om anslag till enskilda enke- och pupillfonden afslagits, samt Kongl. Maj:t förklarar sig icke finna skäl att i anledning af en utaf 1847 års full- mäktige derom gjord anhållan hos Riksdagen äska ett statsanslag till samma fond af 26,500 rdr bko, medgafs genom nådiga brefvet den 9 november 1847, att *tjenstemannafondens tillgångar finge än vidare och intilldess annorlunda i nåder förordnades anlitas till fyllande af hvad som bruste för pensionsutbetalningarne å enskilda enkefonden.*

Samtidigt hade äfven frågan om förhållandet mellan tjenstemanna- fonden och enskilda enke- och pupillfonden kommit att utgöra föremål för öfverläggning inom Riksdagen. I en vid 1847—1848 årens riksdag väckt motion hade nemligen yrkats, dels att Rikets Ständer ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att civilstatens pensionsinrättnings tillgångar och inkomster derefter icke måtte till större eller mindre belopp till enskilda enke- och pupillfonden disponeras, dels ock att, intill dess rättelse deruti vunnits, det för pensionsinrättningen dittills utgående årliga anslag måtte nedsättas med ett belopp, som motsvarade hvad till enskilda fonden årligen utgått, eller ock alldeles indragas. Då emeller- tid omförmälda från tjenstemannafonden utgående årliga bidrag bestred- des af de årsafgifter, som af pensionsinrättningens delegare erlades till tjenstemannafonden, äfvensom af räntor å fondens samlade kapital, *öfver hvilka medels användande det måste vara bemälda delegare obetaget att efter godtfinnande förfoga*, funno Rikets Ständer motionen icke böra till någon deras åtgärd föranleda.

Enskilda enke- och pupillfondens behof af understöd från tjenste- mannafonden fortfor dock att stiga i den grad, att 1852 års fullmäktige sågo sig föranlätne att af behållna inkomsten å tjenstemannafonden anslå från och med år 1853 ett årligt belopp af 50,000 rdr bko såsom bidrag till pensioneringen från enskilda fonden. Detta beslut vann dock icke stadfästelse af Kongl. Maj:t, som ansåg, att de beräkningar, hvilka

legat till grund för beslutet, icke lemnade visshet eller ens gäfvne sannolikhet åt det antagande, att genom de föreslagna åtgärderna — hvilka jemväl gingo ut på en ökning och förändrad fördelning af delegarnes årliga afgifter till pensionsinrättningen — afsigten att för all framtid bringa enskilda enkefonden i en sjelfständig ställning kunde vinnas. I dess ställe bemyndigade Kongl. Maj:t genom nådiga brefvet den 11 juni 1853, i öfverensstämmelse med nådiga brefvet den 9 november 1847, direktionen att tills vidare af tjenstemannafonden årligen till enskilda enke- och pupillfonden anvisa för pensioneringen derifrån oundgängligen erforderligt belopp.

Efter en erinran, hurusom förhållandena blifvit sådana, att rättigheten att afgå med pension från tjenstemannafonden i allmänhet icke kunde begagnas af andra än innehafvare af några vissa slags tjänster jemte sådana tjenstemän, som egde enskild förmögenhet eller ock annorledes kunde påräkna fyllnad för sina lefnadsbehof, hvadan det stora flertalet af delegare, hvilka af sina icke sällan nog inskränkta löneinkomster till tjenstemannafonden lemnade bidrag, skulle blifva i saknad af all fördel deraf, om de icke erhöle sådan i form af bidrag till enskilda enke- och pupillfonden, anhöllo 1857 års fullmäktige om samma bemyndigande för direktionen, som genom nådiga brefven den 9 november 1847 och den 11 juni 1853 i detta afseende lemnats; och medgaf, med bifall härtill, Kongl. Maj:t genom nådiga brefvet den 30 december 1858, att hvad utöfver enskilda enke- och pupillfondens inkomster erfordrades för uppehållande af pensioneringen från denna fond äfven framgent finge tillskjutas af tjenstemannafondens inkomster; på grund af hvilket medgifvande sedermera årligen från tjenstemannafonden lemnats erforderligt bidrag till enskilda enke- och pupillfonden.

I hvad mån sistnämnda fond blifvit beroende af detta tillskott från tjenstemannafonden framgår bäst deraf, att då enskilda enke- och pupillfondens *hela kapitaltillgång* utgöres af 286,178 kronor 34 öre samt delegarnes bidrag till samma fond år 1897 uppgingo till 183,700 kronor 28 öre, så bestego sig *pensionsutgifterna* å fonden för samma år till 530,207 kronor 51 öre.

Utom de betydliga årliga tillskotten till enskilda enke- och pupillfondens pensionsutgifter, hvilka tjenstemannafonden sålunda fått och alltjemt får vidkännas, hafva jemväl, såsom i professor Lindstedts här ofvan åberopade betänkanden närmare angifvits, andra omständigheter bidragit att försämra tjenstemannafondens ställning. Oaktadt inrättningens grundkapital och statsanslag voro beräknade endast för de verk och stater, som vid inrättningens stiftande ansågos böra deri deltaga,

hvarföre också redan i det utlåtande af den 27 oktober 1826, som, enligt hvad ofvan anförts, afgafs af pensionsinrättningens interimsdirektion, med all kraft framhölls *vådan för pensionsinrättningens bestånd, derest delegareantalet ökades utan motsvarande tillökning i statsanlagen*, hafva dock sedermera dels nya embetsverk och dels hela nya klasser af tjenstemän vunnit delaktighet utan att i flertalet fall särskilda tillskott utöfver delegarebidragen erlagts; och der sådana tillskott undantagsvis kommit inrättningen till del, hafva de icke blifvit efter matematiskt-tekniska grunder beräknade. Likaledes har tjensteinnehafvarnes antal å redan i inrättningen intagna stater kunnat mångdubblas utan att sådant ledt till ökning af statens bidrag till tjenstemannafonden eller till någon beräkning, huruvida en sådan ökning af delegareantalet vore förenligt med pensionsinrättningens bestånd. Genom desse nye delegares inträde i pensionsinrättningen likasom genom de tid efter annan beslutade uppflyttningarne af vissa delegare till högre pensionsklasser ökades visserligen inkomsterna af delegareafgifter, men då denna ökning icke på långt när motsvarade de nya förbindelser, särskildt i afseende å enke- och pupillpensioneringen, som inrättningen iklädt sig, kommo nämnda förhållanden att i ej obetydlig mån, såsom professor Lindstedts utredning gifver vid handen, försvagande inverka på inrättningens förmåga att fullgöra dessa förbindelser. Efter komiténs jemväl i detta fall på professor Lindstedts utredning stödda mening har dock förutom den allmänna höjning af pensionsbeloppen, hvarom beslut år 1877 fattats, det särskilda sätt för poststatens pensionering, som, enligt hvad ofvan anförts, alltsedan år 1872 tillämpats, i synnerhet med denna stats starka tillväxt, i betydande grad medverkat till pensionsinrättningens nuvarande ogynsamma ekonomiska ställning; och såsom i detta hänseende belysande har komitéen ur 1892 års fullmäktiges underdåniga berättelse, af hvilken vissa delar blifvit till komitéen öfverlemnade för att tagas i öfvervägande vid fullgörande af det komitéen lemnade uppdrag, anført, dels hurusom till 53 pensionärer tillhörande postverket, hvilka år 1891 uppburo pensioner från tjenstemannafonden, i pensioner utbetaltes 25,340 kronor, under det att bidragen till nämnda fond från de till ett antal af 1,326 uppgående delegarne från postverket utgjorde endast 13,007 kronor 91 öre, dels ock hurusom till enkor och barn efter tjensteinnehafvare vid postverket samma år af enskilda enke- och pupillfonden utbetaltes 46,315 kronor 91 öre mot en sammanlagd afgift af 32,519 kronor 79 öre. Detta missförhållande mellan pensionsinrättningens utgifter för och dess bidrag från poststaten komme emellertid, enligt hvad i den åberopade underdåniga berättelsen erinrats, att väsentligen ökas

för hvarje år, i det att bidragen endast långsamt stege, medan utgifterna ännu under en lång följd af år komme att i mångdubbelt starkare proportion växa i följd af tillökningen i pensionstagarnes antal. Derföre hade också fullmäktige, under anförande

att befattningshafvande vid postverket i stadgad ordning varit berättigade till statspension å allmänna indragningsstaten, *hvilket utgjort förutsättningen för deras upptagande i civilstatens pensionsinrättning,*

att denna deras rätt till full pension af statsmedel icke torde undergått någon förändring genom föreskriften, att pensionen skulle direkt påföras postinkomsten, eller, derest någon väsentlig förändring af poststatens ställning skulle åsyftats, samma stat bort från pensionsinrättningen uteslutas,

att enligt Eders Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut, uttryckt i nådiga brefvet till statskontoret den 1 juni 1877, civile embets- och tjänstemän, hvilkas aflöning vore fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, i allmänhet förklarats berättigade till pension å allmänna indragningsstaten, samt aflöningen för befattningshafvande vid postverket vore på nämnda sätt fördelad,

att det strede mot grunderna för civilstatens pensionsinrättning, att tjänsteman, tillhörande de i inrättningen upptagna verk och stater, samtidigt tillerkändes pension af inrättningen och af statsmedel,

att det nuvarande sättet för pensionerandet af befattningshafvande vid postverket rubbat likställigheten mellan delegarne i civilstatens pensionsinrättning samt undergrävt vilkoren för dess bestånd och förmåga att fullgöra dess reglementsenliga, med stiftelsens grunder för- enliga åligganden,

att andra åtgärder till förbättrande af inrättningens finansiela läge vare sig genom förhöjning af delegarebidragen eller annorledes, så länge postverkets ifrågavarande undantagsställning icke blifvit undanröjd, väsentligen skulle komma att främja ett för inrättningen främmande syfte utan gagn för dess egentliga ändamål,

och att det således för inrättningen vore en verklig lifsfråga, att den grundsats, som innehölles i § 11 i reglementet för civilstatens pensionsinrättning: »Afgår någon ur tjänst med åtnjutande af pension på rikets allmänna indragningsstat, ege ej rätt af denna inrättning undfå pension», gjordes uttryckligen tillämplig jemväl i afseende å de till inrättningen hörande delegare af poststaten,

hos Eders Kongl. Maj:t anhållit, att civilstatens pensionsinrättning måtte varda befriad från ofvannämnda vidsträcktare pensionering af befattningshafvande vid postverket, i sammanhang hvarmed fullmäktige

för sin del beslutit, att till berörda § 11 skulle göras ett så lydande tillägg: »Sådan rätt hafve ej heller den, som eljest af statsmedel åtnjuter honom författningsenligt tillkommande pension».

Sin redogörelse för civilstatens pensionsinrättning har komitén afslutat med att framhålla, hurusom genom nedsättning af lefnadsåldern för erhållande af pension från allmänna indragningsstaten till 65 år pensionsinrättningen redan från början kommit i en skef ställning, hvilken icke genom förändringen af pensionsåldern inom inrättningen från den ursprungligen afsedda af 60 år till 55 år kunnat väsentligen rättas, samt hurusom hufvudändamålet med pensionsinrättningen i verkligheten allt mer blifvit pensionering af delegarnes enkor och barn, hvarom vittnade dels de från år 1833 utgående och sedan år 1843 årligen växande bidragen från tjenstemannafonden till enskilda enke- och pupillfonden, dels den ökning af afgifterna till sistnämnda fond, som skett jemside med minskande af afgifterna till tjenstemannafonden, dels ock slutligen den ofta förekommande höjningen af pensionsbeloppen, delegares uppflyttning till högre pensionsklass och inträdet af nya delegare.

Nu gällande nådiga reglementen för civilstatens pensionsinrättning och för civilstatens enke- och pupillkassa äro begge utfärdade den 23 november 1888.

Enligt det förra utgöras *civilstatens pensionsinrättnings* tillgångar af:

1:o. Rântan af inrättningsens samlade kapitalfond;

2:o. Statsanslagen, som för närvarande äro följande:

a) enligt riksstaten å nionde hufvudtiteln:

pensionsstaten för civile embets- och tjenstemän ...	kronor	37,500: —
ersättning för mistade löneinnehållningar	„	2,246: —
dito för nådårs- och begravningshjulsbesparingar ...	„	6,540: —
för pensionering af kommissionslandtmätare jemte deras enkor och barn	„	7,200: —
för dito af tjenstemän och betjente vid skogsstaten och skogsskolorna	„	9,000: —
för dito af föreståndare, lärare och betjente vid tekniska högskolan	„	3,500: —
för dito af embets- och tjenstemän samt betjente vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvilka upp-		

Transport kronor 65,986: —

	Transport kronor 65,986: —
bära lön på ordinarie stat, äfvensom af deras enkor och barn	„ 1,300: —
b) enligt nådiga brefvet den 11 juni 1853 till fyllnad i ersättningen för ofvanberörda löneinnehållningar å andra, fjerde, sjette, sjunde och åttonde hufvud- titlarnes besparingar anvisade	„ 6,985: 50
	<hr/> Summa kronor 74,271: 50.

3:o. De afgifter, hvilka delegarne sjelfve erlägga;

4:o. Enskilda bidrag, hvarmed inrättningen kan blifva ihågkommen.

De till pensionsinrättningen ingående delegareafgifterna utgöras af *dels en årlig afgift*, motsvarande två procent af pensionsbeloppet i den klass, till hvilken tjensten hör, *och dels*, inom de sju första klasserna, *befordringsafgift*, motsvarande fem procent af pensionsbeloppet. Dessutom kan i vissa fall förekomma erläggande af *retroaktivafgift*.

Delegarne äro indelade i nio klasser; och utgör pensionssumman

för delegare i 1:a klassen	kronor 2,400: —
„ „ „ 2:a dito	„ 1,800: —
„ „ „ 3:e dito	„ 1,500: —
„ „ „ 4:e dito	„ 1,200: —
„ „ „ 5:e dito	„ 900: —
„ „ „ 6:e dito	„ 600: —
„ „ „ 7:e dito	„ 450: —
„ „ „ 8:e dito	„ 300: —
„ „ „ 9:e dito	„ 200: —

Enligt reglementet för *civilstatens enke- och pupillkassa* består denna af två från hvarandra skilda afdelningar, nemligen:

1:o) *Allmänna enke- och pupillfonden*, hvars tillgångar för det närvarande utgöras af ett till 45,000 kronor bestämdt, å riksstatens nionde hufvudtitel uppfördt årligt statsanslag, hvarmed åtföljer förbindelse för fonden att, i afseende på civile embets- och tjenstemäns enkors och barn, uppfylla den pensioneringsskyldighet, som enligt nådiga kungörelsen den 29 juni 1798 förut ålegat statsverket;

2:o) *Enskilda enke- och pupillfonden*, hvars inkomster utgöras af:

a) de afgifter, hvilka enligt reglementet delegarne i civilstatens pensionsinrättning äro pligtige att till denna fond erlägga;

b) det årliga understöd, som delegarne i nämnda inrättning med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd kunna af dess tillgångar anvisa;

c) enskilda bidrag, hvarmed fonden kan blifva ihågkommen.

Till allmänna enke- och pupillfonden erläggas inga afgifter, men till civilstatens enskilda enke- och pupillfond är hvarje delegare förbunden att erlægga *dels en årlig afgift* af fem procent af det pensionsbelopp, för hvilket han till civilstatens pensionsinrättning bidrager, *dels ock* i alla de fall, der enligt reglementet för pensionsinrättningen *befordringsafgift* eger rum, sådan afgift med enahanda belopp.

Då vid 1892 års sammanträde med fullmäktige för delegarne i civilstatens pensionsinrättning fråga förekom om vidtagande af åtgärder för upphjelpande af pensionsinrättningens ekonomiska ställning, fattade fullmäktige för sin del beslut om vissa ändringar i de för pensionsinrättningen samt enke- och pupillkassan gällande reglementen i syfte att derigenom, såvidt möjligt vore, återställa den rubbade jemvigten mellan inkomster och utgifter. För ett af dessa beslut eller det, som rörde upphörandet af den särskilda pensioneringen af befattningshafvande vid postverket, har redan blifvit redogjort. Under förutsättning af nådigt bifall till den gjorda hemställan om godkännande af nyssnämnda ändring i reglementet, hade fullmäktige vidare beslutit: *att* års- och befordringsafgifterna till enskilda enke- och pupillfonden skulle höjas med två procent af det pensionsbelopp, för hvilket afgifter erlades till pensionsinrättningen; *att* utdelandet af pensioner till delegares sjukliga döttrar, hvilka öfverskridit pensionsåldern, borde inskränkas till fall af svårare sjukdom; *att* den till redogörarne utgående provision borde nedsättas och begränsas; *samt att* rät tigheten att från pensionsinrättningen erhålla pension borde framflyttas från 55 till 60 års ålder; hvarjemte fullmäktige i sammanhang härmed hemställt, att till enskilda enke- och pupillfonden måtte få öfverflyttas det nu till allmänna enke- och pupillfonden utgående anslag å 45,000 kronor, i den mån detta anslag blefve tillgängligt efter upphörande af redan från allmänna fonden beviljade pensioner och efter det civilstatens pensionsinrättning godtgjorts för sina förskott till samma fond jemte ränta derå.

I betänkandets 3:e afdelning har komitén angifvit de grunder, efter hvilka det civila pensionsväsendet borde ordnas; och då redan genom den i komiténs underdåniga skrifvelse den 7 februari 1891 lemnade utredning af civilstatens pensionsinrättnings ställning blifvit ådagalagd, att man måste öfvergifva hvarje tanke på att genom dess anlitan i vidsträcktare grad än förut vinna någon minskning i statens utgifter för det civila pensionsväsendet, samt denna utredning genom ny, på för-

Komiténs förslag till grunder för det civila pensionsväsendets ordnande.

hållandena vid 1891 års slut grundad undersökning vunnit ytterligare bekräftelse, har komitén, som ansåge de af 1892 års fullmäktige för deras del beslutade åtgärder i syfte att dymedelst fylla det behof af en ökad årsinkomst af omkring 340,000 kronor, som enligt professor Lindstedts beräkning skulle vid 1893 års slut förefinnas, visserligen vara egnade att i någon mån upphjelpa, men icke att för framtiden betrygga pensionsinrättningens ställning, såsom sin åsigt uttalat, att det numera icke förefunnnes så stort behof af pensionering af civile tjänsteinnehafvare vid tidigare ålder än den för rätt till pension från allmänna indragningsstaten bestämda, att någon särskild anstalt för sådan pensionerings bestridande erfordrades, och att det alltså icke kunde vara lämpligt att för sådant ändamål låta staten bidra med afsevärda årliga anslag och delegarne med icke oväsentliga afgifter.

Då komitén jemväl vore af den uppfattning, att civilstatens pensionsinrättnings andra uppgift eller beredandet af pensioner åt delegarnes enkor och barn icke kunde ändamålsenligt och betryggande lösas, med mindre de för enke- och pupillkassan gällande bestämmelser blefve helt och hållet omarbetade, hvilket i sjelfva verket blefve detsamma som att skapa en ny kassa, så har komitén på grund af allt detta ansett, att civilstatens pensionsinrättning icke borde bibehållas. Förändrad anordning af pensionsväsendet för de civile tjänsteinnehafvare, hvilka för närvarande tillhörde civilstatens pensionsinrättning, borde alltså, enligt komiténs åsigt, ega rum och dervid iakttagas, att, på samma gång som behofven af enhet och likformighet i bestämmelserna, billighet i förvaltningen och trygghet i afseende å pensionsförbindelsernas uppfyllande tillgodosåges, jemväl erforderlig minskning i statens utgifter för det civila pensionsväsendet i dess helhet ernåddes. Beträffande det sistnämnda ändamålet har komitén framhållit, hurusom detsamma skulle kunna vinnas dels genom att inskränka statens pensionsförbindelser och dels genom att öka tjänsteinnehafvarnes bidrag för pensionsväsendet i dess helhet. Komitén har i sådant hänseende funnit uppenbart, att, hvilka löneförmåner än tjänstemännen tillgodonjöte, derå dock icke kunde, utan men för statsförvaltningen, för pensionsväsendet göras afdrag i större mån, än att återstoden blefve tillräcklig för en anständig, om ock torftig bergning; och då komitén genom de förslag, den framställt, ansett sig hafva ålagt tjänstemännen det bidragsmaximum, som med nuvarande aflöningsförhållanden skäligen kunde af dem fordras, skulle, enligt hvad komitén erinrat, ett öferskridande deraf kunna framkalla anspråk på ökade löner, genom hvilkas tillgodoseende visserligen statens utgifter för pensionsväsendet kunde minskas, men i stället dess utgifter för tjänste-

männens aflöning sannolikt komma att ökas och således i det hela någon besparing för staten ej skulle vinnas.

Om nämnda bidragsmaximum från tjänstemännen uttoges och i öfrigt erforderligt statsbidrag vore att påräkna, kunde, fortsätter komitén, det civila pensionsväsendet ordnas på flera sätt. Ett sådant nära till hands liggande sätt vore att med upptagande af den tanke, som legat till grund för inrättande af civilstatens pensionsinrättning, bilda en ny stor anstalt för pensionering af så väl civile tjensteinnehafvare som deras enkor och barn, hvars utgifter skulle bestridas dels genom tjänstemännens bidrag, dels ock i öfrigt af staten. De ändamål, en sådan anstalt skulle tjena, vore emellertid icke likartade; de beräkningar, hvarpå en inrättning för pensionering af civile tjensteinnehafvare måste byggas, blefve också mer invecklade och delvis osäkrare än de, som borde läggas till grund för en pensionskassa för enkor och barn.

Fördelades åter tjänstemännens bidragsmaximum så, att en mer eller mindre godtyckligt bestämd del deraf skulle, såsom bidrag till deras egen pensionering, återgå till staten, som i öfrigt bestred kostnaderna för denna pensionering, samt återstoden användas för att med bidrag af statsmedel besörja pensionering af deras enkor och barn, komme, efter komiténs mening, en sådan anordning icke att för staten medföra besparing eller blifva ur annan synpunkt fördelaktig. Ungefärligen lika mycket, som tillflöte staten genom tjänstemännens bidrag till egen pensionering, skulle det nemligen, till följd deraf att tjänstemännens bidrag till enke- och barnpensioneringen i sådant fall blefve för ändamålet otillräckligt, blifva för staten nödigt att tillskjuta till upprätthållande af sistnämnda pensionering, och en sådan anordning skulle för staten alltså icke medföra någon vinst. Då pensionering af statens civile tjensteinnehafvare hittills i vårt land, liksom i öfriga kulturländer, ansetts hufvudsakligen vara ett statens åliggande, i det att pensionen betraktats såsom en del af den ersättning, staten utfäst för fullgörande af tjensten, så hade också i enlighet med denna uppfattning vid de senast genomförda lönereglerna pensionsförmånerna i allmänhet blifvit på samma gång som löneförmånerna bestämda och tjänstemännen berättigats att från allmänna indragningsstaten *utan afgifter* bekomma pension. Beträffande statens ställning till pensionsväsendet för civile tjensteinnehafvares enkor och barn anmärker komitén, att staten icke oväsentligt bidragit till denna pensionering samt att Riksdagen, särskildt vid fråga om inrättande af elementarlärarnes enke- och pupillkassa, uttalat, att denna fråga vore af den vikt för det allmänna, att staten icke borde undandraga sig att lemna det direkta bidrag, som för

en sådan inrättning vore oundgängligen nödigt. Kunde också, enligt komiténs uppfattning, pensionering af civile tjensteinnehafvares enkor och barn icke anses vara en statens angelägenhet på samma sätt som pensionering af tjensteinnehafvarne sjelfve, vore dock för staten af vigt, att en anstalt för pensionering af tjenstemännens enkor och barn funnes på tillfredsställande sätt upprättad och för framtiden betryggad.

På grund af hvad komitéen sålunda anfört har komitéen ansett det vara så väl principiellt riktigast som ur rent praktisk synpunkt enklast och lämpligast att låta det bidragsmaximum, som ansåges böra för det civila pensionsväsendets upprätthållande åläggas tjenstemännen, utslutande användas för pensionering af deras enkor och barn, för hvilket ändamål detta bidrag också vore i sin helhet erforderligt, samt låta staten, med befrielse från bidrag till denna pensionering, i stället utslutande bestrida kostnaderna för pensionering af tjensteinnehafvarne. Minskningen af statens utgifter för det civila pensionsväsendet borde dock, fortsätter komitéen vidare, åstadkommas icke blott genom upphörande af bidrag till enke- och pupillpensioneringen, utan jemväl och framför allt genom införande af strängare pensionsvilkor för tjenstemännen.

Efter att hafva uttalat sig för lämpligheten af utfärdandet af en allmänt gällande *pensionslag*, stiftad af Konung och Riksdag samfäldt, i hvilken lag borde sammanföras alla det civila pensionsväsendet rörande bestämmelser, har komitéen såsom grundtankar för detta lagstiftningsarbete angifvit: enhet och likformighet i bestämmelserna, skärpning af pensionsvilkoren, meddelande af föreskrifter om tjenstetidens beräkning och om skyldighet att afgå från tjensten vid viss lefnadsålder, pensionsbeloppens bringande i visst förhållande till aflöningen äfvensom minskning och jemkning af dessa belopp samt införande af afkortade pensioner. Pensionskostnaderna borde lämpligast bestridas från ett enda anslag, det till allmänna indragningsstaten, samt pensioneringen verkställas genom statskontoret; hvarjemte komitéen tillkännagifvit, att någon rubbning i deras rätt till pension af staten, hvilka blifvit utnämnda innan den föreslagna lagen skulle träda i kraft, icke vore åsyftad.

Angående frågan om ordnande af pensionsväsendet för civile tjensteinnehafvares enkor och barn har komitéen, med anslutning till förut gjorda uttalanden, förklarat sig anse denna fråga icke kunna för framtiden på annat sätt tillfredsställande och betryggande lösas än genom bildande af en ny, med hänsyn till nuvarande utsigter för räntefot och dödlighet på matematiskt-tekniska grunder bygd, under statens kontroll stående, allenast med tillskott af delegarne uppehållen pensions-

kassa, hvilken, från den nya pensionslagen fristående, borde omfatta väsentligen samma delegare som dem, för hvilka nämnda lag skulle gälla. Vidare har komitén, då det för staten vore af synnerlig vigt, att denna pensionskassa handhades så, att ständig trygghet förefunnnes, att kassan skulle kunna fullgöra sina förbindelser, ansett, att kassan borde af staten genom en af Eders Kongl. Maj:t utsedd styrelse förvaltas; vid hvilket förhållande och då staten gjorde delaktigheten i kassan obligatorisk, förvaltningskostnaderna billigtvis borde af staten bestridas. Och har komitén tillagt, att icke heller här meningen vore att rubba den rätt, som tillkomme pensionärer och delegare i nuvarande enke- och pupillkassor.

Slutligen har komitén lemnat en redogörelse för den ekonomiska innebörden af sina framlagda förslag, jemförda med nuvarande bestämmelser. Enligt komiténs beräkningar skulle, derest ingen ändring i nu gällande bestämmelser viddes, statens årliga kostnader för det civila pensionsväsendet komma att efter omkring 30 år växa till 3,862,563 kronor. Med tillämpning af de utaf komitén uppgjorda förslag skulle deremot efter samma tids förlopp denna årliga kostnad nedbringas till omkring 2,748,000 kronor. Antagandet af nämnda förslag kunde alltså anses innebära en besparing för framtiden i statens utgifter, hvilken, delvis begynnande redan vid afvecklingens början, skulle komma att växa upp till öfver 1,000,000 kronor om året.

Komiténs allmänna motiver till pensionslagen.

a) Hvilka tjänsteinnehafvare böra under lagen inbegripas?

I de allmänna motiver, som åtfölja det i betänkandets 4:e afdelning intagna förslag till pensionslag för civilstaten, har komitén (sid. 231—244) till en början i fråga om hvilka tjänsteinnehafvare, som borde inbegripas under den nya pensionslagen, uttalat såsom sin mening, att derunder borde hänföras icke allenast de, som tillhörde civilstatens pensionsinrättning, utan äfven tjänsteinnehafvare vid tullverket och telegrafverket, hvilka uppenbarligen lika väl som de vid postverket anstälde vore att anse såsom civile. Tvekan i berörda hänseende kunde deremot, enligt komiténs mening, råda beträffande flertalet af de tjänsteinnehafvare, som vore anställda vid statens undervisningsanstalter. Då emellertid så väl ämneslärarne vid de allmänna läroverken som lärarne vid rikets universitet, oaktadt de fortfarande kunde i vissa fall för sig åberopa presterskapets privilegier och räknade presterliga tjänstår, i flera hänseenden och särskildt i fråga om pensionsrätt vore likstälde med

civile tjensteinnehafvare, har komitén, då det här endast gälde att ordna deras pensionsförhållanden, ansett äfven nämnda lärare böra inbegripas under den nya pensionslagen; och borde hufvudsakligen af samma skäl jemväl lärarne vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och folkskolelärareseminarierna lyda derunder.

Oaktadt tjensteinnehafvarne vid statens jernvägstrafik otvifvelaktigt vore att anse såsom civile, har komitén dock icke funnit lämpligt att här upptaga dem. Dels skilde sig nemligen statens jernvägstrafik i flera afseenden från statens öfriga förvaltningsgrenar och liknade närmast ett omfattande privat industrielt företag. Dels voro särskilda bestämmelser nödvändiga i afseende på aflöning och jemväl, på grund af den oftast mycket utslitande tjenstgöringen, för pensionering, helt olika dem, som vore erforderliga beträffande andra civile tjensteinnehafvare. Dels hade också för denna grupp af tjensteinnehafvare redan bildats en särskild pensionsinrättning, som vid 1892 års utgång vunnit sådan utsträckning, att den omfattade ej mindre än 5,611 delegare med en kapitaltillgång af 6,374,390 kronor.

Äfven å några andra civile tjensteinnehafvare har komitén af skäl, som i den speciela motiveringen angifvits, funnit den föreslagna pensionslagen icke böra ega tillämpning.

Oaktadt denna lag således icke skulle komma att gälla alla statens civile tjensteinnehafvare, har komitén dock, enär, vid det förhållande att lagen sjelf angåfve dem, för hvilka den icke gälde, tvekan derutinnan icke kunde uppstå, ansett lagen lämpligen för korthetens skull böra benämnas »*pensionslag för civilstaten*».

Bland de redan förut antydda åtgärderna för beredande af minskning i statens utgifter för det civila pensionsväsendet vore, enligt komiténs mening, den otvifvelaktigt verksammaste att höja pensionsåldern eller med andra ord att förkorta den tid, hvarunder pension finge uppbäras. Verkan af en dylik åtgärd insåges lätt, då det genom utredning, som komitén låtit sakkunnig person verkställa, visat sig, att kapitalvärdet, hänfördt till en ålder af 25 år — den ungefärliga vid inträde i statens tjenst — af en pension å 1,000 kronor, som skulle utbetalas från och med fyllda 65 år, vore nära dubbelt så stort som kapitalvärdet, äfvenledes hänfördt till åldern 25 år, af en pension å lika stort belopp, som skulle utbetalas från och med fyllda 70 år. Komitén hade därför först tagit i öfvervägande, huruvida någon höjning af pensionsåldern för nu ifrågavarande tjensteinnehafvare kunde och borde genomföras.

Då af den förut lemnade redogörelsen för gällande bestämmelser i afseende å tjensteinnehafvares rätt och dermed i flera fall samman-

b) *Pensionsåldern.*

hängande skyldighet att vid viss lefnadsålder afgå från tjensten, enligt hvad komitén erinrat, framgått, att dessa bestämmelser vore skiftande, syntes det vara af nöden att i flera afseenden vidtaga förändring i dessa bestämmelser. Sålunda har komitén, på det att staten alltid måtte vara försäkrad om icke blott pröfvad erfarenhet, utan äfven friska arbetskrafter vid statsförvaltningen, funnit det vara nödvändigt att för *alla* civile tjensteinnehafvare i lagen föreskrifva *skyldighet* att vid en viss, om ock för olika förvaltningsgrenar något olika tidpunkt *afgå från tjensten*. Att, såsom i de fall, der obligatoriskt afskedstagande nu vore föreskrivet, i allmänhet låta tidpunkten derfor bero af så väl lefnadsålder som antal tjenstår vore dock i komiténs tanke icke lämpligt, enär de civile tjensteinnehafvarne vid mycket olika ålder inträdde i statens tjenst och således vid olika lefnadsålder uppnådde det föreskrifna antalet tjenstår — några först vid så sen lefnadsålder, att tjensteförmågan då för länge sedan kunde vara förbrukad. Lefnadsåldern borde därför, enligt komiténs åsigt, ensam bestämmas såsom mätare för tjensteinnehafvarens förmåga af fortsätt tjensteverksamhet och tidpunkten för det obligatoriska afskedstagandet således hänföras uteslutande till lefnadsåldern. Tjensteårens antal borde endast inverka på storleken af den pension, den afskedstagande skulle erhålla.

Efter att hafva med statistiska tabeller visat, hurusom förbättrade förhållanden i afseende å männens medellifslängd under de senare åren inträdt i Sverige, har komitén uttalat den mening att, för vinnande af besparing i statens utgifter för det civila pensionsväsendet, den lefnadsålder, då i allmänhet statens civile tjensteinnehafvare skulle vara skyldige att från tjensten afgå och dermed erhålla rätt till pension, kunde, utan fara för att förvaltningen deraf skulle taga skada, bestämmas till 70 år. Då emellertid redan nu vissa civile tjensteinnehafvare, hvilka bestridde tjänster, som vore af mera ansträngande beskaffenhet eller fordrade större mått af spänstighet, vore berättigade eller förpligtade att vid tidigare ålder än de öfrige afgå från tjensten med pension, så har komitén i enlighet härmed föreslagit, att för vissa sådana, i den speciela motiveringen närmare omförmälda tjensteinnehafvare skulle föreskrifvas skyldighet att vid 65 år afgå från tjensten med rätt till pension. Dock innebure komiténs förslag äfven i afseende å flere af sistnämnda tjensteinnehafvare en af de förbättrade dödlighetsförhållandena betingad höjning af den för dem nu föreskrifna pensionsålder.

c) Invaliditets-
pensionering.

Utginge man från den regel, att pensionsrätt skulle inträda först vid tiden för det obligatoriska afskedstagandet, måste dock för tillgodo-
seendet af förvaltningens kraf på friska arbetskrafter derifrån göras

undantag för det fall, då tjensteinnehafvare till följd af sjukdom, vanförhet eller lyte blefve oförmögen att vidare bestrida sina tjensteåligganden. Då det i sådan händelse icke kunde vara till fördel för förvaltningen, att tjensten under längre tid uppehölls af vikarie, men det å andra sidan icke läte sig göra att från tjensten skilja en af dylik olycka drabbad tjensteinnehafvare utan att bereda honom någon pensionsrätt, har komitén derföre och jemväl af andra i den speciela motiveringen närmare angifna skäl föreslagit, att tjensteinnehafvare, som drabbats af sådan svårare invaliditet, skulle vara berättigad att erhålla pension vid en fem år lägre lefnadsålder än den för obligatoriskt afskedstagande förutsatta.

Då det numera finge anses i princip allmänt erkändt, att den, som genom olycksfall i och för sitt arbete lidit skada, som gjorde honom oförmögen att sig sjelf försörja, borde i en eller annan form erhålla understöd af arbetsgifvaren, och då giltigheten af denna princip vore minst lika stor i fråga om staten och dess tjenare som i fråga om den enskilde arbetsgifvaren och hans arbetare, har komitén — under erinran hurusom i flere andra länder bestämmelser i sådan rigtning blifvit gifna och att, hvad Sverige anginge, grundsatsen vunnit tillämpning redan i den här förut åberopade nådiga förordningen den 18 november 1836 angående tullverkets pensionsväsen och jemväl i reglementena för statens jernvägstrafiks och telegrafverkets af staten understödda pensionsinrättningar, men att emellertid något allmänt stadgande om pension för de civile tjensteinnehafvarne i händelse af olycksfall i och för tjensten icke funnes, hvilket haft till följd, att i sådana fall särskilda framställningar derom måst hos Riksdagen göras — ansett sig icke böra underlåta att i det framlagda lagförslaget intaga stadgande äfven om olycksfallspensioner, såsom till sin princip lika berättigade och af statens eget intresse lika påkallade som ålderdomspensionerna.

d) Olycksfallspensionering.

I enlighet med den så väl i vårt lands som i flere främmande länders pensionsväsen allmänt gällande grundsats, att pension för stats-tjenst skulle utgå icke blott på grund af viss uppnådd lefnadsålder, utan äfven med hänsyn till tjenstetiden, har komitén ansett, att såsom vilkor för erhållande af det högsta pensionsbelopp, hvartill tjenstemannen kunde på grund af innehafvande lön blifva berättigad, fortfarande borde föreskrifvas ett visst större antal tjenstår; men då komitén funnit nödigt, att i pensionslagen infördes stadgande om ovilkorlig förpligtelse för tjensteinnehafvare, som uppnått viss lefnadsålder, att afgå från tjensten, har komitén tillika, på det att en sådan till afgang förpligtad tjensteinnehafvare icke till äfventyrs på grund af bristande antal tjenstår skulle komma

e) Afkortade pensioner.

att helt och hållet stå utan pension, föreslagit, att tjensteinnehafvare, som icke vid afgång från tjensten innehade det för erhållande af hel pension föreskrifna antalet tjenstår, skulle vara berättigad att erhålla en i mån af den kortare tjenstetiden afkortad pension, så att »för hvarje år, tjensteinnehafvaren tjenat, han också intjenat en viss del af den högsta pension, han för sin tjenst kunde undfå».

f) *Pensions-
beloppen.*

I den allmänna motiveringen till lagförslaget har äfven anförts, att komitén för vinnande af likformighet och rättvisa ansett pensionerna böra beräknas å den samfälda aflöningen och icke, såsom nu oftast vore fallet, utgå med samma belopp som sjelfva lönen, hvars för olika tjänster vexlande förhållande till aflöningen i dess helhet blifvit bestämdt jemväl af andra hänsyn än blifvande pensionsrätt, hvarjemte komitén framhållit, hurusom den genom minskning och jemkning af sjelfva pensionsbeloppen samt särskildt genom nedsättning af nu gällande pensionsmaximum jemväl sökt att vinna besparing i pensionsutgifterna.

Resultatet.

Slutligen har komitén lemnat den upplysning, att af verkställd utredning i ämnet framgått, bland annat, att samtliga de af komitén föreslagna åtgärder beträffande pensionering af de statens civile tjensteinnehafvare, för hvilka den nya pensionslagen vore ämnad att gälla, innebure en framtida minskning med omkring 24 procent i kostnaderna för denna pensionering enligt nu gällande bestämmelser.

Såsom Eders Kongl. Maj:t täckts af det anförda finna, utgår det af komitén framlagda lagförslaget från följande *allmänna förutsättningar*:

1:o) tjensteinnehafvarnes frihet från afgifter för egen pensionering mot skyldighet för dem att ensamma vidkännas alla med enke- och barnpensionering förenade utgifter med undantag af kostnaden för kassans förvaltning;

2:o) upphörande af vidare tjenstemannapensionering från civilstatens pensionsinrättning och telegrafverkets pensionsinrättning;

3:o) statens öfvertagande af den framtida pensioneringsskyldighet, som eljest skolat åligga *dels* civilstatens pensionsinrättning för tjensteinnehafvare vid postverket och *dels* telegrafverkets pensionsinrättning för de vid detta verk anstälde embets- och tjenstemän samt betjente;

4:o) bibehållande af nuvarande pensioneringssätt ej mindre för den vid statens jernvägstrafik anställda personal än äfven för civile delegare i arméns och flottans pensionskassor.

Sjelfva lagförslagets grundtankar torde kunna sammanfattas i följande hufvudpunkter:

1:o) pensionsrätt för en hvar ordinarie innehafvare af civil befattning med lön å stat, som faststälts af Konungen och Riksdagen;

2:o) pensionsålder i regel 70 år — för vissa tjensteinnehafvare 65 år — dock med rätt för invalid att fem år tidigare än eljest erhålla pension;

3:o) afgangsskyldighet vid uppnående af den för pensionsrätt bestämda lefnadsåldern utan afseende å tjensteårens antal;

4:o) fördelning af pensionerna i hela och afkortade, beroende på huruvida vederbörande uppnått fullt tjänstårsantal eller icke;

5:o) bibehållande af det nu i regel bestämda antalet af 35 tjänstår såsom vilkor för hel pension, men borttagande af alla för närvarande gällande bestämmelser om kvalificerade tjänstår såsom pensionsvilkor;

6:o) rätt att vid olycksfall i tjensten erhålla hel pension utan afseende å lefnads- och tjensteålder;

7:o) tjenstetidens beräkning enligt vissa i lagen bestämda grunder;

8:o) pensionens beräkning å samtliga tjensteinnehafvaren enligt ordinarie stat tillkommande aflöningsförmåner; intet minimum, men 6,000 kronor såsom maximum för pensionsbeloppet, hvilket i de fall, der aflöningssumman icke öfverstege 600 kronor, skulle utgöra 80 procent, samt för högre aflöningssummor, hvilka indelats i 25 olika serier, skulle fixeras till ett lika stort belopp för alla inom samma serie fallande aflöningssummor;

9:o) lagens tillämpning endast på dem, som efter dess trädande i kraft utnämndes till syssla, med hvilken pensionsrätt enligt de i lagen intagna stadganden följde.

Sedan jag sålunda antydt innebörden af det föreliggande lagförslaget, anhåller jag att få öfvergå till ett närmare skärskådande af detsamma, och tacktes Eders Kongl. Maj:t tillåta mig att i sammanhang med denna granskning få upptaga de väsentligaste erinringar, som blifvit af de i ärendet hörda myndigheterna mot detta förslag framställda.

Komiterade hafva till en början förordat, att de civile tjensteinnehafvare, hvilka hittills åtnjutit förmånen af statspension utan skyldighet att därför erlägga särskild afgift, skulle fortfarande vid denna förmån bibehållas.

*Frihet från
afgifter för
tjensteinne-
hafvares egen
pensionering.*

En annan uppfattning i detta afseende har emellertid tagit sig uttryck i särskilda af Riksdagen på senare tiden gjorda uttalanden. Då sålunda Riksdagen i underdånig skrifvelse den 17 maj 1897 angående regleringen af utgifterna under riksstatsens nionde hufvudtitel tillkännagaf, att Riksdagen bifallit en af Eders Kongl. Maj:t gjord framställning om rätt till pension å allmänna indragningsstaten för lärarne vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarierna, framhöll Riksdagen tillika, att derest, såsom Riksdagen ansåge synnerligen önskvärdt, sådan förändring i afseende å pensionsvilkoren för lärarne vid elementarläroverken vidtoges, att de blefve förpligtade att bidraga till sin egen pensionering, deraf borde följa, att samma skyldighet komme att åläggas äfven ifrågavarande seminarielärare. Och då Riksdagen i underdåniga skrivelser den 11 och den 14 maj 1898 yttrade sig i anledning af särskilda, af Eders Kongl. Maj:t gjorda framställningar rörande dels löneroglering för lärarne vid de allmänna läroverken och dels löneroglering för patent- och registreringsverket, förklarade sig Riksdagen vidhålla sin nyssberörda åsigt rörande tjänstemännens bidragsskyldighet.

Beträffande förevarande viktiga fråga tillåter jag mig anföra följande.

Redan i det underdåniga betänkande och förslag angående löneroglering m. m. vid rikets hofrätter och krigshofrätten, som den 12 december 1874 afgafs, erinrade de för ändamålet förordnade komiterade, att pensionsrätten vore en af de viktigaste med fast anställning i statens tjänst förenade förmåner, *hvilken derför också vid de af dem framlagda förslag till lönerogleringar tagits i synnerligt öfvervägande*. Att vid denna förmån fästats enahanda afseende jemväl vid upprättande af öfriga, efter nämnda tidpunkt afgifna lönerogleringsförslag, torde icke lida något tvifvel. Men förhåller det sig så, torde det å andra sidan vara uppenbart, att den inskränkning i nämnda förmån, som skulle uppstå, derest löntagaren nu ålades att sjelf i större eller mindre mån bidraga till bestridande af kostnaderna för sin pensionering, måste verka motsvarande minskning i de reglerade aflönings- och pensionsförmånerna och dymedelst framkalla en ingalunda oberättigad fordran på omreglering jemväl af aflöningsförmånerna, i syfte att det ursprungliga förhållandet mellan begge dessa förmåner måtte blifva återställt. Endast under den förutsättning att de reglerade aflöningsförmånerna skulle kunna betraktas såsom i och för sig för höga, skulle nemligen en dylik inskränkning af dem rättvisligen kunna ega rum. Med allt erkännande af den väsentligt förbättrade ekonomiska ställning, som genom de nya lönerogleringarne beredts åt statens tjänstemän, torde dock kunna

anses såsom ganska säkert, att denna förutsättning icke — utom möjligen i något undantagsfall — är för handen. Under sådana förhållanden skulle det derföre innebära en verklig obillighet, om staten af aflöningen innehölle någon större eller mindre del till betäckande af sin kostnad för blifvande pensionering af löntagaren; och denna obillighet skulle framträda synnerligen påtagligt i alla de fall, der tjänsteinnehafvaren afledde före uppnåendet af pensionsåldern och der afdraget å löneförmånerna således hvarken skulle komma honom sjelf eller hans efterlevande till något det minsta gagn.

Då kostnaden för pensioneringen af desse tjänstemän bestrides direkt af statsmedlen, skulle alltså de bidrag till egen pensionering, som man ville ålägga tjänstemännen, ingå direkt till statskassan och uppbaras antingen genom innehållning af pensionsafgiften vid aflöningsmedlens utbetalning eller ock genom anlåtande af annat uppördssätt. Det har dock tydligen varit ett sådant mindre praktiskt tillvägagående man velat undvika genom att vid bestämmandet af aflönings- och pensionsförmånens inbördes förhållande redan ifrån början så afväga dessa förmåner, att någon dylik omgång icke skulle blifva erforderlig. Anses nämnda förmåner för stora eller origtigt afvägda, torde alltså rättelse härutinnan böra ega rum genom lämpligare åtgärd än att, så att säga, med den ena handen omedelbart återtaga en del af hvad som med den andra gifvits.

Då man påyrkat, att tjänstemännen sjelfva borde förpligtas att bidraga till sin egen pensionering, har naturligtvis till grund för detta yrkande legat den i och för sig fullkomligt rigtiga satsen, att hvar och en bör under sin krafts dagar göra afsättningar af sina inkomster för att trygga sitt uppehälle vid den tid då arbetsförmågan sviker, hvilken sats man ansett böra ega tillämplighet för statens tjänstemän så väl som för andra. Det lär emellertid svårigen kunna bestridas, att förhållandena i detta afseende gestalta sig på ett särskildt sätt, då fråga är om pensioner, som af statsverket omedelbart och således utan förmedling af någon pensionskassa utbetalas till afskedade tjänstemän. På sätt jag nyss framhållit, skulle under sådana omständigheter ett åläggande för tjänstemännen att till statsverket inbetala vissa pensionsafgifter för statsverket allenast medföra en med ett vidlyftigt redovisningsväsende förbunden omgång, som kan undvikas, derest, på sätt äfven här i Sverige måste antagas hafva egt rum, aflöningen bestämmes till det lägre belopp, hvartill densamma kan begränsas, då hänsyn icke tages till behovet för tjänstemannen att bestrida den utgiftspost, som består i afsättningar för

framtida pension. För staten sjelf måste det anses likgiltigt, om löneafdraget sker en gång för alla — vid löneregleringen — eller om det uttages årligen i form af innehållningar vid löneutbetalningarna. Företrådet hos den senare formen för pensionsbidragens uttagande skulle då ligga deruti, att den tjänstemannen likasom hvarje annan medborgare åliggande förpligtelsen att i tid sörja för sitt uppehälle på ålderdomen derigenom skulle ställas mera lefvande för honom, äfvensom deruti att man undveke skenet af en vid jemförelse med öfriga samhällsklasser obehörigt gynnad ställning för tjänstemännen, hvilkas ålderdomsförsköning staten vid en ytlig betraktelse kan synas hafva utan bidrag från deras sida öfvertagit. Dessa skäl förlora dock större delen af sin vikt, derest, på sätt komitén föreslagit, tjänstemännen förpligtas att ensamma och utan bidrag af statsverket bestrida kostnaderna för sina enkors och barns pensionering. Om än denna pensionering icke i lika mån som tjänstemannapensioneringen är ett statsintresse, har staten dock erkänt den vara ett sådant, då densamma ålagts tjänstemännen som en skyldighet, hvilken de icke ega undandraga sig, och staten bidrager faktiskt för närvarande till densamma dels genom direkta anslag, dels och hufvudsakligen derigenom att större delen af civilstatens pensionsinrättnings årliga tillgångar användas för enke- och barnpensioneringen. Då, enligt hvad de verkställda utredningarna af civilstatens pensionsinrättning gifva vid handen, de tjensteinnehafvare, som äro eller blifva skyldige att tillhöra denna pensionsinrättning, måste, ensamt för uppehållet af pensionsväsendet för enkors och barn, för framtiden ikläda sig förpligtelser, hvilka för flertalet komma att taga i anspråk allt hvad de af sina aflöningsförmåner utan verklig afsaknad kunna för sådant ändamål undvara, torde man icke behöfva befara, att vederbörande tjensteinnehafvare icke i tillbörlig mån skola röna den uppfostrande inflytelse, som ligger i tvånget att göra årliga afsättningar för framtida behof.

Det sagda gäller under förutsättning, att de eventuella bidragen till egen pensionering skulle, på sätt exempelvis sker i Holland, ingå direkt till statsverket och således i sjelfva verket utgöra en skatt, hvilken liksom andra sådana komme att utgöra bidrag till bestridande af statens utgifter i allmänhet, utan att speciellt disponeras för pensionsväsendet. Annorlunda skulle visserligen förhållandet gestalta sig, om pensionsafgifterna fonderades och användes såsom tillgång för pensioneringen, i hvilket fall den naturligaste och ändamålsenligaste anordningen väl blefve den, att en ny pensionskassa bildades, till hvilken inginge ej mindre tjänstemännens bidrag än äfven ett statsanslag till

erforderligt belopp, då i stället anslaget till allmänna indragningsstaten, i den mån detta användes till pensionering af civile tjänstemän, skulle bortfalla. Med en sådan anordning för de civile tjänstemännens pensionering blefve, så länge skyldigheten att bidraga till enkors och barns pensionering är för tjänstemännen obligatorisk och någon löneförhöjning af denna anledning icke vidtages, utan tvifvel nödvändigt, att staten äfven bidroge till enke- och barnpensioneringen under form af statsanslag till den nya enke- och pupillkassan.

Då en nydaning af det civila pensionsväsendet skall ega rum, lärer under nuvarande förhållanden valet stå mellan dessa båda alternativ: en utskiftning af pensioneringskostnaden sålunda, att staten ensam bestrider kostnaderna för tjänstemannapensioneringen och tjänstemännen ensamma kostnaden för enke- och barnpensioneringen eller ock bildandet af en ny pensionskassa och en ny enke- och pupillkassa för civilstaten, båda med bidrag ej mindre af tjänstemännen än af staten. Komitén har, såsom redan nämnt, uttalat sig för det förra alternativet. Detta har ock, såsom mig synes, derutinnan ett gifvet företrädare framför det senare, att man vid det förra undgår tillskapandet af en ny, betydande kassa med deraf följande fondbildning. Med den täflan, som numera i sådant afseende råder, torde icke sällan svårighet komma att möta för en fördelaktig placering af en eventuel dylik kassas fonder, och likaså förefaller det mig icke önskvärdt, att staten utan mera tvingande nödvändighet vidtager åtgärder, genom hvilka kapital till icke obetydligt belopp drages från den allmänna rörelsen och fastläses i en pensionsfond.

Härmed må nu förhålla sig huru som helst; gifvet är, att ett förslag till en dylik genomgripande förändring af det civila pensionsväsendet, enligt hvilket detta skulle öfvertagas af en nytillskapad pensionskassa, måste byggas på en omfattande utredning, hvilken för närvarande icke föreligger, då komiténs arbete är grundadt på förutsättningen af tjänstemannapensioneringens bestridande af staten ensam. Vål kunde i den omständigheten, att Riksdagen vid särskilda tillfällen under den senare tiden angifvit såsom sin åsigt, att tjänstemännen borde bidraga till sin egen pensionering, ligga en anledning att återförvisa ärendet rörande det civila pensionsväsendets omgestaltning till ny komitébehandling, på det att ett på sagda grund byggt, i detalj utarbetadt förslag måtte föreligga såsom alternativ till ett förslag, byggt på de af komitén angifna hufvudgrunder. Då emellertid ett sådan tillvägagående skulle föranleda ett tilläfventyrs ganska långt uppskof med den viktiga frågans lösning och, enligt hvad jag redan anfört, öfvervägande skäl synas mig

tala för valet af den af komitén förordade utväg, anser jag mig böra förorda, att på grundvalen af den redan verkställda, omfattande utredningen, må till innevarande Riksdags pröfning framläggas ett förslag till ordnande af det civila pensionsväsendet med utgångspunkt från den förutsättning, att staten ensam bestrider kostnaden för tjenstemannapensioneringen samt tjenstemännen ensamma kostnaden för pensioneringen af deras enkor och barn.

De vid post- och telegrafverken anställda tjensteinnehafvarnes pensionering uteslutande genom statsmedel m. m.

Den andra af de förutsättningar, under hvilka komiterade framlagt sitt förslag till reglering af det civila pensionsväsendet, var den, att staten skulle öfvertaga den pensioneringsskyldighet, som nu åligger dels civilstatens pensionsinrättning gent emot tjensteinnehafvarne vid postverket, dels ock telegrafverkets pensionsinrättning gent emot de vid detta verk anställda embets- och tjenstemän samt betjente, äfvensom att nuvarande pensioneringssätt skulle bibehållas för den vid statens jernvägstrafik anställda personal samt för civile delegare i arméns och flottans pensionskassor.

Ny utredning ang. civilstatens pensionsinrättningsställning.

Den senast verkställda utredningen af civilstatens pensionsinrättnings ekonomiska ställning företogs af professor Lindstedt på hösten 1897; och hafva i denna på förhållandena vid 1896 års slut och en räntefot af $3\frac{1}{2}$ procent grundade utredning (se fullmäktiges underdåniga utlåtande den 13 november 1897 sid. 13—20) framlagts följande beräkningar.

Pensionsfonder:

<i>Enkepensionsfonden</i> eller kapitalvärdet af utgående pensioner till de vid nämnda tidpunkt, 1896 års slut, lefvande enkor	kronor 4,503,000: —
<i>Barnpensionsfonden</i> eller kapitalvärdet af redan då eller framdeles utgående pensioner till faderlösa söner under 21 år och till faderlösa döttrar under 25 år	„ 675,000: —
<i>Sjuklighetspensionsfonden</i> eller kapitalvärdet af beviljade sjuklighetspensioner till ogifta döttrar öfver 25 år	„ 280,000: —

Delegarepensionsfonden eller kapitalvärdet af utgående pensioner till delegare, deri inberäknade posttjenstemän och kassans egna f. d. tjenstemän, kronor 772,000:—

Begravningshjelp.

För nuvarande pensionärer, kapitalvärde	kronor	36,000:—
” ” delegare, ”	”	113,000:—
” framtida ” ”	”	81,000:—

Enke- och barnpensioner.

För i tjenst varande delegares enkor och barn, kapitalvärde	kronor	5,883,000:—
För icke längre i tjenst varande delegares enkor och barn, kapitalvärde	”	1,014,000:—
För framtida delegares enkor och barn, kapitalvärde	”	7,500,000:—
För nuvarande delegares ogifta döttrar mellan 21 och 25 år, kapitalvärde	”	100,000:—
För framtida delegares ogifta döttrar mellan 21 och 25 år, kapitalvärde	”	100,000:—

Sjuklighetspensioner.

För delegares ogifta döttrar öfver 25 år, kapitalvärde	kronor	645,000:—
--	--------	-----------

Anmärkning. Om denna summa fördelas på affidne, nuvarande och framtida delegare, komme på hvardera en tredjedel eller 215,000 kronor.

Tjenstemannapensionering.

För nuvarande delegare, utom posttjenstemän, kapitalvärde	kronor	960,000:—
För framtida delegare, utom posttjenstemän, kapitalvärde	”	640,000:—

Postpensioneringen.

För nuvarande delegare, tillhörande poststaten, kapitalvärde	kronor 2,100,000: —
För framtida delegare, tillhörande poststaten, kapitalvärde	„ 1,400,000: —

Förvaltningskostnader.

Kapitalvärde (pensionskostnad oberäknad)	kronor 1,600,000: —
--	---------------------

Anmärkning. Derest endast fullmäktiges sammanträden skulle bekostas af kassan, men förvaltningen i öfrigt genom statsmedel, har för denna utgift antagits ett kapitalvärde af rundt 75,000 kronor.

Inkomster.

Nuvarande <i>delegares årsavgifter</i> , kapitalvärde	kronor 2,340,000: —
Framtida ” ” ” ” ”	„ 4,166,000: —
Nuvarande <i>statsanslaget</i> (74,271 kr.) ”	„ 2,122,000: —
<i>Öfriga oregelbundna</i> ”	„ 800,000: —

Med tillhjälp af nu anförda kapitalvärden har på följande sätt beräknats:

Kassans ställning vid 1896 års slut.*Passiva.*

Pensionsfonderna, tillsammans	kronor 6,230,000: —
Kapitalvärdet af begravningshjälp	„ 230,000: —
Enke- och barnpensioner för nuvarande delegare	„ 5,883,000: —
” ” ” ” f. d. ”	„ 1,014,000: —
” ” ” ” framtida ”	„ 7,500,000: —
Pensionsrätt för ogifta döttrar 21—25 år	„ 200,000: —
Sjuklighetspensioner för döttrar	„ 645,000: —
Tjenstemannapensioneringen	„ 1,600,000: —
Postpensioneringen	„ 3,500,000: —
Förvaltningskostnader	„ 1,600,000: —
Summa passiva kronor	28,402,000: —

Aktiva.

Delegarnes årsavgifter	kronor	6,506,000: —
Statsanslaget	”	2,122,000: —
Oregelbundna inkomster	”	800,000: —
Kassans kapital	”	11,304,000: —
Summa aktiva kronor		20,732,000: —

Och skulle alltså enligt denna beräkning vid 1896 års slut aktiva understigit passiva med ett belopp af kronor 7,670,000: —

För den händelse att kassan afstängdes och afvecklades — hvilket professor Lindstedt ansett blifva af nöden, derest icke snar hjälp vore att förvänta — d. v. s. inskränkte sin verksamhet till nuvarande delegare samt icke upptog nya delegare eller ens tilläte nuvarande delegare uppflyttning till den högre klass, som eljest vid befördran skulle vara fallet, beräknades ställningen blifva följande:

Passiva.

Pensionsfonderna, tillsammans	kronor	6,230,000: —
Begravningshjelp för nuvarande delegare och pensionärer	”	149,000: —
Enke- och barnpensioner för nuvarande delegare	”	5,883,000: —
” ” ” ” f. d. ”	”	1,014,000: —
Pensionsrätt för nuvarande delegares ogifta döttrar från 21—25 år	”	100,000: —
Sjuklighetspensioner för aflidne och nuvarande delegares döttrar	”	430,000: —
Tjenstemannapensionering för nuvarande delegare	”	960,000: —
Postpensioneringen	”	2,100,000: —
Summa passiva utom förvaltningskostnader kronor		16,866,000: —

Hvaremot svarade först och främst följande

Aktiva.

Årsavgifter af nuvarande delegare	kronor	2,340,000: —
Kapital	”	11,304,000: —
Summa aktiva kronor		13,644,000: —

Hvad vidare anginge de »regelbundna inkomsterna» komme dessa i följd af sin natur till väsentlig del att upphöra, och då statsbidraget icke betydligt öfverstege förvaltningskostnaden, skulle alltså äfven i sådant fall inkomsterna i längden ej förslå till täckande af utgifterna, utan slutligen skulle en brist uppstå, hvars kapitalvärde för närvarande uppginge till något öfver 3,000,000 kronor.

Genom de företagna undersökningarna torde alltså få anses vara till fullo ådagalagdt, att civilstatens pensionsinrättning, icke ens om dess verksamhet inskränktes till nuvarande delegare, längre kan uppfylla sin ursprungliga bestämmelse att dels bereda åt sina delegare tillfälle till tidigare afgang från innehafvande tjänstebefattningar än den för erhållande af pension från allmänna indragningsstaten bestämda genom att till dem utbetala årliga pensioner och dels vid delegarnes frånfalle lemna åt deras enkor och barn det pensionsunderstöd, som med enke- och pupillkassans stiftande afsetts.

Orsakerna till denna kassans oförmåga synas förnämligast vara att söka derutinnan, att det hvarken vid pensionsinrättningens stiftande eller sedermera vid det tid efter annan skeende upptagandet af nya delegaregrupper eller vid ökandet af delegareantalet inom vissa inrättningen redan förut tillhörande tjänstemannagrupper, ej heller vid besluten om förhöjning af pensionsbeloppen ansetts nödigt låta verkställa tillförlitliga beräkningar öfver de tillskott från statens eller delegarnes eller beggederas sida, som kräfdes för att sätta pensionsinrättningen i stånd att uppfylla sina nya eller ökade förbindelser.

I hvad mån delegarnes antal vuxit under de senare årtiondena framgår deraf, att då hela detta antal vid 1871 års slut utgjorde 2,903, deraf 2,788 i tjänst varande och 115 pensionärer, uppgick det i oktober 1897 till 4,674, deraf 4,003 i tjänst varande och 671 pensionärer, alltså en ökning under dessa 26 år af 1,771 delegare. Genom det vid 1897 års riksdag fattade beslutet om inrättande af 75 nya postexpeditörs- och 150 nya postvaktbetjentsbefattningar har delegareantalet från och med år 1898 ökat med ytterligare 225 eller till omkring 4,900 personer, af hvilka inemot tredjedelen tillhöra postverket. Vid kassans grundande beräknades hela delegareantalet komma att uppgå till 2,105, deraf 176 eller endast en tolfedel tillhörande poststaten.

Jag bör vidare erinra, att Eders Kongl. Maj:t i den till innevarande års riksdag aflåtna nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit inrättande af ytterligare 293 postexpeditörs- och 112 postvaktbetjentsbefattningar.

Äfven den vid omreglering af de centrala embetsverken företagna

indragningen af ett stort antal ordinarie tjenester ledde dertill, att åldern för tjänstemännens befordran till ordinarie tjänst eller med andra ord åldern för deras inträde i pensionsinrättningen framflyttades, hvarigenom pensionsinrättningen kom att gå i mistning af delegareafgifter för ett deremot svarande antal år.

Hade alla dessa förändringar föregåtts af eller föranledt till erforderliga undersökningar, skulle deras resultat naturligen haft till följd, att så väl staten som delegarne sjelfva nödgats högst betydligt höja sina bidrag till pensionsinrättningen i dess helhet. Då numera icke kan vara tänkbart att godtgöra hvad i berörda afseenden brustit, torde det icke återstå annan utväg till lösning af denna fråga än den af pensionskomitén föreslagna, d. v. s. att inskränka pensionsinrättningens förbindelser genom att låta tjänstemannapensioneringen helt och hållet upphöra samt att ålägga delegarne att, i regel utan bidrag från statsverkets sida, genom egna tillskott upprätthålla pensioneringen af enkor och barn.

Härigenom skulle staten visserligen å ena sidan göra den besparing, som komme att ligga i indragning af de till pensionsinrättningen nu utgående anslagen, för närvarande 74,271 kronor 50 öre eller, om anslaget till allmänna enke- och pupillfonden, 45,000 kronor, medräknas, 119,271 kronor 50 öre om året, men å den andra sidan dels gå i mistning af den minskning i pensionskostnaden, som, om ock i jämförelsevis ringa mån, eljest skulle uppstått i de fall, då någon tjänsteman funnit sig böra afgå med pension endast från civilstatens pensionsinrättning, dels få vidkännas ökade utgifter för posttjänstemännens pensionering, motsvarande hvad till blifvande pensionärer eljest skolat utgå från civilstatens pensionsinrättning, dels ock, efter hvad som torde visa sig blifva nödvändigt, träda bispringande emellan, på det att delegarne i de begge lägsta pensionsklasserna af civilstatens pensionsinrättning, hvilka redan nu med hänsyn till deras ringa löneförmåner befriats från erläggande af befordringsafgifter, måtte kunna förskonas från de dryga retroaktivafgifter, som enligt nu framlagdt förslag till pensionsinrättningens ombildning skulle af dem fordras.

Hvad beträffar delegarne i civilstatens pensionsinrättning, så skulle dessa, på samma gång de komme att mista den förmån, som måste anses ligga i möjligheten att, vid tidigare lefnadsålder än den för rätt till pension af staten bestämda, kunna afgå med pension från pensionsinrättningen, det oaktadt nödgas icke obetydligt höja sina bidrag till pensionsinrättningen för att sätta denna i stånd att till delegarnes efter-

lemnade enkor och barn utbetala enahanda pensionsbelopp som de nu utgående. Enligt det förslag till pensionsinrättningens omdaning, som föreligger i fullmäktiges redan åberopade underdåniga utlåtande af den 13 november 1897, skulle nämligen t. ex. en 35-årig tjänsteman (denna ålder utgör enligt professor Lindstedts undersökning, se komitébetänkandet sid. 488, den ungefärliga medelåldern för inträdet i pensionsinrättningen), i stället för att han efter nu gällande reglemente har att till pensionsinrättningen och enkekassan tillsammans erlägga inträdesavgift eller s. k. befodringsavgift: i 1:a klassen ett belopp af 240 kronor, nödgas till den nya enkekassan inbetala en retroaktivavgift af 1,344 kronor; i andra klassen resp. 180 kronor och 1,008 kronor; i 3:e klassen resp. 75 kronor och 840 kronor; i 4:e klassen resp. 60 kronor och 672 kronor; i 5:e klassen resp. 45 kronor och 504 kronor o. s. v., under det att årsavgiften skulle blifva densamma som nu.

I sin den 13 november 1897 till Eders Kongl. Maj:t afgifna underdåniga berättelse angående civilstatens pensionsinrättnings förvaltning m. m. hafva civilstatens fullmäktige erinrat:

att det af verkställd utredning visat sig, att pensionsinrättningen, såsom ett helt betraktad, befunnits för det dåvarande lida af en kapitalbrist till belopp af omkring 8,000,000 kronor, hvaraf 3,500,000 kronor kunde anses härröra från den särskilda pensionering af *postverkets tjänstemän och vaktbetjente*, som på senare tid och särskildt genom nådiga brefvet den 4 juni 1886 ålagts pensionsinrättningen;

att redan 1887 års fullmäktige ansett, att det genom nådiga brefvet den 4 juni 1886 stadgade sättet för pensionering af befattningshafvande vid postverket kunde, helst pensionsinrättningens årliga inkomster syntes betydligt minskas genom räntans nedsättning, komma att medföra en verklig fara för pensionsinrättningens förmåga att uppfylla sina egentliga ändamål, hvarföre fullmäktige i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes för framtiden meddela sådan föreskrift beträffande sättet för posttjänstemäns pensionering, att tillämpning af 11 § i reglementet för pensionsinrättningen måtte, äfven hvad desse tjänstemän anginge, bringas till öfverensstämmelse med samma §:s rätta mening;

att dervid af fullmäktige särskildt framhållits, att beslutet af den 4 juni 1886 om sättet för poststatens pensionering blifvit fattadt utan att, enligt 62 § i reglementet för pensionsinrättningen, åt fullmäktige beredts tillfälle att yttra sig i denna fråga, hvilken dock måste anses angå hufvudgrunderna för pensionsinrättningen, hvarjemte såsom stöd för den uppfattningen att bestämmelsen i 11 § af reglementet vore

tillämplig på posttjenstemän, som efter uppnådda 65 lefnads- och 35 tjänstår erhöle afsked med rätt till pension från postverkets indragningsstat, åberopats, att en sådan tolkning öfverensstämde med nådiga brefvet till pensionsinrättningens direktion den 21 november 1879, hvori förklarats, att den omständigheten, att en vid 65 års ålder afskedad posttjensteman erhållit pension från postverkets indragningsstat, icke borde för honom medföra den påföljd, att han för åtnjutande af rätt till delaktighet i civilstatens enskilda enke- och pupillfond skulle vara underkastad andra vilkor, än om han fått afsked med lörens åtnjutande från allmänna indragningsstaten;

att den af 1887 års fullmäktige uttalade farhågan, att pensionsinrättningen, derest fullmäktiges hemställan i afseende å sättet för pensioneringen af poststaten ej bifölles, förr eller senare skulle blifva urständssatt att fullgöra sina förbindelser, öfvergått till visshet, sedan en af nämnde fullmäktige beslutad fondräkning blifvit fullbordad samt vid fullmäktiges ordinarie sammanträde år 1892 framlagd;

att 1892 års fullmäktige derföre och af andra skäl ytterligare betonat, hurusom det för pensionsinrättningen vore en verklig lifsfråga, att den i 11 § af reglementet omförmälda grundsats gjordes uttryckligen tillämplig jemväl i afseende å de till inrättningen hörande delägare af poststaten, i hvilket syfte hemstälts om nådig fastställelse å uppgjort förslag till ändrad lydelse af nämnda §;

att fullmäktiges föregående framställningar i ämnet endast afsett, att pensionsinrättningen skulle befrias från den särskilda och vidsträcktare pensioneringen af sådana poststaten tillhörande personer, som komme att tillträda pension, efter det den begärda ändringen af 11 § vunnit nådig fastställelse; samt

att, då emellertid poststatens pensionering från civilstatens pensionsinrättning jemväl efter år 1892 fortgått och alltjemt fortginge på enahanda sätt som förut, hvarigenom pensionsinrättningens ställning till följd af de ökade förbindelser, som sålunda ådroges densamma, blifvit alltmera betänkelig, fullmäktige funnit det vara angeläget, att pensionsinrättningen snarast möjligt vunde befrielse från den betungande särskilda postpensioneringen äfven i hvad anginge de pensioner, som redan beviljats.

Fullmäktige hafva derföre i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att den särskilda pensionering af postverkets tjenstemän och vaktbetjente, som genom nådiga brefvet den 4 juni 1886 blifvit civilstatens pensionsinrättning ålagd, måtte, jemväl beträffande redan beviljade pensioner, öfvertagas af statsverket; i sam-

manhang hvarmed fullmäktige anmält, att, då en af direktionen föreslagen ändrad lydelse af 11 § i reglementet för civilstatens pensionsinrättning syntes i fråga om tydlighet och bestämdhet ega företräde framför den lydelse, som af 1892 års fullmäktige ifrågasatts, fullmäktige för sin del beslutat, att 11 § i reglementet för pensionsinrättningen skulle erhålla följande ändrade lydelse: »afgår någon ur tjenst med åtnjutande af pension eller annat underhåll på rikets allmänna indragningsstat eller eljest af statsmedel, ege ej rätt att af civilstatens pensionsinrättning undfå eller uppbära pension eller underhåll.»

I det underdåniga utlåtande, som af generalpoststyrelsen den 21 mars 1898 på grund af nådig befallning afgifvits öfver pensionskomiténs betänkande, har styrelsen, beträffande frågan om fortvaron af den särskilda ställning poststaten på senare tid kommit att intaga, då det gällt pensionering af dess tjenstemän och betjente, erinrat, hurusom bland alla de tjensteinnehafvare, som vore delegare i civilstatens pensionsinrättning, tjensteinnehafvarne i postverket ensamme intoge en sådan undantagsställning, enligt hvilken pension utginge i första rummet från nämnda pensionsinrättning och det vederbörande tillkommande pensionsbelopp sedermera fylles af statsmedel; och derest det visade sig, att de bidrag, tjensteinnehafvarne i postverket genom årliga afgifter lemnade till tjenstemannapensioneringen vid inrättningen, tillhoppa med belöpande del af statsanslaget icke försloge till de årliga utgifter, som af nämnda undantagsställning föranleddes för pensionsinrättningen, har styrelsen funnit det böra rättvisligen erkännas, att delegarne från andra embetsverk med en del af sina årliga afgifter bidroge till poststatens pensionering, ett förhållande, som svårigen skulle kunna försvaras, åtminstone icke med mindre än att alldeles särskilda omständigheter påkallat detsammats tillkomst och nödvändiggjorde dess fortvaro.

Sökte man anledningen till att denna undantagsställning för postpersonalen tillkommit, vore det enligt styrelsens åsigt sannolikt, att densamma, då frågan år 1872 förelåg, hade sin egentliga orsak i den mindre goda ekonomiska ställning, som då hotade postverket. Med 1871 års ingång hade nemligen postverket genom posthemmansskjutsens skiljande från jordbruket samt inskränkning i postverkets rätt att för postbefordringen anlita gästgifveri-, håll- eller reservskjuts fått för denna befordring ökade förpligtelser, som antogos komma att verka menligt på dess finansiella ställning och som, i sammanhang med den redan då ifrågakända, vid 1873 års utgång genomförda öfverflyttningen på postverket af den ordinarie kronobrefbäringen samt efter det ytterligare

med utgången af år 1874 för postverket upphört all rätt att för ordinarie postföreling anlita gästgifveri-, håll- eller reservskjuts, också i verkligheten under åtskilliga år vållade, att årsinkomsterna icke förslogo till årsutgifternas bestridande.

En bidragande orsak till det nådiga beslutet af den 24 maj 1872 antager styrelsen också hafva varit, att civilstatens pensionsinrättning då allmänt ansågs disponera stora tillgångar utöfver behofvet och för den skull kunna utan någon som helst olägenhet bära den vidsträcktare postpensioneringsskyldigheten.

Bestämmelserna i de nådiga brefven den 24 maj 1872 och den 4 juni 1886, hvarigenom stadgats, att pension till tjensteinnehafvare hos generalpoststyrelsen skulle utgå af postmedel, i den mån den afskedade icke enligt gällande föreskrifter egde erhålla pension från civilstatens pensionsinrättning, innebure enligt styrelsens åsigt allenast ett konsekvent fullföljande af den för postpersonalens pensionering redan inslagna nya vägen och hade antagligen också tillkommit under den föreställningen, att bördan väl kunde af civilstatens pensionsinrättning bäras. Att den uppfattningen då fortfarande var rådande, har styrelsen ansett så mycket sannolikare, som till och med pensionsinrättningens egen direktion så sent som år 1888 ännu hyste den föreställningen, att det ökade åliggandet icke öfverstege pensionsinrättningens krafter; och erinrar styrelsen såsom bevis härpå, hurusom bemälda direktion, med föranledande af en af 1887 års fullmäktige beslutad underdånig hemställan till Eders Kongl. Maj:t om meddelande för framtiden af sådan föreskrift beträffande sättet för posttjenstemännens pensionering, att deras undantagsställning komme att upphöra, i underdånigt yttrande den 8 juni 1888 förmält, bland annat, att »det visserligen icke finnes någon anledning till farhåga att, äfven med tillämpning af bestämmelserna i nådiga brevet den 4 juni 1886, någon svårighet för civilstatens pensionsinrättning att fullgöra åtagna förbindelser skulle i en närmare framtid uppstå.»

Vid fattandet af det Riksdagens beslut, som föranledde det nådiga brevet af den 4 juni 1886, anser generalpoststyrelsen möjligt att äfven den föreställning medverkat, att det finnes anledning söka bespara postverket utgifter, enär portoafgifterna för inrikes bref och brefkort då nyligen blifvit nedsatta.

Men om, såsom generalpoststyrelsen ansåge antagligt, nämnda synpunkter varit bestämmande för de beslut, som ledt till ofvan omförmälda undantagsställning för postpersonalen i pensionsfrågor, då borde, menar styrelsen, det med skäl kunna ifrågasättas, huruvida denna undan-

tagsställning rättvisligen fortfarande borde bibehållas, äfven om de anledningar, som föranledt densamma, icke vidare förefunnnes.

Då nu den föreställningen, att civilstatens pensionsinrättning utan någon svårighet kunde bära den vidsträcktare postpensioneringen, enligt hvad styrelsen af komitébetänkandet funnit, ostridigt grundat sig på ett öfverskattande af pensionsinrättningens förmåga i finansielt hänseende och ett underskattande af de förpligtelser, inrättningen redan förut hade sig ålagda, har styrelsen såsom sin åsigt uttalat, att det skäl, som för pensionsinrättningens medverkan till den särskilda postpensioneringen tilläfventyrs förut med rätta hemtats från inrättningens goda ekonomiska ställning, numera måste anses sakna all giltighet.

Beträffande åter det andra skälet, som kunnat till denna särskilda postpensionering gifva anledning, nemligen att hela posttjenstemannapensioneringens besörjande med postmedel skulle för postverket blifvit alltför betungande, så anser generalpoststyrelsen detta skäl hafva egt sin giltighet i medio och slutet af 1870-talet, då alldeles särskilda omständigheter, enligt hvad ofvan omförmälts, åsamkade postverket skulder. Numera borde dock icke behöfva befaras, att postverket ej skulle mäga bestrida pensioneringen af dess tjenstemän och betjente, äfven om erfarenheten skulle komma att besanna rättigheten af den beräkning, komitén anfört rörande den kostnad, hvartill pensioneringen af poststaten skulle efter trettio år växa.

Skulle, såsom komitén föreslagit, civilstatens pensionsinrättnings verksamhet för tjenstemäns och betjentes pensionering komma att upplöra, syntes det styrelsen mest öfverensstämmande med eljest tillämpade principer, att postverket, som hade egen drätsel, besörjde pensioneringen af sin personal med postmedlen, liksom också ett sådant tillvägagångssätt syntes vida enklare och för pensionstagarne beqvämare, än om, såsom komitén ansett, pensionsutbetalningarne skulle verkställas af statskontoret, af hvilket verk ett sådant åliggande tydligen icke skulle kunna utan svårighet besörjas.

Men äfven om civilstatens pensionsinrättning skulle komma att fortfara med pensionering af tjenstemän och betjente, ansåge styrelsen af det anförda framgå, att billighet och rättvisa numera borde föranleda upphörande för framtiden af den särskilda postpensioneringen, helst det icke borde kunna bestridas, att — då denna saknade motsvarighet i fråga om andra delegares pensionering och sådan motsvarighet icke heller för framtiden torde kunna uppstå, enär inrättningens ekonomiska ställning därför lade bestämda hinder i vägen — öfrige delegare eljest

kunde komma att få med sina afgifter bidra till pensionering af postverkets tjenstemän och betjente.

Då det måste antagas, att så väl beslutet af den 24 maj 1872 — att posttjenstemän, oakadt de uppfyllt de vilkor, som dittills berättigat dem till fulla pensionsbeloppets uppbärande af postmedlen, ändock skulle erhålla pension från civilstatens pensionsinrättning och endast fyllnads-pension utgå af postmedlen — som senare i samma riktning fattade beslut grundat sig på den förutsättning, att nämnda inrättnings ekonomiska ställning, utan delegarnes alltför stora betungande och utan intrång i öfrige delegares välfångna rättigheter, medgåfve en sådan utgift, men det numera och särskildt till följd af den stora utvidgning, postverket under de senare åren undergått och i jembredd hvarmed äfven dess befattningshafvandes antal vuxit, visat sig vara oförenligt med pensionsinrättningens bestånd att vidare taga dess tillgångar i anspråk för en sådan pensionering af posttjenstemännen som den, hvilken nu eger rum, synes det vara en af så väl billighet som behof påkallad åtgärd att genom förändrade bestämmelser härutinnan å ena sidan bereda posttjenstemännen den trygghet i pensionshänseende, hvarpå de lika väl som andre statens tjenstemän torde kunna göra anspråk, och å den andra sidan möjliggöra en sådan ombildning af civilstatens pensionsinrättning, att åtminstone den ena af dess uppgifter må kunna af densamma på ett så väl för delegarne betryggande som för staten tillfredsställande sätt ombesörjas. På grund af det nu anförda anser jag mig böra understödja fullmäktiges anhållan, att civilstatens pensionsinrättning måtte befrias från de skyldigheter i afseende å pensionering af tjenstemän och betjente vid poststaten, som nu åligga nämnda pensionsinrättning, och detta äfven i afseende å pensioner, som redan blifvit beviljade sådane tjenstemän och betjente från civilstatens pensionsinrättning. Beloppet af sistnämnda pensioner utgjorde år 1897 sammanlagdt 30,711 kronor. Befrias pensionsinrättningen från skyldigheten att utgifva dessa pensioner, torde Eders Kongl. Maj:t framdeles vilja taga i nådigt öfvervägande, huruvida möjlighet må kunna beredas till lindring i de synnerligen betungande afgifter, som, enligt hvad jag strax får tillfälle nämna, skulle utkrävas af de civile tjenstemännen vid inträdet i den nybildade enke- och pupillkassan.

Hvad angår den af komitén föreslagna förändringen i pensioneringen af den vid *telegrafverket* anställda personal, i det att staten skulle öfvertaga den pensioneringsskyldighet, som nu åligger telegrafverkets pensionsinrättning gent emot denna personal, så torde genom de utredningar af på frågan inverkan omständigheter, som föreligga

i de af fullmäktige för delegarne i telegrafverkets pensionsinrättning och af direktionen öfver nämnda pensionsinrättning afgifna underdåniga yttranden, vara tydligen ådagalagdt, att bibehållandet af telegrafverkets pensionsinrättning skulle medföra väsentliga fördelar så väl för delegarne sjelfva som, och måhända icke mindre, för statsverket. Den enerverande och derigenom utslitande tjenstgöringen vid telegraf- och telefonapparaterna medför med nödvändighet hos den dermed sysselsatta personalen ett tidigare inträdande af nedsatt arbetsförmåga och ett tidigare behof af hvila än för civile tjensteinnehafvare i allmänhet. Och oaktadt telegrafstyrelsen uttalat sin anslutning till komiténs förslag om upphäfvandet af telegrafverkets pensionsinrättning och telegrafpersonalens pensionering enligt den föreslagna nya lagen, skulle dock, äfven enligt telegrafstyrelsens mening, lagförslaget i flera punkter kräfva undantagsbestämmelser till förmån för telegrafpersonalen.

Vid öfvervägande af hvad å den ena och andra sidan blifvit anfördt torde det vara svårt att förneka, att ju icke enahanda eller liknande skäl som de, hvilka med rätta föranledt komiterade att förordna undantagsställningens bibehållande för personalen vid statens jernvägs- trafik, jemväl tala för det äfven af personalen åstundade bibehållandet af telegrafverkets pensionsinrättning, hvilken dessutom enligt gjorda undersökningar synes befinna sig i en så pass betryggad ekonomisk ställning, att af denna anledning skäl till förändring icke förefinnes.

Komiterades förslag att bibehålla nuvarande pensionsbestämmelser för de civile delegarne i arméns och flottans pensionskassor synes vara välbetänkt och torde icke påkalla vidare yttrande.

Såsom allmänna förutsättningar för den nya lagen torde alltså bära uppställas:

tjensteinnehafvarnes frihet från afgifter för egen pensionering;
 upphörande af vidare tjenstemannapensionering från civilstatens pensionsinrättning;
 postverkets öfvertagande af pensionsinrättningens skyldighet att utbetala pensioner till posttjenstemän;
 bibehållande af så väl statens jernvägstrafiks som telegrafverkets pensionsinrättningar; samt
 bibehållande af nu gällande pensionsbestämmelser för civile del-
 egare i arméns och flottans pensionskassor.

Rubrik.

Då den nya lagen hufvudsakligen skulle komma att ersätta de all-

männa bestämmelser angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af statsmedel, hvilka nu äro gällande, synes det, med jemväl fästadt afseende å önskvärdheten att undvika förvexling med de reglementen för civilstatens pensionsinrättning, som ännu äro och jemväl under en framtid komma att åtminstone delvis vara i kraft, lämpligare, att lagen benämnas: »Lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten», än såsom komiterade föreslagit: »Pensionslag för civilstaten».

Den i § 1 mom. 1 föreslagna begränsningen af pensionsrätten till »ordinarie innehafvare af civil befattning med lön å stat, som blifvit af Konungen och Riksdagen fastställd», torde, såsom grundad på de principer, hvilka hittills i detta hänseende städse tillämpats, böra bibehållas. Enligt hvad komitén anmärkt, tarfvar dock uttrycket »civil befattning» en förklaring för att icke missförstås, och då den för sådant ändamål föreslagna synes vara tillfredsställande, torde detta mom. kunna affattas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förslaget.

Hvilka tjensteinnehafvare böra under pensionslagen inbegripas? Lagförslaget §§ 1 och 2.

Deremot synes det mig tvifvelaktigt, huruvida den i § 1 mom. 2 införda bestämmelsen om pensionsrätt för vissa professorer och e. o. professorer vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet samt för kommissionslandtmätarne, hvilken bestämmelse utgör en afvikelse från den i föregående mom. uppställda regeln, bör i den nya lagen inflyta. De tjensteinnehafvare, hvilka icke på grund af stadgandet i mom. 1 komme att inbegripas under lagens bestämmelser, skulle uppenbarligen, intill dess annorlunda kunde varda i behörig ordning beslutadt, qvarstå vid den pensionsrätt, som nu må vara dem tillförsäkrad. Och då samtliga i mom. 2 nämnde tjensteinnehafvare i flera afseenden intaga en så säregen ställning, att å den ena gruppen af en och å den andra af en annan anledning nu gällande särskilda pensionsbestämmelser synas fortfarande böra för dem bibehållas, torde detta mom. ur den blifvande pensionslagen uteslutas.

Af förut anförda skäl anser jag mig böra förorda, att till de i § 2 från pensionsrätt enligt lagen undantagna grupper af tjensteinnehafvare jemväl måtte läggas »innehafvare af befattning, som medför rätt till pension från telegrafverkets pensionsinrättning».

*Pensions-
åldern.*
Lagförslaget
§§ 3, 4 och 6.

I sin allmänna motivering har komitén framhållit den ur besparings- synpunkt stora betydelse, som skulle ligga i en förhöjning af den för pensionsrättens inträdande bestämda lefnadsåldern; och då statistiken utvisar, att i vårt land medellifslängden för män under detta århundrade väsentligen ökats, såsom exempel hvarpå, bland annat, anförts, att af 30-åringar nästan lika många nu uppnådde 70 år, som under åren 1861—1870 hade utsigt att uppnå 65 år, har komitén ansett sig kunna i § 3 föreslå, att 70 år bestämdes såsom den ålder, då rätt att afgå från tjensten med pension skulle inträda för de civile tjenstemännen i allmänhet. En lägre pensionsålder eller 65 år har föreslagits för nedannämnda grupper af tjenstemän, nemligen för bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna, landtbruksingenjörer, tjenstemän och betjente vid skogsstaten, bevakningspersonalen vid tullverket med undantag af öfveruppsyningsmän, kommissarier, assistenter och telegrafister vid telegrafverkets stationer, lärare vid musikaliska akademiens konservatorium, provinsialläkare samt läkare vid hospital och asyler för sinnessjuke.

Undantag från den sålunda uppställda regeln borde dock enligt § 4 ega rum så väl i det fall, då en tjensteinnehafvare någon tid före den stadgade pensionsåldern angreps af sådan sjukdom, att fortsatt tjenstgöring antagligen skulle medföra eller påskynda hans död, som ock i det fall att tjensteinnehafvaren blefve af sjukdom, om än icke lifsfarlig, vanförhet eller lyte oförmögen att vidare fullgöra sin tjenst. I begge dessa fall skulle det enligt § 4 vara tjensteinnehafvaren medgifvet att 5 år tidigare, än i § 3 stadgats, afgå från tjensten med pension.

Slutligen borde enligt § 6 rätt till afgang från tjensten med pension inträda vid hvilken lefnadsålder som helst, derest någon i och för tjensten lidit sådan kroppsskada, att den för framtiden medförde oförmögenhet till vidare tjenstgöring.

Såsom den historiska utredningen af pensionsförhållandena ådagalagt, är inom vårt land den civile tjenstemannens pensionsrätt icke någon förmån af ny datum. Den torde i sjelfva verket alltid hafva existerat, om den ock under tidernas lopp förändrat form. Ursprungligen utgjordes den af rättigheten för tjensteinnehafvaren att till sin död qvarsitta vid de med tjensten förenade förmåner, äfven om till följd af ålder eller sjuklighet göromålen måste mot ringa eller ingen godtgörelse bestridas af person, som på detta sätt önskade meritera sig till ordinarie befattning och som hoppades att sedermera i sin tur efter vunnen befordran en gång komma i åtnjutande af enahanda förmån. Efter hand som samhällsförhållandena mera utvecklades, visade sig dock ett dylikt pensioneringssätt vara mindre tillfredsställande så väl för staten som för den

enskilde, och anvisandet af särskilda medel för bestridande af pensionskostnaden blef derföre alltmer af behovet påkalladt. Rätten att vid viss ålder afgå med pension ingår för den skull, såsom tidigare erinrats, i de nyare lönereglerna såsom en tjensten åtföljande lika oomtvistlig som värdefull förmån.

Frågan om den tidpunkt, då nämnda rättighet skall inträda, eger onekligen, så som aflönings- och pensionsväsendet numera hos oss utvecklat sig, i de flesta fall mindre betydelse för tjenstemannen än för det allmänna. Vid bestämmandet af denna tidpunkt torde alltså hufvudsaken blifva att tillse, det icke genom att framskjuta den alltför mycket statens behof af fullt arbetsdugliga organ för utförandet af dess mer och mindre ansvarsfulla och viktiga värf åsidosättes för vinnande af en besparing, den der under sådana förhållanden kan blifva ganska tvifvelaktig.

I betraktande häraf och med hänsyn till de erinringar mot komiténs förslag, hvilka framstälts af de i ärendet hörde vederbörande, måste derföre tvekan uppstå, huruvida det må anses ligga i statens sannskyldiga intresse att vidtaga en så långt gående förändring i nuvarande bestämmelser som att till 70 år framflytta rätten att från tjensten afgå med pension. Äfven om de statistiska siffrorna utvisa en betydlig förhöjning af medellifslängden, utgör dock detta faktum icke i och för sig tillräckligt stöd för att nu på en gång med 5 år höja pensionsåldern för de civile tjenstemännen i allmänhet. Erfarenheten synes mig då vara en säkrare måttstock i detta hänseende; och denna erfarenhet torde väl knappt jäfva påståendet, att regeln synes vara den, att, om också vid 65 års ålder verksamhetsintresset och förmågan af ett för kropp eller själ mera ansträngande arbete förefinnes i någorlunda oförminskad grad, detta intresse och denna förmåga icke i erforderlig grad äro att påräkna intill 70 års ålder.

För närvarande och intill dess ytterligare erfarenhet vunnits, torde man derföre, i enlighet med hvad statskontoret ifrågasatt, böra stanna vid en förhöjning med 2 år af pensionsåldern i allmänhet, alltså bestämman den till 67 år. Detta anser jag mig så mycket hellre kunna tillstyrka, som jag i olikhet mot komitén håller före, att icke i något fall den föreskrifna lefnadsåldern ensam må kunna berättiga till pensions erhållande, utan att härför skall, liksom nu utom i några få undantagsfall är bestämdt, fordras jemväl en viss längre tjenstetid, till hvilken frågas vidare utveckling jag dock torde få anledning återkomma i sammanhang med granskning af bestämmelserna om tjensteåldern och dess inflytande på pensionsbeloppet.

En tidigare pensionsålder eller 65 år har komitén föreslagit för åtskilliga här förut uppräknade grupper af tjensteinnehafvare. Beträffande detta förslag har jag, under förutsättning att telegrafverkets personal bibehålles vid sin nuvarande pensionsställning, endast följande erinringar att framställa. För provinsialläkare torde den föreslagna förhöjningen af pensionsåldern med 5 år vara för stor; de synas nemligen äfven fortfarande böra kunna påräkna pension 5 år tidigare än civile tjenstemän i allmänhet, alltså vid 62 år, hvaremot den nu såsom vilkor för tidigare inträdande pensionsrätt meddelade bestämmelsen om 25 tjenstår, deraf 20 års tjenstgöring såsom provinsialläkare, tydligen i sådant fall bör qvarstå. För en annan grupp af tjenstemän eller de vid allmänna läroverken anstälde gymnastiklärarne innebär komiténs förslag en förhöjning af lefnadsåldern med 10 år eller från 60 till 70 år. Då med afseende å arten af gymnastiklärarens verksamhet äfven denna höjning synes vara alltför stor, torde någon annan ändring i nu gällande bestämmelser härutinnan icke böra ega rum, än att jemväl för gymnastiklärarne tidpunkten för pensionsrättens inträdande framflyttas 2 år eller till 62 år.

På grund af de upplysningar, generaltullstyrelsen lemnat angående beskaffenheten af öfveruppsyningsmännens vid tullverket tjenstegöromål, lärer den för dem föreslagna undantagsställning böra förfalla och de, likasom uppsyningsmännen, blifva vid 65 år berättigade till erhållande af pension.

Utom de tjenstemannagrupper, för hvilka komitén föreslagit pensionsrättens inträdande vid tidigare lefnadsålder än den i allmänhet bestämda, synes dock äfven en annan stor grupp af tjenstemän eller de vid rikets högre och lägre undervisningsanstalter anstälde lärare påkalla undantagsställning i nämnda hänseende. Sjelf har komitén icke velat förneka, att desse lärares upptagande bland dem, för hvilka pensionsrätt vid 65 lefnadsår skulle inträda, borde lända så väl det vetenskapliga lifvet inom landet som ock undervisningsväsendet i allmänhet till gagn, men då det ålegat komitén tillse, det icke de föreslagna bestämmelserna komme att leda till alltför stora utgifter, har i betraktande af den ifrågasvarande personalens stora talrikhet komitén ansett sig hindrad att i sitt förslag häntöra denna personal till dem, som redan vid 65 lefnadsår skulle ega att afgå med pension. Enligt nådiga stadgan för elementarläroverken den 14 augusti 1856 var lärare vid fyllda 60 år, sedan han 35 år varit i allmän tjenst och deraf minst 30 vid elementarläroverk anställd, berättigad till afsked med åtnjutande af emeritilön eller, om tillgång till sådan lön saknades, med bibehållande af $\frac{1}{2}$ af lönen, då efterträddaren fick

åtnöjas med $\frac{1}{4}$. Under behandling af en vid 1856—1858 årens riksdag väckt motion om beredande af pensionsrätt å allmänna indragningsstaten för dessa lärare uttalade Rikets Ständer den åsigt, att det vore obestridligt, att elementarlärarens kall i högre grad än de flesta andra tjänster toge så väl själs- som kroppskrafter i anspråk, hvarföre det vore önskvärdt, om lärarne vid elementarläroverken kunde vid en tidigare ålder än den för tjänstemän i allmänhet föreskrifna komma i åtnjutande af tillräckliga pensioner, men då Rikets Ständer på grund af då rådande förhållanden funne det vara mindre viktigt, om denna fråga erhöle en fullt tillfredsställande lösning under då pågående riksmöte, ansåge Rikets Ständer annat stadgande i detta hänseende då icke erfordras, än att lärare vid elementarläroverk tillförsäkrades enahanda rättighet till pension, som tillkomme civile embets- och tjänstemän. På grund af detta Riksdagens beslut och nådiga brefvet den 16 mars 1858 erhöillo alltså elementarlärarne rätt till pension antingen vid 70 lefnadsår och 30 års oafbruten tjänstetid eller ock vid 65 lefnads- och vid pass 40 tjänstår, derest i senare fallet sjuklighet eller försvagadt helstillstånd styrktes genom vederbörlig läkares intyg. Ännu har emellertid den rätt att tidigare erhålla pension, som vid 1856—1858 årens riksmöte ställes i utsigt för desse lärare, icke blifvit dem tillerkänd, utan fortfarande gälla nyssnämnda bestämmelser. Med bifall till hvad Eders Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, medgaf visserligen 1890 års Riksdag, att samtliga ordinarie lärare och lärarinnor vid de allmänna läroverken skulle ega rätt och äfven skyldighet att vid 65 lefnads- och minst 35 tjänstår afgå från tjänsten med pension, samt att gymnastiklärarens pensionsrätt skulle inträda redan vid 60 lefnads- och 30 tjänstår, men detta Riksdagens beslut har icke kunnat vinna nådig fastställelse, enär det anslöt sig till en lönestat för lärarne, hvilken deremot icke blef af Riksdagen godkänd. Då ej heller senare framlagda förslag till lönereglering för lärarne vid de allmänna läroverken ledt till något resultat, står alltså frågan om en tidigare pensionsålder för berörde lärare fortfarande sedan 40 år olöst, under det att folkskolelärarne, som enligt nådiga reglementet angående folkskolelärarnes pensionsinrättning den 30 november 1866 § 14 blefvo berättigade till hel pension vid 60 lefnads- och 30 tjänstår, numera på grund af nådiga kungörelsen den 24 november 1876 ega denna rätt redan vid 55 lefnads- och 30 tjänstår.

Ett antagande af komiténs förslag, hvarigenom för de vid elementarläroverken anstälde lärarne skulle gälla de allmänna bestämmelserna i pensionslagen, innebär, såsom statskontoret erinrat, i sjelfva verket en skärpning af nu för dem gällande pensionsvilkor, och detta skulle dock

enligt min tanke stå alltför mycket i strid så väl med de äfven inom Riksdagen i detta ämne uttalade åsigter som ock framför allt med ett behörigt iakttagande af de viktiga intressen, de allmänna läroverken afse att främja. I betraktande af allt detta och då hvad här blifvit anfördt till förmån för en undantagsställning för lärarne vid elementarläroverken på det hela taget gäller äfven för lärarne vid universiteten och öfriga dermed jemförliga högre undervisningsanstalter, anser jag mig böra för alla dessa lärare med undantag af gymnastiklärarne, om hvilka redan förut blifvit taladt, förorda pensionsålderns fastställande till 65 år eller den ålder, vid hvilken redan nu många af dem ovilkorligt och de öfriga med företeende af intyg om försvagadt helsotillstånd kunna erhålla pension.

I likhet med en reservant inom komitén har statskontoret uttalat sig för bibehållande af den nu bestämda pensionsåldern 65 år för postvaktbetjente; och uti sitt underdåniga utlåtande har generalpoststyrelsen erinrat, att, då komitén föreslagit tidigare pensionsålder för innehafvare af mer än vanligt ansträngande tjänster, goda skäl förefunnits för att bland dessa tjänster äfven inräkna postvaktbetjentes. Delande denna uppfattning, anser jag mig böra tillstyrka pensionsrättens inträdande för postvaktbetjente vid 65 år.

Det torde ligga i sakens egen natur, att såsom pensionsvilkor för den, som till följd af i tjänsten ådragen obotlig skada blifvit till vidare tjänstgöring oförmögen, icke bör uppställas fordran på att viss lefnadsålder skulle vara uppnådd.

Tjenstålder.
Lagförslaget
§§ 5, 6 och 7.

Med några få undantag uppställa nuvarande pensionsbestämmelser såsom vilkor för pensions erhållande, utom en viss lefnadsålder, äfven en viss tjänstetid. Enligt komiténs förslag skulle lefnadsåldern ensam komma att afgöra frågan om pensionsrättens inträdande, under det att tjänstetidens längd endast skulle komma att hafva inflytande på pensionsbeloppets storlek eller, såsom lagförslaget uttrycker det, på frågan huruvida pensionen skulle utgå med *helt* eller *afkortadt* belopp. Hvarje tjänsteinnehafvare, som uppnått den för pensionsrätts inträdande bestämda lefnadsåldern, skulle enligt komiténs mening alltid vara till *någon* pension berättigad, äfven om tjänstetiden vore aldrig så kort. Väl må det vara sant, att tjänsteinnehafvarens anspråk på pension vid afskedstagandet kan anses ökas med hvarje i tjänsteutöfning tillryggalagdt år,

men häraf bör dock icke få dragas den slutsats, att hvarje sådant tjänstår skulle i och för sig medföra rätt till motsvarande del af den såsom ett erkännande för lifslångt, pligttroget arbete afsedda pensionsförmån. Redan för erhållande af en minimipension synes alltså böra såsom vilkor uppställas icke blott viss lefnadsålder, utan äfven en under längre följd af år utöfvad verksamhet, d. v. s. en minimitjänstålder. Hvar gränsen för denna tjänstålder bör sättas, torde kanske icke vara så lätt att bestämma, men då redan för närvarande i ett par fall, nemligen för tekniska högskolans och veterinärinstitutets lektorer samt för lärarne vid musikaliska akademiens konservatorium, finnes stadgadt ett antal af minst 20 tjänstår såsom vilkor för pensions erhållande, har jag ansett mig böra föreslå detta tjänstårsantal såsom minimum för erhållande af pension till afkortadt belopp.

För närvarande utgör, kan man säga, 35 tjänstår det för pensionsrättens inträde fastställda normala antalet; och då det äfven af komitén, oaktadt den föreslagna höjningen af lefnadsåldern med 5 år, blifvit såsom sådant bibehållet utom i några få fall, synes mig anledning icke förefinnas att frångå detta tjänstårsantal såsom regel. Det torde dock vara gifvet att, der man med särskildt fästadt afseende å tjänstens ansträngande beskaffenhet funnit sig böra låta pensionsrätt inträda vid väsentligt tidigare lefnadsålder, än eljest skulle varit händelsen, der synes det äfven vara anledning för handen att rätta tjänstårens antal efter det lägre antalet lefnadsår. På grund häraf och då provinsialläkare och gymnastiklärare skulle fortfarande vid 5 år tidigare lefnadsålder än flertalet öfriga tjensteinnehafvare erhålla pensionsrätt, torde jemväl de för denna tidigare pensionsrätts inträdande nu gifna föreskrifter i afseende å tjänstetidens längd och beskaffenhet böra för dem kvarstå.

Såsom redan i den lemnade redogörelsen för nu gällande pensionsvilkor meddelats, är i afseende å tjänstålder intet vilkor fästadt vid den pensionsrätt, som tillkommer universitetens professorer och adjunkter, räntmästare, bibliotekarier och vice bibliotekarier, karolinska institutets professorer, e. o. professorer och adjunkter, tekniska högskolans professorer, barnmorskelärarne, veterinärinstitutets professorer samt lärarne vid akademiens för de fria konsterna läroverk. För att desse tjensteinnehafvare skulle kunna komma i åtnjutande af hel pension enligt komiténs förslag erfordras en tjänstålder af 35 år; och i afseende å så väl räntmästarne som bibliotekarierna och vice bibliotekarierna synes mig denna förändring vara fullt befogad. Beträffande åter de akademiska lärarne och öfrige här ofvan uppräknade lärare torde väl å ena sidan

skäl förefinnas att icke helt och hållet eftergifva hvarje fordran i afseende å tjenstetid, men å andra sidan torde den längre förberedelse-tiden för ett värdigt fyllande af de viktigaste lärareplatserna vid rikets högsta undervisnings- och bildningsanstalter och den derigenom någon gång mera mogna lefnadsålder, vid hvilken de i statens tjänst inträda, kräfva jemkning vid fastställande af det antal tjänstår, som för hel pension skulle erfordras. Såsom ett lämpligt minimiantal synes för dem böra bestämmas 25 år, hvilket skulle innebära, att dylik lärare äfven i det mera sällsynta fall, att han först vid 40 års ålder inträdde i sådan verksamhet, att den vid tjänstålderns beräkning finge komma honom till godo, kunde vid uppnådda 65 lefnadsår tillträda den pension, som nu, utan hänsyn till viss tjenstetid, vid nämnda lefnadsålder skulle komma honom till del.

I fråga om tjänstålder såsom vilkor för pensions erhållande intaga cheferna för jernvägs- och medicinalstyrelserna enligt nådiga skrifvelsen den 15 oktober 1897 och nådiga kungörelsen den 2 september 1898 en undantagsställning, som tydligen fortfarande bör för dem bibehållas.

Då någon viss lefnadsålder icke kan bestämmas såsom vilkor för pension åt den, som genom olycksfall i tjensteutöfning eller för tjenstens skull ådragit sig obotlig skada af beskaffenhet att hindra vidare tjenstgöring, torde deraf gifvet följa, att i sådant fall icke heller någon viss tjänstålder kan såsom vilkor för pensions erhållande uppställas.

Då för närvarande saknas bestämd föreskrift beträffande frågan, hvilken tid skall i pensionshänseende betraktas vara »tjenstetid» och såsom sådan grundlägga rätt till pensions erhållande, har komitén i § 7 intagit förslag till bestämmelse härom. Obestridligt torde vara, å ena sidan, att till tjenstetid, då fråga är om pensionsrätt, icke bör hänföras annan tid än den, hvarunder vederbörande varit på ett eller annat sätt verksam för statens räkning eller hvarunder hans arbetskraft åtminstone stått till statens förfogande, samt, å andra sidan, att semester, ferier eller af sjukdom förvållad verksamhet icke böra föranleda till afdrag vid tjenstetidens beräkning. Likaledes synes det vara billigt, att den som innehar tjänst, med hvilken icke följer rätt till begagnande af semester eller ferier, må kunna, utan att afdrag därför eger rum, åtnjuta för helsans eller andra egna angelägenheters vårdande tjänstledighet under tid, som ungefärligen kan anses motsvara den semesterförmån, hvaraf andra kunna ega att sig begagna, helst med dylik tjänstledighet följer skyldighet att sjelf aflöna vikarie. Deremot torde tillräcklig anledning saknas, att, på sätt komitén föreslagit, tjensteinnehafvare skulle kunna, utan afdrag å tjenstetiden, i andra fall åtnjuta

tjenstledighet ända till tre månader under hvarje år. Utom det att en sådan bestämmelse kunde, såsom anmärkt blifvit, leda till oegentligheter, synes en så vidsträckt förmån icke heller vara af omständigheterna påkallad. Med afseende å hvad jag sålunda anført anser jag mig kunna biträda det förslag till ändrad lydelse af ifrågavarande §, hvilket blifvit af statskontoret framställt.

Med rätten att vid afskedstagande från tjenst erhålla pension sammanhänger enligt komiténs förslag i § 8 på det allra närmaste skyldighet för den till pension berättigade att från tjensten afgå med den pension, hel eller afkortad, som uppnådd tjenstetid medför. Jemlikt bestämmelserna i nyssnämnda § skulle *så väl rätt som skyldighet* att afgå inträda:

*Skyldighet till
afgång från
tjensten.
Lagförslaget
§ 8.*

dels och under *vissa* förutsättningar antingen vid 60 eller 65 års ålder och

dels under *alla* förhållanden vid 70 lefnadsår samt vid svårare olycksfall i eller för tjensten.

Att på detta sätt låta pensionsrätt och afgångspligt med hvarandra sammanfalla är i och för sig fullt riktigt och blir äfven helt naturligt, då man, såsom komitéen, bestämt den höga åldern af 70 år för pensionsrättens inträdande i de allra flesta fall. Anser man sig deremot böra uppställa en något lägre lefnadsålder såsom den, vid hvilken pension må stå den tjensteinnehafvare till buds, som efter lång tjenstetid känner sig, i saknad af önskvärd spänstighet och arbetsförmåga, vara i behof af hvila från arbetet, då bör likväl detta kunna ske, utan att man på samma gång beröfvar sådana pensionsberättigade, som längre äro i stånd till gagnelig verksamhet, tillfälle att genom fortsatt tjenstutöfning under ännu någon tid bereda både sig sjelfva och det allmänna en fördel. Den åter, som uppfyllt vilkoren för rätt till afgång från tjensten med pension och befinnes oförmögen att genom vidare tjenstgöring gagna det allmänna, bör tydligen icke heller tillåtas att i tjensten kvarstå, utan skall vara skyldig att afgå. Men äfven långt före den tid, då pensionsrätt hunnit förvärfvas, kan det, såsom erfarenheten visat, inträffa, att en tjensteinnehafvare af sjukdom blir för alltid urståndssatt att tjenstgöra. Då det torde vara af vigt, att äfven för dylikt fall

någon allmänt gällande bestämmelse om skyldighet att afgå med pension kunde komma till stånd, och då faran för missbruk af en sådan bestämmelse torde kunna anses undanröjd, om såsom vilkor för sådan skyldighets inträdande föreskrefves, *dels* att sjukdomen skulle hafva varat under någon längre tid, såsom t. ex. fem på hvarandra följande år, *dels* att genom behörig läkares intyg borde vara ådagalagdt, att utsigt icke förefunnes, att den sjuke någonsin skulle kunna i tjensteutöfning åter inträda, *dels ock* slutligen att Konungen skulle pröfva det allmännas fördel kräfva, att tjensten blefve besatt med annan till dess utöfvande duglig innehafvare, så synes mig i den nya pensionslagen böra införas stadgande af nu antydt innehåll.

Pensionslagens bestämmelser om skyldighet att från tjenst afgå torde alltså böra så affattas, att dylik skyldighet komme att inträda:

a) vid 70 lefnadsår och det för hel pension bestämda antalet tjänstår;

b) vid 62, resp. 65, resp. 67 lefnadsår och det i hvarje af dessa fall för hel pension bestämda antalet tjänstår, *derest* tjensteinnehafvaren minst ett år varit och fortfarande befunnes vara oförmögen till tjenstgöring;

c) vid sådant långvarigt och obotligt sjukdomsfall, som härofvannämndes, *derest* alla de angifna förutsättningarne förefunnes.

*Hel och
afkortad pen-
sion.*
Lagförslaget
§§ 5, 6 och 10.

Enligt komiténs förslag i § 5 skulle pension, allt efter tjenstetidens längd, utgå såsom antingen *hel* eller *afkortad*; och *hel pension* skulle enligt §§ 5 och 6 tillkomma:

1:o) i allmänhet den, som vid den för pensionsrätts inträdande bestämda lefnadsålder räknade *35 tjänstår*;

2:o) provinsialläkare, läkare vid hospital och asyler för sinnessjuka samt lärare vid musikaliska akademiens konservatorium, som vid berörda lefnadsålder räknade *30 tjänstår*;

3:o) hvar och en tjensteinnehafvare, som i och för tjensten genom olycksfall lidit sådan kroppsskada, att den för framtiden medförde oförmögenhet till vidare tjenstgöring, *utan afseende å lefnadsålder och tjenstetid*.

Afkortad pension skulle enligt § 5 tillkomma tjensteinnehafvare, som vid den för pensions erhållande stadgade lefnadsålder icke innehade det för hel pension bestämda antalet tjänstår, vare sig afgången från tjensten berodde på egen önskan eller på i lagen stadgad skyldighet.

Den sålunda föreslagna indelningen af pensionerna i hela och afkortade synes mig, såsom till sin princip riktig, böra vinna godkännande. Då emellertid, enligt hvad förut erinrats, villkoren för erhållande af rätt till afkortad pension borde icke oväsentligt skäras, skulle här af blifva en följd, att det endast blefve mera sällan som afkortad pension komme till användning. Detta borde blifva händelsen *dels* då tjensteinnehafvare, som uppnått föreskrifven lefnadsålder, icke räknade det för hel pensions erhållande stadgade antalet tjänstår, men ändock efter minst 20-årig tjänstetid önskade att få från tjensten afgå, *dels ock* då Konungen pröfvade det allmännas fördel kräfvade, att en tjensteinnehafvare, som ännu icke uppnått hvarken den lefnadsålder eller den tjänstetid, hvilka föreskrifvits såsom vilkor för hel pensions utgående, borde på grund af otjenstbarhet lemna sin tjänst.

Då komitén bland utvägarne till nedbringande af statens utgifter för pensionsväsendet ansett sig böra föreslå äfven den direkta eller nedläggning af pensionernas belopp och då det för vinnande af detta ändamål visade sig nödvändigt att antaga en annan beräkningsgrund än den nuvarande för pensionsbeloppens bestämmande, så har komitén, med afvikande från den vid senare tiders löne- och pensionsregleringar allmänt följda grundsatsen, att pensionen skulle hänföra sig endast till *lönen*, i § 9 mom. 1 föreslagit, att pensionen skulle beräknas i förhållande till tjensteinnehafvarens *alla* aflöningsförmåner enligt gällande lönestat. Der värdet af dessa förmåner icke öfverstege 600 kronor, skulle pensionen utgå med 80 procent deraf, men i öfrigt enligt särskildt för detta ändamål uppställd tariff, upptagande inom 25 olika aflöningsserier ett för hvarje sådan serie fixerad pensionsbelopp. Maximipension skulle utgöra 6,000 kronor.

Ingen af de i ärendet hörde vederbörande har ansett sig kunna förorda antagandet af den af komitén sålunda föreslagna beräkningsgrunden, hvilken, såsom tydligen påvisats, skulle medföra väsentliga oegentligheter af mångahanda slag, och de försök, som af vissa vederbörande gjorts i afsigt att genom en förändrad uppställning af pensions-tariffen göra densamma mera användbar, hafva endast än ytterligare ådagalagt vanskligheten af en sådan uppgift. Sjelf har komitén genom de i § 9 mom. 2 och 3 intagna många och betydande undantagsbestäm- melserna från den i mom. 1 uppställda regeln gifvit ytterligare stöd åt

*Pensions-
belopp.*
I. lagförslaget
§ 9.

den uppfattning, att pensionslagen icke är rätta platsen för införande af några specialbestämmelser i afseende å pensionsbeloppen.

Om man fortfarande såsom hittills vid löne regleringarna fäster behörigt afseende jemväl å pensionsförhållandena, så synes det deremot vara både lämpligt och möjligt att i pensionslagen fastslå den allmänna grundsats, enligt hvilken pensionsbeloppen skola utgå; och då det redan af hvad jag vid frågan om tjensteinnehafvares skyldighet att utgöra pensionsbidrag för egen pensionering anfört torde hafva framgått, att en pensionsreglering, som skulle väsentligen inverka på värdet af nu bestämda pensionsförmåner, rättvisligen icke bör vidtagas utan i samband med en omreglering jemväl af aflöningsförmånerna, anser jag mig alltså icke nu kunna tillstyrka någon ändring i pensionsbeloppen, sådana de framgått ur de regleringar, der aflöningsförmånerna fördelats i lön och tjenstgöringspenningar. Hvad åter angår pensionsbeloppen i öfriga fall, så synes mig riktigast vara att jemväl der tillämpa samma princip eller den, att pension bör utgå med så stor del af aflöningsbeloppet, som den för sjukdom tjenstledige tjensteinnehafvaren icke är skyldig att till vikariens aflönande afstå.

Då jag icke ansett mig böra förorda de af komitén föreslagna förändringar i de i sammanhang med vidtagna löne regleringar fastställda pensionsbeloppen, har jag icke heller ansett tillräcklig anledning förefinnas att, på sätt komitén föreslagit, nedsätta nuvarande pensionsmaximum från 8,000 kronor till 6,000 kronor.

Från den häröfvan i afseende å pensionsberäkning angifna grunden påkallas dock i ett par fall undantagsbestämmelser. Oaktadt vid löne regleringen för häradshöfdingarne lörens belopp fastställdes till 4,500 kronor, blef dock pensionen i enlighet med af Eders Kongl. Maj:t derom framlagdt förslag vid 1878 års riksdag fastställd till 5,000 kronor. Då de förhållanden, som påkallade detta undantag från den eljest gällande regeln, att pensionen icke finge öfverstiga lörens belopp, fortfarande ega samma betydelse för det allmänna som vid nämnda pensionsbeloppes fastställande, torde häradshöfding äfven framgent få uppbära pension med 5,000 kronor. Likaledes böra de pensionsbelopp af resp. 2,500 och 4,000 kronor, som för närvarande tillkomma förste landtmätare och provinsialläkare, oförändrade bibehållas, oaktadt de icke obetydligt öfverstiga vederbörandes löner med ålderstillägg, utgörande för de förre 1,900 kronor och för de senare 2,875 kronor. Äfven i fråga om desse tjenstemäns pensionsbelopp gälla nemligen nu samma skäl, som vid tiden för pensionernas bestämmande föranledde afvikelse från den i allmänhet tillämpade regeln i afseende å pensionsberäkande.

I § 11 har komitén intagit förslag till bestämmelse om den tid, hvarunder beviljad pension skulle utgå; och då komitén här endast gifvit uttryck åt nu gällande praxis, är härvid intet att erinra.

I nämnda § har jemväl intagits bestämmelse derom, att beviljad pension skulle genom statskontoret utbetalas. Då emellertid frågan, genom hvilken myndighet pension skall utbetalas, lika väl som den dermed nära sammanhängande frågan, af hvilka medel pension bör utgå, är af beskaffenhet att icke lämpligen böra utgöra föremål för lagstadgande, torde berörda bestämmelse icke böra här inrymmas.

Komitén har i § 12 afgifvit förslag till stadgande, att pension enligt de i lagförslaget bestämda grunder icke skulle få åtnjutas för mera än en befattning eller af den, som uppbyure pension från anstalt, som af staten understöddes, ej heller af den, som innehade tjenst med lön af staten.

Med anledning häraf yttrar statskontoret, som vid granskningen af denna § jemväl på grund af nådig remiss haft att taga i öfvervägande en af Riksdagen i underdånig skrifvelse den 7 maj 1894 gjord framställning om vidtagande af åtgärder i samma syfte som de af komitén här föreslagna, att de sålunda ifrågasatta åtgärderna syntes vara af behofvet påkallade; och då ett stadgande, affattadt i öfverensstämmelse med det af komitén i förevarande § föreslagna, enligt statskontorets mening skulle vara egnadt att förebygga förening af så väl pension å allmänna indragningsstaten med lön af statsmedel som pension å samma indragningsstat med pension från pensionsinrättning, som åtnjöte statens understöd, så skulle, så vidt det rörde de civile tjensteinnehafvare, å hvilka förevarande lag skulle komma att tillämpas, det af Riksdagen åsyftade målet i hufvudsak uppnås genom antagande af en sådan bestämmelse som den af komitén föreslagna. Statskontoret ansåge sig dock böra fästa uppmärksamheten å det förhållande, att statsunderstöd kunde i en eller annan form utgå äfven till sådan pensionsanstalt, som icke afsåge pensionering af innehafvare af statstjenst, såsom exempel hvarå anförts det till svenska lärarinnornas pensionskassa utgående bidrag. Enligt statskontorets åsigt kunde det nemligen icke anses billigt, att, derest en vid något statens läroverk anställd lärarinna åtnjöte pension från nämnda enskilda pensionskassa, denna omständighet skulle utgöra hinder för henne att komma i åtnjutande af en statspension, till hvilken hon i annat fall skulle varit berättigad. Så blefve dock händelsen, derest komiténs förslag i denna § antoges oförändradt, hvarföre det syntes statskontoret önskligt, att å stadgandet gäfves sådan lydelse, att deraf framginge, att det endast vore åtnjutande af pension, som åtföljde an-

Vilkoren för
åtnjutande
af pension.
Lagförslaget
§§ 11—14.

ställning i statstjenst, som uteslöte från rätt till pension enligt denna lag; och statskontoret hade tänkt sig, att detta ändamål skulle vinnas genom följande omredigering: »Pension enligt här ofvan stadgade grunder må ej åtnjutas för mer än en befattning eller utgå samtidigt med lön af statsmedel eller med pension, hvartill vederbörande på grund af anställning i statens tjenst må vara berättigad från anstalt, som af staten understödjes.»

Då komiténs förslag i denna punkt med den affattning deraf, som af statskontoret förordats, synes motsvara dermed afsedt ändamål, torde alltså en bestämmelse i enlighet med ofvan anförda redaktionsförslag få i den nya lagen intagas.

Enligt nådiga skrifvelsen den 15 oktober 1897 tillerkännes generaldirektören och chefen för jernvägsstyrelsen rätt att vid viss uppnådd lefnads- och tjensteålder å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 6,000 kronor, dock att, äfven om han är delegare i statens jernvägstrafiks pensionsinrättning, hans pension icke må sammanlagdt öfverstiga nämnda summa samt under vilkor att det från allmänna indragningsstaten utgående beloppet skall minskas med hvad han kan vara berättigad att i pension uppbära från berörda pensionsinrättning. Ändring i det sålunda förutsatta förhållandet, att chefen för jernvägsstyrelsen kan under vissa omständigheter uppbära pension dels från allmänna indragningsstaten och dels från statens jernvägstrafiks pensionsinrättning, läser icke böra ega rum; och bör förty genom hänvisning till gällande särskilda bestämmelser undantag för detta fall göras från tillämpning af den i förevarande § innefattade allmänna regel.

Enligt hvad komitén i § 13 föreslagit, skulle pensionär, som tre på hvarandra följande år underlåtit uttaga sin pension, gå förlustig densamma äfvensom framtida pensionsrätt, der ej styrktes, att laga förfall hindrat beloppens uttagande.

I sitt åberopade underdåniga utlåtande har statskontoret, i likhet med en reservant inom direktionen för civilstatens pensionsinrättning, förklarar sig anse, att för preskription å pension, hvarom här vore fråga, borde gälla hvad som nu vore eller framdeles kunde blifva stadgad med afseende å outtagna pensioner från statsverket. Beträffande den tid, inom hvilken den, som efter stat för aflöningar och underhåll m. m. egde fordran hos statsverket, vore skyldig sådan fordran anmäla, skulle, enligt hvad statskontoret erinrat, jemlikt nådiga kungörelsen den 4 november 1887 lända till efterrättelse hvad allmän lag innehölle; och vore, i fråga om preskriptionstid för uttagande af i statskontoret anordnade medel, i nådiga kungörelsen den 23 september 1834 för-

ordnad, att medel, som i statskontoret anordnades, ovilkorligen borde lyftas inom året efter det, då anordning derå funnes utfärdad, vid påföljd i annat fall att fråga om betalning af samma medel förfölle.

Deremot funnes icke någon särskild preskriptionstid stadgad för lyftande af å ränteri anordnade medel, hvadan derom gälde allmän lag.

Då äfven efter min tanke giltig anledning saknas att i fråga om preskriptionstid för uttagande af statspension afvika från hvad i sådant afseende är stadgadt om aflönings- eller andra från statens kassor anordnade medel, torde den här ifrågasatta bestämmelsen böra i nämnda syfte omredigeras.

I § 14 är af komitén föreslaget, att pensionsrätt skulle förverkas:

- a) af den, som upphör att vara svensk medborgare;
- b) af den, som dömes sin tjänst förlustig eller till annat straff, hvarmed följer förlust af medborgerligt förtroende.

Under erinran hurusom i § 26 af gällande reglemente för civilstatens pensionsinrättning stadgades, dels att om någon för begången förbrytelse dömdes sin syssla förlustig *eller efter erhållet afsked genom laga kraft vunnet beslut förklarades hafva gjort sig till sådan påföljd förfallen*, skulle han hafva förlorat rättigheten att af inrättningen undfå pension, dels ock att delegare, som efter erhållet afsked blifvit för begången förbrytelse dömd medborgerligt förtroende förlustig, skulle hafva, *för den tid berörda påföljd* varade, pensionsrättigheten förlorat, har statskontoret vidare anfört, att, då de återopade bestämmelserna innebure å ena sidan ett fullständigande, som visat sig vara af behof påkalladt, och å den andra en modifikation, hvilken syntes grundad på billighet, statskontoret ansåge sig böra hemställa, huruvida icke mom. b i här omhandlade § borde utbytas mot ett stadgande af hufvudsakligen samma innehåll som det i § 26 af reglementet för civilstatens pensionsinrättning förekommande.

Då rätt till pension, hvarom här är fråga, kan sägas vara liktydig med en tillåtelse att få uppbära viss del af aflöningen efter arbetstidens slut, synes det mig ligga i sakens natur, att hvarje sådan omständighet, som skulle för tjensteinnehafvaren hafva medfört förlust för alltid eller för viss tid af tjänst och dermed förenade aflöningsförmåner, jemväl bör för pensionären hafva samma påföljd i afsende å pensionen.

Af denna min uppfattning följer, att jag icke kan biträda statskontorets hemställan, såvidt den afser införande af bestämmelse derom, att den, som efter erhållet afsked blifvit för begången förbrytelse dömd till förlust af medborgerligt förtroende för viss tid, endast *under samma tid* skulle förlora rätten att uppbära pension. Genom ett sådant stad-

gande skulle den brottslige i och med afskedet försättas i en förmånligare ställning, än om han vid sakfällandet qvarstått i tjenst, enär förlust af medborgerligt förtroende äfven för viss tid enligt gällande lag alltid medför förlust af innehafvande embete eller tjenst.

Likaledes följer af mitt här ofvan gjorda uttalande, att jag delar statskontorets åsigt, att denna § bör erhålla sådan affattning, att pensionsrätt skall anses förverkad äfven af den, som *efter erhållet afsked* blifvit förvunnen att hafva i embete eller tjenst begått brott, som, derest afsked ej mellankommit, skulle för honom hafva medfört embetets eller tjenstens förlust. Skulle åter i sistnämnda fall brottet vara af den beskaffenhet, att det för den i tjenst varande endast skulle hafva medfört mistning af embete eller tjens *på viss tid*, synes tiden för pensionsrättens förlust icke böra sträckas utöfver den tid, hvarunder han, om han ännu varit i tjenst, skulle hafva mistat de med tjensten förenade förmåner. I de fall, der pensionsrättens förlust grundas på domstols beslut, bör dock denna förlust icke inträda förr än vid den tid, laga kraft egande beslut föreligger.

Tjenstematrikel och underrettelser för pensions-sökande.
Lagförslaget §§ 15—18.

I lagförslagets senare del §§ 15—18 har komitén intagit åtskilliga föreskrifter, afsedda *dels* att underlätta kontrollen å pensionssökandes uppgifter om tjenstetid, *dels* att upplysa pensionssökande om hvad han för vinnande af sitt syfte har att iakttaga, *dels ock* att åstadkomma öfversigt öfver statens förbindelser gent emot de civile pensionärer samt att tjena till underlag vid upprättande af pensionsstatistiska tabeller. Dylika ordningsstadganden synas i allmänhet icke vara af den vigt, att de böra i sjelfva pensionslagen inrymmas. Visserligen torde der böra inflyta uttrycklig bestämmelse derom, att pension beviljas af Konungen och att för den skull alla frågor om pensionsrätt skola före afskeds beviljande underställas Konungens pröfning och afgörande; men de öfriga föreskrifter, som i berörda hänseende må blifva erforderliga, torde lämpligen öfverlemnas åt Eders Kongl. Maj:t att i administrativ väg utfärda.

Lagens tillämpning.
Lagförslaget § 19.

Den nya lagen läser böra träda i kraft den 1 januari året näst efter det, hvarunder den kommer att utfärdas, och, på sätt komitén föreslagit, vinna tillämpning på alla och en hvar, som efter nämnda dag utnämnas till syssla, hvarmed pensionsrätt enligt lagen är förenad,

således äfven på den, som efter ansökning vinner transport från en befattning till annan.

Då bland villkoren för åtnjutande af de å en stor del lönestater uppförda förmåner förekomma, i afseende å pensionsrätt, skyldighet att vid viss ålder afgå från tjänst m. m., åtskilliga bestämmelser, som stå i strid med de i denna lag intagna, torde det tillika vara nödigt uttryckligen föreskrifva, att alla dylika stadganden icke skola ega giltighet för sådan tjensteinnehafvare, som är skyldig underkasta sig den nya lagens föreskrifter.

Då jag alltså icke kunnat tillstyrka komiténs förslag till pensionslag för civilstaten i oförändradt skick, har detsamma blifvit i ofvan angifna mer eller mindre väsentliga delar omarbetadt i den rigtning, mina förut gjorda uttalanden angifva.

Redan i det föregående har erinrats, hurusom komitéen funnit sina undersökningar leda till den slutsats, att civilstatens pensionsinrättning icke borde bibehållas.

Komiténs åsigt om obehöfligheten af en särskild pensionsanstalt för tidigare pensionering af tjensteinnehafvare vid de till civilstatens pensionsinrättning hörande verk och stater har delats af så väl fullmäktige för delegarne i nämnda pensionsinrättning och denna pensionsinrättnings direktion som ock statskontoret. Hvad deremot angår komiténs förslag till förändrade anordningar i afseende å pensionsväsendet för civile tjensteinnehafvares enkor och barn, så hafva samtliga vederbörande, som haft att yttra sig öfver detta förslag, funnit sig böra afstyrka detsamma antingen helt och hållet eller åtminstone i icke oväsentliga delar. Sålunda hafva fullmäktige för delegarne i civilstatens pensionsinrättning och pensionsinrättningens direktion visserligen, i likhet med komitéen, ansett, att de grunder, på hvilka pensioneringen af enkor och barn nu bestriddes genom civilstatens enke- och pupillkassa, icke vore lämpliga, utan borde omarbetas, men på samma gång hafva de uttalat, att ett sammanförande af de verk och stater, som tillhörde civilstatens pensionsinrättning, med tjensteinnehafvarne vid tull- och telegrafverken i fråga om pensionsväsendet för enkor och barn icke skulle vara rättvist mot dem, som nu hafva delaktighet i civilstatens pensionsinrättnings fonder,

*Civilstatens
pensionsinrättnings
ombildning till en
enke- och
pupillkassa
för civilstaten.*

enär ett betydande antal af personalen vid tull- och telegrafverken lefde under väsentligt olika förhållanden mot civile tjensteinnehafvare i allmänhet. Å andra sidan hafva icke blott fullmäktige för delegarne i telegrafverkets pensionsinrättning, utan äfven direktionerna öfver sistnämnda pensionsinrättning samt öfver tullstatens enskilda pensionsinrättning och öfver lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa ansett sig böra på det bestämdaste motsätta sig den förändring i afseende å nämnda enke- och pupillkassar, som genom komiténs förslag åsyftats, enär dessa kassors ekonomiska ställning vore jemförelsevis god och beredde delegarne större förmåner, än den nya kassan skulle skänka dem, utan att därför ådraga statsverket särdeles stora utgifter. Hvad särskildt vidkommer lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa, så har denna kassas direktion erinrat, hurusom större delen af det till kassan utgående statsanslag utgjorde det uppskattade värdet af den på grund af presterskapets privilegier den 16 oktober 1723 lärarnes vid de allmänna läroverken enkor och barn tillkommande nådarsrätten, hvilkens upphörande af Riksdagen (jemför Riksdagens underdåniga skrifvelse n:o 40 år 1874 angående reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel) gjordes till vilkor för statsanslaget och hvilken nådarsrätt kyrkomötet år 1878 för nämnde lärare frånträdde.

På grund af dessa bestridanden och då någon mera afsevärd besparing i förvaltningskostnaderna icke syntes vara att påräkna genom den af komitéen förordade sammanslagningen af berörda enkekassar har icke heller statskontoret ansett sig böra tillstyrka åtgärder, hvilka, utan att tillskynda delegarne i den nu varande civilstatens enke- och pupillkassa väsentliga fördelar, skulle försätta delegarne i öfriga här omnämnda enke- och pupillkassar i en afgjordt ogynsamare ställning. Då de vid 1892 års sammanträde med fullmäktige för delegarne i civilstatens pensionsinrättning fattade beslut, för hvilka jag här ofvan redogjort och hvilka afse att stärka pensionsinrättningens ekonomiska ställning, enligt statskontorets mening skulle blifva af stor betydelse för denna pensionsinrättnings framtida bestånd, isynnerhet om en i alla händelser behöflig minskning af pensionsinrättningens förvaltningskostnader jemväl blefve vidtagen och all pensionering af tjenstemän derifrån komme att upphöra, förklarade sig statskontoret anse, att en förändring af civilstatens pensionsinrättning i sådan rigtning borde kunna med fördel vidtagas samt att då jemväl borde tillses, huruvida icke åtskilliga till civilstaten hörande tjensteinnehafvare, hvilka nu icke egde tillträde hvarken till civilstatens pensionsinrättning eller annan af staten understödd pensionskassa, skulle kunna beredas tillfälle att ingå såsom del-

egare i den ombildade kassan. Men alldenstund komiténs förslag till reglemente för civilstatens enke- och pupillkassa blifvit uppgjordt under helt andra förutsättningar och för den skull kräfd en fullständig omarbetning, hemstälde statskontoret, att det borde öfverlemnas åt fullmäktige för delegarne i civilstatens pensionsinrättning att taga frågan i förnyadt öfvervägande och derefter till Eders Kongl. Maj:t inkomma med ett nytt och i detalj utarbetadt förslag till reglemente för en i det af statskontoret antydda syftet omdanad civilstatens enke- och pupillkassa, hvilken utan statsbidrag skulle upprätthållas uteslutande genom delegarnes afgifter samt såsom grundfond erhålla jemväl den del af tjenstemannafondens tillgångar, som icke erfordrades för fullgörande af de förbindelser, hvilka vid tiden för den ombildade kassans trädande i verksamhet kunde åligga civilstatens pensionsinrättning.

Sedan genom nådig remiss den 23 juli 1897 civilstatens fullmäktige erhållit befallning att med anledning af hvad statskontoret sålunda anfört afgifva förnyadt underdånigt utlåtande och dervid inkomma med förslag till reglemente för en i enlighet med de af statskontoret angifna grunder organiserad enke- och pupillkassa för civilstaten, samt direktionen öfver civilstatens pensionsinrättning undfått nådig föreskrift att, efter det fullmäktige afgifvit sitt utlåtande, med samma utlåtande jemte eget underdånigt yttrande till Eders Kongl. Maj:t inkomma, hafva fullmäktige, som låtit genom professor Lindstedt utföra beräkningar dels angående civilstatens pensionsinrättnings ställning vid 1896 års slut och dels angående verkan af vissa till förbättrande af ställningen ifrågasatta åtgärder, under den 13 november 1897 afgifvit sitt redan här förut omförmälda förnyade underdåniga utlåtande, hvori jemväl intagits det af professor Lindstedt afgifna yttrande, för hvilket, så vidt det rör pensionsinrättningens ställning vid nyssnämnda tidpunkt, en redogörelse här ofvan blifvit af mig lemnad. Såsom Eders Kongl. Maj:t täcktes erinra sig, utvisade denna beräkning, att, derest kassan blefve afstängd, så att hvarken nya delegare deri upptoges och ej heller de gamle delegarne finge uppflyttas till högre klasser, skulle, om eljest inga ändringar i reglementet förekomme, ändock slutligen uppstå en brist, hvars kapitalvärde vid tiden för beräkningens verkställande ansetts komma att uppgå till något öfver 3,000,000 kronor.

Professor Lindstedt har i senare delen af sitt yttrande redogjort för ett förslag till omgestaltning af pensionsinrättningen i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af statskontoret angifna grunder; och täcktes Eders Kongl. Maj:t tillåta mig att derur få återgifva följande.

Förutom borttagande af tjenstemannapensioneringen vore enligt

Prof. Lindstedts förslag till ombildning af civilstatens pensionsinrättning.

professor Lindstedts mening äfven nödigt att vidtaga andra förändringar i nu gällande reglemente dels för att icke göra de för den återstående bristens täckande erforderliga afgifterna alltför betungande, dels för att befria kassan från förbindelser af mera oberäkneligt inflytande, dels ock slutligen för att undanrödja vissa nu föreskrifna inskränkningar i pensionsrätten och bringa reglementet i närmare öfverensstämmelse med reglementena för andra nyare liknande kassor. Sådana förändringar vore: 1:o) borttagandet af rätt till sjuklighetspension för ogifta döttrar efter delegare, som icke redan vid förändringens vidtagande affidit; 2:o) inskränkning af pensionsrätten för ogifta döttrar från 25 till 21 år, dock endast i fråga om framtida delegare samt i fråga om de nuvarande endast beträffande den höjning af delaktighetsbeloppet, som framdeles genom uppflyttning till högre klass kunde ega rum; 3:o) borttagandet af bestämmelsen att, derest ej 15 års afgifter hunnit att af delegare erläggas, resterande afgifter skulle afdragas å enkans eller barnens pension; och 4:o) borttagandet af rätt till begrafningshjelp för kassans manlige pensionärer utom de nuvarande.

I fråga om tjenstemannapensioneringen har professor Lindstedt, som antoge, att postpensioneringen i alla händelser borde genast upphöra, utgått derifrån att nuvarande delegare skulle behålla sin rätt till pension för den klass, han vid det nya reglementets trädande i kraft tillhörde. Om öfriga ifrågasatta mindre väsentliga ändringar i eller tillägg till reglementet anmärkes, att de ej hade sådan verkan på resultatet af beräkningarne, att den kunde tillnärmelsevis beräknas, men att de vore af betydelse för att skydda kassan mot missbruk.

Beträffande delegarnes afgifter ansåge professor Lindstedt, att de, i öfverensstämmelse så väl med komiténs förslag som ock med den nuvarande kassans och flertalet dylika kassors reglementen, borde bestämmas utan afseende på delegarens civilstånd och fördelas på årsafgifter och afgifter vid inträdet samt vid sedermera skeende uppflyttning till högre klass. Enligt komiténs förslag skulle årsafgiften bestämmas till olika procent af delaktighetsbeloppet allt efter åldern vid inträdet eller vid uppflyttningen till högre klass, under det att inträdes- och befodringsafgifterna borde sättas till samma belopp för alla åldrar. Om också denna fördelning af afgifterna i visst afseende erbjöde många fördelar, hvilka af komitén framhållits, funnes dock, efter professor Lindstedts mening, skäl jemväl för en fördelning, enligt hvilken årsafgiften bestämdes till en för alla lika procent, men inträdes- och befodringsafgifternas belopp rättades efter delegarens ålder, och detta så mycket hellre som det endast skulle gälla en omdaning af kassan utan att väsentligt utvidga

dess verksamhetsområde till äfven andra kategorier af tjenstemän, hvarföre det kunde vara af betydelse att i möjligaste mån bibehålla likheten med de redan gifna förhållandena. Då det derjemte vore för förvaltningen af betydande fördel, att för årsafgiften bibehölles samma procent för alla åldrar, har professor Lindstedt utgått från detta antagande och i enlighet dermed undersökt, hvilka inträdes- och befodringsafgifter ytterligare skulle erfordras, om den procentsats för årsafgiften bibehölles, som för närvarande gälde.

Sedan denna undersökning gifvit vid handen, dels att för hvilket delaktighetsbelopp som helst inträdes- resp. befodringsafgiftens eller med ett gemensamt namn *retroaktivafgiftens belopp borde utgå med en procent af delaktighetsbeloppet*, resp. vid uppflyttning till högre klass af detta belopps ökning, för hvarje månad, som förflutit sedan delegaren fyllt 21 år, dels ock att *årsafgiften* borde erläggas intill en uppnådd ålder af 68 år, så har professor Lindstedt meddelat följande tabell öfver årsafgiftens och retroaktivafgiftens belopp i olika fall:

	K l a s s.							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Delaktighetsbeloppet	800	600	500	400	300	200	150	100
Årsafgift	168	126	105	84	63	42	31: 50	21
Ålder:	Retroaktiv afgift:							
25.....	384	288	240	192	144	96	72	48
30.....	864	648	540	432	324	216	162	108
35.....	1,344	1,008	840	672	504	336	252	168
40.....	1,824	1,368	1,140	912	684	456	342	228
45.....	2,304	1,728	1,440	1,152	864	576	432	288
50.....	2,784	2,088	1,740	1,392	1,044	696	522	348
55.....	3,264	2,448	2,040	1,632	1,224	816	612	408
60.....	3,744	2,808	2,340	1,872	1,404	936	702	468

Med dessa förändringar i den nuvarande kassans organisation skulle kassans ställning, motsvarande förhållandena vid 1896 års slut, blifva följande:

Passiva.

Pensionsfonderna	kronor	6,230,000: —
Begravningshjälp för nuvarande pensionärer	”	36,000: —
Enke- och barnpensioner för nuvarande delegare	”	5,883,000: —
” ” ” ” f. d. ” ”	”	1,014,000: —
Ogifta döttrar från 21—25 år för nuvarande delegare	”	100,000: —
Sjuklighetspensioner för afidne delegares döttrar	”	215,000: —
Tjenstemannapensionering för nuvarande delegare	”	960,000: —
Enke- och barnpensioner för framtida delegare...	”	7,500,000: —
Förvaltningskostnad för kassan	”	75,000: —
Summa passiva kronor		22,013,000: —

Activa.

Årsavgifter för nuvarande delegare	kronor	2,340,000: —
Års- och retroaktivavgifter för framtida delegare	”	7,500,000: —
Kapital	”	11,304,000: —
Summa activa kronor		21,144,000: —

hvaraf syntes, att ytterligare ett kapitalvärde af 869,000 kronor återstode att täcka.

För att fylla denna brist funnes enligt professor Lindstedts mening ingen annan utväg än att höja de nuvarande delegarnes bidrag, alldenstund de framtida delegarnes avgifter blifvit bestämda till så höga belopp, att derigenom hela den motsvarande pensionsförbindelsen täcktes. Den enklaste, om också ej den rättvisaste formen för en dylik tilläggsavgift vore att för alla de nuvarande delegarne öka den hittills utgående avgiften af 21 procent af delaktighetsbeloppet till en högre procent. Höjde man avgiften t. ex. till 30 procent af delaktighetsbeloppet, så att höjningen skulle blifva $\frac{3}{7}$, skulle derigenom activa ökas med ett kapitalvärde af

$$\frac{3}{7} \cdot 2,340,000 = 1,003,000 \text{ kronor,}$$

således med 134,000 kronor mer, än som vore direkt behöfligt. Då det emellertid af nära liggande skäl vore mindre lämpligt att betunga jemväl delegarne i de nu varande två lägsta klasserna med en dylik tilläggsafgift, har professor Lindstedt antagit, att höjningen endast skulle träffa de sju högsta klasserna, i hvilket fall dess kapitalvärde endast blefve 875,000 kronor och således knappast mer än tillräckligt för att fylla den anförda återstående bristen.

Förutom en del bestämmelser af mindre betydelse för kassans ekonomiska ställning återstode det, fortsätter professor Lindstedt, att angifva de bestämmelser, som erfordrades för att kassan icke skulle lida förlust genom delegarnes afgang ur kassan eller tjänsters uppflytning till högre klass eller nya tjänsters intagande i kassan m. m., utan att delegarnes rätt derigenom trädde för nära.

Hvad först anginge de fall, då tjänsteman af någon anledning lemnade den befattning, som medfört delaktighet, så gälde för närvarande såsom allmän regel, att delegaren i sådant fall egde valfrihet att kvarstå såsom delegare för enka och barn, under vilkor att han fortfarande att erlægga de sedvanliga afgifterna. Det vore tydligt, att detta medgifvande innebure en källa till förluster för kassan, alldenstund naturligtvis endast de gifte begagnade sig af denna rättighet, men de ogifte i regeln icke fortfarande att betala, hvarigenom kassan ginge miste om deras afgifter. Det vore derföre alldeles nödvändigt att i det nya reglementet intaga betryggande bestämmelser i detta afseende.

Man hade härvidlag, enligt professor Lindstedts mening, endast att betrakta följande tre möjligheter: 1) att delegaren afginge ur tjänsten, utan att öfvergå till annan statens tjänst (naturligtvis de fall undantagna, då delegaren erhöle pension af statsmedel, i hvilket fall han bibehölle sin delaktighet under i öfrigt stadgade vilkor); 2) att delegaren öfverginge från tjänst, som tillhörde kassan, till annan statstjänst, med hvilken delaktighet i annan enke- och pupillkassa vore förbunden; samt 3) att delegaren öfverginge till annan statstjänst, med hvilken dylik delaktighet icke vore förbunden.

I det första fallet lemnade delegaren kassan för att öfvergå till privat tjänst eller för att egna sig åt privatlivet i öfrigt eller ock i följd af afsättning från tjänsten. Att i dessa fall antingen tvinga honom att under alla förhållanden, vare sig han vore gift eller ogift, kvarstå i kassan eller att medgifva enskilda sådana f. d. delegare rätt att mot den förhöjning af afgifterna, som erfordrades för att hålla kassan skadeslös, kvarstå i kassan vore icke lämpligt. Den senare utvägen, hvilken väl skulle vara den enda tänkbara, skulle för öfrigt öka kassans besvär

med dessa afgifters indrivande och hvad dermed sammanhängde. Enklast och följdriktigast vore utan tvifvel i detta fall att behandla alla lika och efter de principer, som låge till grund för kassan, således utan afseende å civilstånd m. m. Deremot ville det synas rättvist, att kassan i alla dylika fall återbetalte eller, i vissa fall, för familjens räkning disponerade öfver den del af de redan erlagda afgifterna jemte upplupen ränta, som kassan, utan att göra förlust, kunde undvara och hvilken utgjordes af dessa afgifters s. k. matematiska värde. Hvad detta matematiska värde beträffade, så erhöles dess belopp enligt de för kassan gällande försäkringstekniska grunder genom följande öfverläggning. Vid den ålder u , då utträdet skedde, antoges motsvarande retroaktivafgift vara R_u och årsafgiften vid tillfället A_u . Kapitalvärdet af en årsafgift af 1 krona, som erlades till fyllda 68 år, betecknades med L_u . Då vore kassans skuld till delegaren lika med kapitalvärdet af den eventuella pensionen till hans efterlevande, således lika med retroaktivafgiften R_u tillsammans med kapitalvärdet af de årsafgifter, han ännu hade att erlægga, d. v. s. $A_u \cdot L_u$. Delegaren å sin sida häftade i skuld till kassan för dessa senare afgifter, hvadan kassans skuld till delegaren, efter afdrag af dennes skuld till kassan, helt enkelt blefve R_u . Det matematiska värdet vid utträdet ur kassan, hvilket skulle utgöra hvad kassan borde hafva att återbetala, vore således lika med beloppet af den retroaktivafgift, delegaren skulle haft att erlægga, om han vid den åldern, då han utträdde, i stället hade inträdt i kassan. I de undantagsfall, då delegaren afginge under loppet af de två första åren, d. v. s. innan stadgad retroaktivafgift kunnat till fullo erläggas, blefve regeln något mera komplicerad.

Jemväl för de fall, att delegaren öfverginge till statstjenst, hvarmed delaktighet i annan kassa vore förbunden, syntes samma regel, som nu anförts, böra följas. Deremot borde detta icke vara fallet, i händelse med den nya statstjensten delaktighet i särskild kassa icke vore förenad. I detta fall vore enklast och i allmänhet för delegaren förmånligast, att delegaren vore skyldig att qvarstå i den gamla kassan i den klass, han vid afgången från sin tjenst tillhörde.

Slutligen återstode de fall att betrakta, då genom reglementsförändring eller genom upptagande af tjenester i kassan, hvilka förut ej tillhört densamma, nya delegare inträdde eller höjning af delaktighetsbelopp egde rum. Då retroaktivafgifterna under här gifna förutsättningar skulle blifva särdeles betungande, har professor Lindstedt ansett, att man icke borde följa den praxis, som för närvarande tillämpades och hvilken för öfrigt under nuvarande förhållande i regel medförde för-

lust för kassan, nemligen att ålägga de vid ändringens trädande i kraft för handen varande tjensteinnehafvarne obligatoriskt inträde, utan syntes detta först kunna komma i fråga beträffande deras efterträdare. Då det emellertid vore antagligt, att flertalet af de gifte dåvarande tjensteinnehafvarne skulle önska att ingå i kassan, borde detta, då ju deras tjänster tillhörde kassan, icke förmenas dem. Det vore dock äfven i detta fall tydligt, att de eljest stadgade afgifterna icke för alla fall försloge till att hålla kassan skadeslös, då man ju icke hade att påräkna motsvarande afgifter från de ogifte. Det blefve derföre nödvändigt att för dessa fall fastslå, att delegaren skulle vara skyldig att, utöfver de eljest stadgade afgifterna, derjemte erlägga den tilläggsafgift, som kunde pröfvas erforderlig. Vid denna pröfning måste äfven tagas hänsyn till sökandens helstillstånd, så att endast friska personer kunde vinna den ifrågavarande förmånen. Derjemte borde det, i likhet med förhållandet vid andra anstalter, bestämmas, att delegarens ålder vid tillfället ej finge öfverstiga 60 år.

Läraren vid Stockholms högskola E. Phragmén och lektorn vid tekniska högskolan Edv. Jäderin hafva på anmodan af professor Lindstedt verkställt granskning af de försäkringstekniska grunderna för det af professor Lindstedt afgifna yttrandet samt förklarar, att de dervid icke funnit något som helst vara att anmärka mot dessa grunder, hvarjemte de instämt i hvad som i öfrigt i samma yttrande anförts.

*Sakkunniges
granskning af
professor
Lindstedts för-
slag.*

För egen del hafva fullmäktige anført, hurusom den verkställda utredningen gäfvit vid handen, att, derest civilstatens pensionsinrättning öfverginge till att efter hand blifva uteslutande en enke- och pupillkassa och den sålunda ombildade kassan öfvertog fullgörandet af alla de skyldigheter, som vid tiden för dess trädande i verksamhet ålåg civilstatens pensionsinrättning i afseende å pensionering af så väl tjenstemännen som deras enkor och barn, dessa skyldigheter icke kunde af kassan fullgöras ensamt med civilstatens pensionsinrättnings samtliga tillgångar. För ändamålet skulle ytterligare erfordras ett icke obetydligt belopp, och fullmäktige skulle längre fram återkomma till frågan, huru delegarne borde bidra till bristens täckande.

*Fullmäktiges
yttrande.*

Då emellertid civilstatens pensionsinrättnings tillgångar åtginge för fullgörande af dess förbindelser, vore derifrån någon grundfond för den ombildade enke- och pupillkassan icke, såsom statskontoret antagit, att påräkna.

Till följd deraf och vid tillämpningen af grundsatsen att icke någon del af afgifterna för pensioneringen borde bestridas af statsmedel skulle ej annan utväg återstå än att pålägga delegarne att sjelfva i afgifter till kassan erlægga hvad som motsvarade fulla värdet af pensionsrätten för deras enkör och barn.

Dessa afgifter, beräknade efter försäkringstekniska grunder, blefve, på sätt i professor Lindstedts beräkningar uppvisats, högst betydande och måste komma att tungt drabba tjänstemännen, hvilkas aflöningar i allmänhet icke vore större, än som för en nödortfing utkomst erfordrades. För att afgifterna icke skulle blifva än större hade likväl vidtagits den förändring, att i fråga om framtida delegare pensionsrätten för ogifta döttrar, hvilken nu fortfore till 25 års ålder, inskränkts till 21 år och att rätten för ogifta döttrar att äfven efter fyllda 25 år kunna erhålla pension för sjukdom borttagits.

I fråga om sättet för afgifternas utgörande hade fullmäktige ansett lämpligast, att afgifterna, såsom föreslaget blifvit, fördelades dels i en inträdes- eller retroaktivavgift och dels i årsavgifter. Uttoges de erforderliga bidragen uteslutande i form af årsavgifter, hvilka i sådant fall måste ställa sig mycket höga, skulle dessa, i anseende dertill att utgifterna för familjen vanligen efter hand tillväxte, blifva alltför betungande. För dem, som först vid framskriden ålder vunne delaktighet i kassan eller förhöjning i delaktighetsbeloppet, skulle årsavgifterna blifva synnerligen höga. Vid tillträdet af en befattning eller uppflyttning i högre lönegrad kunde tjänstemannen med jmförelsevis mindre svårighet afstå en gång för alla någon större andel af sin inkomst till grundläggande af sina efterlevandes försörjning. En sådan anordning medförde för tjensteinnehafvaren samma verkan, som om han till en början komme i åtnjutande af en lägre aflöning än den, som enligt stat åtföljde hans befattning.

Vid bestämmandet af retroaktivavgifternas storlek skulle hänsyn tagas icke blott till delaktighetsbeloppet, utan äfven till den lefnadsålder, tjänstemannen innehade vid inträdet i kassan eller uppflyttning till högre klass. Derigenom att härvid hela den tillökning i avgift, som betingades af högre ålder vid inträde eller uppflyttning, lades på retroaktivavgiften ernåddes den fördel, att årsavgifterna deremot kunde bestämmas uteslutande med hänsyn till delaktighetsbeloppens storlek och således blifva

lika för alla till samma klass hörande delegare, hvilket jemväl måste leda till förenkling i förvaltningen.

Till beredande af lindring åt delegarne i och för retroaktivafgifternas erläggande hade fullmäktige tillika velat förorda afgifternas fördelning på två år.

Det finnes emellertid ett stort antal tjensteinnehafvare, som icke kunde vidkännas ett sådant afdrag å sina löner, som erläggande af retroaktivafgifterna skulle medföra, nemligen de lägst aflönade, hvilkas knappt tillmätta inkomster försloge endast till de mest oundgängliga lefnadsbehofven. Redan nu vore delegarne i de begge lägsta pensionsklasserna med hänsyn till deras ringa löneinkomster befriade från erläggande af befordringsafgifter, och då det ansetts med billighet för enligt att befria dem från dessa afgifter, som vore jemförelsevis små, syntes förhållandena i ännu högre grad påkalla deras förskonande från de föreslagna dryga retroaktivafgifterna. Då likväl delegarne i öfriga klasser skulle betala fullt hvad pensioneringen af deras enkor och barn vore värd, ansåges det icke kunna åläggas desse delegare att erlägga jemväl de afgifter, som de svagast aflönade borde, men icke måktade betala. Så framt pensionsrätt ur ifrågavarande kassa skulle kunna beredas de sistnämnde för deras familjer, blefve derföre statens mellankomst alldeles nödvändig. Den hjälp, som kunde komma att lemnas i detta hänseende, vore naturligtvis att betrakta såsom löneförbättring uteslutande för de lägst aflönade i och för pensioneringen af deras familjer, ej såsom anslag till kassan, och fullmäktige hade antagit, att Eders Kongl. Maj:t icke skulle underlåta taga under öfvervägande, huruvida anslag af statsmedel kunde ifrågasättas för att bereda här ifrågavarande tjensteinnehafvare möjlighet att erlägga sina retroaktivafgifter till kassan.

Med tillämpning af här angifna hufvudgrunder och med bibehållande, på sätt statskontoret tillstyrkt, af delegarnes indelning i klasser efter pensionernas olika storlek hade fullmäktige uppgjort det förslag till förnyadt reglemente för civilstatens enke- och pupillkassa, som öfverlemnats.

Fullmäktige hafva derefter redogjort för grunderna till förslagens bestämmelser i öfrigt, i den mån dessa grunder icke utan vidare förklaring framginge af bestämmelsernas eget innehåll; och då fullmäktige på grund af den nådiga remissen ansett sig böra taga i öfvervägande, huruvida icke åtskilliga till civilstaten hörande tjensteinnehafvare, som nu icke vore delegare vare sig i civilstatens pensionsinrättning eller i annan af staten understödd pensionskassa, kunde erhålla tillträde till

Motiver till det af fullmäktige uppgjorda reglements-förslaget.

den ombildade kassan, hafva fullmäktige med anledning häraf föreslagit, att följande verk och stater skulle till delaktighet upptagas, nemligen akademien för de fria konsterna, hospitalen, landbruksakademien, landbruksstyrelsen med landbruksingenjörer, instruktörer och undervisare i särskilda delar af landthushållningen samt fiskerassistenter, meteorologiska centralanstalten, musikaliska akademien, nationalmuseum, naturhistoriska riksmuseum, skogsläroverken, veterinärinstitutet samt vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien, af hvilka hospitalen och veterinärinstitutet i reglementsförslaget § 2 innefattades under begreppet medicinalstaten.

Då fullmäktige funnit hittills följda grunder för bestämmande af den klass, delegare skulle tillhöra, vara i allmänhet lämpliga, hafva fullmäktige ansett den i gällande reglemente fastställda klassindelning böra i hufvudsak bibehållas, endast med de förändringar, som betingats dels af nya delegares upptagande i kassan och dels deraf att de tjensteinnehafvare, som i afseende å löneförmåner och tjenstemannapension vore med hvarandra ungefärligen likställda, borde, så vidt möjligt, sammanföras i samma klass. Vid granskning af nu gällande klassindelning hade till följd häraf endast följande förändringar ansetts böra ega rum, nemligen att enligt förslaget skulle flyttas *dels* postdirektörer, professorer vid tekniska högskolan, provinsialläkare och sekreteraren vid öfverståhållareembetets kansli från andra till första klassen, *dels* advokatfiskaler vid hofrätterna och krigshofrättsrådet från första till andra klassen, *dels* barnmorskeläraren i Stockholm, direktörer vid vissa straffanstalter, förste landtmätare, kronofogdar och myntkamereraren från tredje till andra klassen, *dels* häradsskrifvare, lektorer vid tekniska högskolan, postmästare af andra löneklassen och postkontrollörer af första lönegraden från fjerde till tredje pensionsklassen, *dels* jägmästare, postmästare af fjerde löneklassen och postkontrollörer af andra lönegraden från femte till fjerde pensionsklassen samt *dels* kommissionslandtmätare och postexpeditörer, nu tillhörande sjette, jemte underläraren vid Ombergs skogsskola, nu upptagen i sjunde pensionsklassen, till den femte. Af direktörerna vid läns cellfångelserna, hvilka tjenstemän nu tillhörde femte pensionsklassen, hade de, hvilkas lön och ålderstillägg understege 1,800 kronor, flyttats till sjette klassen.

Då det understundom kunde inträffa, att vid verk eller stat, der tjensteinnehafvarne i allmänhet hade skyldighet att deltaga i kassan, inrättades ny tjenst, med hvilken delaktighet i kassan icke vore förenad, hade fullmäktige trott, att det i sådant fall borde tillkomma Eders Kongl. Maj:tt att pröfva, huruvida tjensten borde medföra sådan delaktighet.

Hade Eders Kongl. Maj:t funnit delaktighet skola ega rum, borde vidare af fullmäktige bestämmas, hvilken klass tjensteinnehafvaren skulle tillhöra. Det kunde emellertid hända, att fullmäktiges nästa möte icke infölle förr än efter någon längre tidrymd. Derföre syntes åt kassans styrelse kunna öfverlemnas att besluta om tjenstens klassificering och detta beslut böra lända till efterrättelse i fråga om den, som sålunda upptagits till delegare i kassan, innan erforderligt tillägg eller ändring i reglementet af fullmäktige beslutats, så att, äfven om fullmäktige möjligen skulle finna den nyinrättade tjensten lämpligen böra i reglementet hänföras till högre eller lägre klass än den af styrelsen bestämda, detta i allt fall icke komme att inverka på den tjensteinnehafvares rätt, som redan upptagits till delegare och hvilkens ställning i annat fall måste omregleras genom någon särskild liquid mellan honom och kassan.

I reglementsförslaget hade såsom pensionsberättigade betecknats delegares enka och äkta barn; och hafva fullmäktige, i öfverensstämmelse med den praxis, som hittills inom kassan blifvit följd, ansett, att pensionsrätt icke skulle under några förhållanden kunna tillkomma delegares barn med qvinna, som ej blifvit med honom förenad genom fullbordadt äktenskap.

Rätt att genom utsedde fullmäktige yttra sig och besluta ej blott angående ändring i reglementet, utan ock beträffande andra pensionsanstaltens angelägenheter hade äfven statskontoret ansett böra fortfarande förbehållas delegarne. Detta syntes fullmäktige ock så mycket mer naturligt, som enligt förslaget pensioneringen skulle hädanefter, utan annat statsbidrag än till de egentliga förvaltningsomkostnaderna, upprätthållas uteslutande genom delegarnes afgifter.

Antalet fullmäktige hade emellertid i enlighet med den åsigt, som vid 1895 års sammankomst uttrycktes, antagits kunna utan olägenhet minskas till sexton, helst som omfattningen af fullmäktiges göromål skulle enligt förslaget blifva icke obetydligt mindre än nu. Ytterligare nedsättning af detta antal ansåges icke vara möjlig utan att uppgifva det syfte, som med representationen afsåges.

Vid fråga om valkretsarnes bestämmande hade ansetts af vigt att, med bibehållande af hufvudstaden såsom en särskild valkrets, så begränsa de öfriga, att de till hvarje valkrets hörande röstberättigade kunde antagas hafva om der boende valbare delegare den kännedom, som för erhållande af lämpligt val vore behöflig. Fullmäktige hade derföre icke velat låta någon valkrets omfatta mer än två län. Att deremot låta hvart län för sig utgöra en särskild valkrets hade, med den begränsning

af fullmäktiges antal, som till förekommande af alltför dryga omkostnader för mötena funnits nödig, icke varit möjligt utan att derigenom betaga delegarne den vida viktigare fördelen att vid hvarje möte hafva alla valkretsarne representerade. För vinnande af denna fördel och för att i sammanhang dermed kunna beträffande fullmäktiges sammansättning erhålla önskvärd kontinuitet hade fullmäktige trots nödvändigt att uppgifva tanken på att genom särskilda bestämmelser försäkra sig om erhållande för hvar möte af representanter för olika tjänsteklasser. Detta ansåge fullmäktige ej heller vara af vidare betydelse vid en anstalt, der, såsom i den förevarande, de intressen, hvilka skulle vid fullmäktiges möten bevakas, vore för alla delegarne väsentligen lika. Den hänsyn, som skäligen bort tagas dertill, att delegarne bidroge med sinsemellan betydligt olika afgiftsbelopp, hade deremot syntts böra föranleda, att vid valen hvarje röstberättigad erhöle en röst för hvar fullt hundratal af delaktighetsbeloppet i den klass han tillhörde. Då förslaget vore grundadt på förutsättning, att erforderliga retroaktivafgifter för 8:de och 9:de klasserna skulle betalas af statsmedel, hade man ansett rösträtt och valbarhet böra tillkomma endast de sju första klassernas delegare. En ännu större begränsning af rösträtt och valbarhet egde för närvarande rum enligt 54 och 55 §§ i det för civilstatens pensionsinrättning gällande reglemente.

Tiden för fullmäktiges möten hade, med afseende derå att deras göromål skulle enligt förslaget blifva mindre omfattande än hittills, ansetts kunna i allmänhet begränsas till femton dagar, men föreskrift hade tillagts, enligt hvilken Eders Kongl. Maj:t skulle kunna, när omständigheterna sådant fordrade, lemna tillstånd till mötes förlängning.

Med anledning af bestämmelsen, att fullmäktiges möte ej finge utan nådigt tillstånd fortvara längre än femton dagar, hade tillika förslagits förändradt stadgande i fråga om den tid, inom hvilken förslag af fullmäktig till ändring i reglementet skulle vara väckt.

Då pensionsinrättningens bekymmersamma ekonomiska ställning till väsentlig del berott på underlåtenhet att tid efter annan verkställa undersökningar för utrönande, om kassans tillgångar motsvarade dess förbindelser, hade pensionskomitén föreslagit, att försäkringstekniska beräkningar skulle ega rum dels hvar femte år i ändamål att vinna en noggrann och fullständig utredning öfver pensionsinrättningens tillstånd och förmåga att fullgöra sina förbindelser och dels årligen angående beloppen af kassans fonder, samt att dessa beräkningar skulle ledas och öfvervakas af en bland styrelsens medlemmar, hvilken följaktligen borde i sådant hänseende ega särskild fackkunskap.

Vid den granskning, som egnades detta förslag af de år 1895 församlade fullmäktige, anmärktes, att, då fackmännen inom nämnda område vore ganska få och det måhända icke alltid blefve möjligt att bland dem finna någon, som med den särskilda fackkunskapen förenade öfriga för en ledamot af styrelsen nödiga egenskaper och tillika vore villig och oförhindrad att åtaga sig uppdraget, det syntes fullmäktige vida lämpligare, att, på förslag af styrelsen, Eders Kongl. Maj:t förordnade till styrelsens biträde en konsulent, med åliggande att verkställa ofvan omnämnda beräkningar, att på kallelse öfvervara styrelsens förhandlingar, dervid han skulle ega rätt att deltaga i öfverläggningarne, men icke i besluten, samt att till styrelsen eller, om han funne det erforderligt, hos Eders Kongl. Maj:t göra framställning om de åtgärder, hvilka han kunde finna behöfliga eller nyttiga för kassans bestånd och förkofran.

Fullmäktige ansåge emellertid nu, att de årligen återkommande beräkningarna angående kassans fonder kunde utan olägenhet undvaras samt att, om inom styrelsen funnes någon ledamot med nödig fackkunskap för utförande af försäkringstekniska beräkningar, sådan ledamot kunde af Eders Kongl. Maj:t till konsulent förordnas, men i öfrigt anslöte sig fullmäktige till hvad 1895 års fullmäktige anfört.

Då kassan komme att träda i verksamhet, skulle densamma icke allenast öfvertaga civilstatens pensionsinrättnings alla förbindelser till dåvarande pensionärer och delegare, utan äfven bestrida de nya och tillökade göromål, som betingades dels af förändrade grunder för pensioneringen och dels af det inträde i kassan, som beredts ett stort antal nya delegare. Att under sådana förhållanden och innan någon erfarenhet vunnits om det sätt, hvarpå kassans i synnerhet i början af dess verksamhet mycket skiftande åligganden lämpligast kunde ordnas, uppgöra någon fast stat för kassan hade fullmäktige ansett icke böra ske och af sådan anledning i reglementet intagit endast den allmänna bestämmelsen, att till biträde vid förvaltningen skulle anställas tjänstemän och vaktmästare enligt stat, som komme att särskildt uppgöras.

De nu föreslagna års- och retroaktivavgifterna komme att blifva för delegarne synnerligen betungande, för mången måhända i mycket hög grad, och ansåges icke kunna ytterligare stegras. Det hade ock antagits, att kassans förvaltningskostnader skulle bestridas af staten med undantag af kostnaderna för fullmäktiges sammanträden, hvilka kostnader delegarne ansetts böra sjelfve vidkännas. Förvaltningskostnadernas belopp kunde visserligen icke för närvarande tillförlitligen beräknas, men med afseende å hvad i sistnämnda hänseende anförts syntes

vara uppenbart, att desamma under de första åren efter det kassan träd i verksamhet icke kunde beräknas till lägre belopp än det, som för ändamålet nu utginge, med tillägg af arfvode till konsulenten, men med afdrag af kostnaderna för fullmäktiges sammanträden samt redogörareprovisionerna, hvilka senare skulle komma att upphöra. För de sista fem åren hade förvaltningskostnaderna efter nyssnämnda afdrag i medeltal uppgått till 39,840 kronor. Lades härtill konsulentens arfvode, hvilket icke borde sättas lägre än till 1,500 kronor årligen, skulle det nödiga bidraget från statsverket uppgå till omkring 42,000 kronor årligen.

Fullmäktige hafva derefter öfvergått till den plan, enligt hvilken civilstatens pensionsinrättnings verksamhet för pensionering af tjänstemän skulle efter hand upphöra samt den ombildade enke- och pupillkassan öfvertaga fullgörandet af alla de skyldigheter, som vid tiden, när reglementet trädde i kraft, ålåg civilstatens pensionsinrättning i afseende å pensionering af så väl tjänstemän som deras enkor och barn.

Den förut åberopade utredningen hade ådagalagt, hurusom nämnda pensionsinrättnings samtliga tillgångar icke försloge till fullgörandet af dessa förbindelser, ehuru vid beräkningarna förutsatts, att pensioneringen af tjänstemän och vaktbetjente vid postverket komme att inskränkas till en omfattning, som öfverensstämde med rätta meningen af 11 § i reglementet för civilstatens pensionsinrättning.

Vid öfvervägande, huru den betydande kapitalbrist, som i allt fall enligt utredningen förefunnes, skulle kunna täckas, hade fullmäktige kommit till den åsigt, att för ändamålet borde af dem, som vore delegare i civilstatens pensionsinrättning, när reglementet för den ombildade kassan trädde i kraft, årligen lemnas bidrag.

I sådant afseende hade föreslagits, att desse delegare, med bibehållande af eventuel rätt till tjänstemannapension, skulle till kassan utgöra, förutom de i reglementet stadgade årsafgifterna, en särskild tilläggsafgift, motsvarande 3 procent af deras tjänstemannapension från civilstatens pensionsinrättning eller, hvilket vore detsamma, 9 procent af deras delaktighetsbelopp i den ombildade kassan. För de lägste befattningshafvande skulle dock denna tilläggsafgift blifva för mycket betungande, hvarföre fullmäktige trott skyldigheten att utgifva sådan böra inskränkas till delegare inom de sju första klasserna. Denna tilläggsafgift skulle erläggas i oskiljaktigt sammanhang med årsafgiften

till den ombildade enke- och pupillkassan, men om det delaktighetsbelopp, hvarmed tjensteinnehafvare ursprungligen inträdt i den ombildade kassan, blefve förhöjdt, skulle tilläggsafgiften fortfarande beräknas endast å det ursprungliga delaktighetsbeloppet, så att tjensteinnehafvaren i afseende å förhöjningen betraktades såsom ny delegare.

Pensioneringen af tjenstemän skulle vid denna anordning upphöra först i mån af de tjenstemäns afgang, hvilka vore delegare den tid, då den ombildade kassan trädde i verksamhet, och det skulle icke lemnas åt delegarens eget val att mot befrielse från afgift i och för egen pensionering afstå från denna pensionsrätt. Härigenom skulle ock undvikas svårigheten att, derest blott en del ville bibehålla sin eventuella pensionsrätt, få frågan om anordnandet af denna pensionering löst på tillfredsställande sätt och utan att nödgas pålägga desse delegare så höga afgifter för pensioneringen, att deras valfrihet endast blefve skenbar.

Jemväl på ett annat sätt än genom direkta afgifter borde delegarne lämpligen kunna medverka till fyllande af den befintliga bristen, nemligen genom att åstadkomma minskning i viss mån af kassans förbindelser. I detta afseende innefattade förslaget, att delegarne skulle *dels* afstå från den hittills med tjenstemannapension förbundna rätten till begravningshjälp, deras rätt dock förbehållen, som redan åtnjöte pension, *dels ock* medgifva borttagande helt och hållet af den i 33 § af reglementet för civilstatens enke- och pupillkassa stadgade och för kassan betungande rätten för delegares ogifta döttrar att äfven efter fylda tjugufem år under vissa förhållanden komma i åtnjutande af s. k. sjuklighetspension. Gällande bestämmelser i sistnämnda hänseende skulle dock tillämpas på dem, som redan vore pensionstagare.

Godkändes denna plan, skulle bestämmelse blifva erforderlig derom, att pensionering af tjenstemän från civilstatens pensionsinrättning skulle inskränkas till dem, som vid den tid den ombildade kassans verksamhet begynte vore pensionstagare eller delegare i inrättningen, och efter deras afgang upphöra. I sammanhang dermed borde jemväl, enär den ombildade kassan skulle öfvertaga fullgörandet af tjenstemannapensioneringen, nu gällande reglemente för civilstatens pensionsinrättning af den 23 november 1888 förklaras skola med undantag af vissa delar upphöra att gälla, hvarjemte erfordrades stadgande om begravningshjelpens upphörande beträffande delegare, som icke redan tillträdt pension från inrättningen.

Af det i förslaget till nytt reglemente intagna stadgande, att reglementet från det detsamma trädde i kraft skulle ega tillämpning jemväl på den, som enligt reglementet den 23 november 1888 vore delegare i

kassans enskilda enke- och pupillfond, följde, att rätt för sådan delegares ogifta dotter till den i 33 § af sistnämnda reglemente medgifna s. k. sjuklighetspension skulle bortfalla. Deremot hade vid stadgandet gjorts förbehåll, att för dotter efter sådan delegare rätt att uppbära pension skulle fortvara, tills hon uppnått 25 års ålder eller dessförinnan trädde i äktenskap.

Jemväl hade bestämmelser intagits i fråga om det sätt, hvarpå den egentliga afvecklingen af civilstatens pensionsinrättnings förbindelser skulle försiggå, äfvensom angående den erforderliga tilläggsafgiften.

Det hade af statskontoret blifvit anmärkt, att pensionskomiténs framställning icke innefattade förslag om användning af möjligen uppkommande öfverskott å den med civilstatens pensionsinrättning förenade kapital- och lifränteförsäkringsanstalten, hvarom särskilda bestämmelser syntes så mycket mera vara af nöden, som, enligt hvad af den utaf komitén lemnade historiska utredningen framginge, såsom grundfond för denna anstalt användts två till förvaltning af direktionen för pensionsinrättningen öfverlemnade donationsfonder. Med anledning häraf ansåge sig fullmäktige böra meddela, att de å kapital- och lifränteförsäkringsanstalten uppkommande vinster fördelades å anstaltens delegare år för år enligt bestämmelserna i anstaltens reglemente, men att, i händelse anstaltens verksamhet komme att efter hand upphöra, dock slutligen skulle såsom öfverskott kunna återstå medel, som tillförts grundfonden.

Sådant eller på annat sätt möjligen uppkommet öfverskott syntes fullmäktige böra tillfalla civilstatens enke- och pupillkassa, enär medlen då skulle tillgodokomma de civile tjensteinnehafvarnes hustrur och barn samt följaktligen blifva använda för samma ändamål, för hvilket försäkringsanstalten verkade.

Hvad särskildt anginge de två donationsfonder, af Tunelds pensionsfond och Törnqvists donationsfond, hvilka blifvit använda till grundfond för kapital- och lifränteförsäkringsanstalten, ansåges dessa två fonder, hvilka ursprungligen gifvits till enskilda enke- och pupillfonden, skola, så framt försäkringsanstaltens verksamhet upphörde, återfalla till sagda fond, hvarjemte äfven eljest förefintliga donationsmedel borde öfverlemnas till den ombildade kassan att förvaltas och användas i enlighet med de af gifvarne meddelade föreskrifter.

På sätt redan vore anfördt, kunde den förvaltningskostnad, till hvilken bidrag måste påräknas från statsverket, skattas till ett belopp af 42,000 kronor årligen; och hafva fullmäktige hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet hemställt, att anslag till detta belopp måtte den ombildade kassan beredas.

Fullmäktige hafva slutligen erinrat,¹² dels att, då de beräkningar, efter hvilka den framlagda afvecklingsplanen blifvit uppgjord, grundat sig på förhållandena vid 1896 års slut samt det måste befaras, att för hvarje år, som derefter förflöte, pensionsinrättningens ställning icke oväsentligt försämrades, möjligheten af nämnda plans genomförande vore beroende derpå, att pensionsinrättningens omdanande verkställdes under den närmaste tiden, så att den nya anordningen kunde snarast möjligt träda i verket, dels ock att, då den utarbetade planen, såsom ofvan blifvit anfördt, utginge från den förutsättningen, att pensionsinrättningen befriades från den år 1886 pensionsinrättningen ålagda särskilda skyldigheten i afseende å pensionering af tjänstemän och vaktbetjente vid postverket, planen icke egde tillämpning, derest icke denna särskilda postpensionering öfvertoges af staten.

Jemte reglementsförslaget har af fullmäktige jemväl öfverlemnats ett förslag till nådig kungörelse om upphörande efter hand af civilstatens pensionsinrättnings verksamhet, i hvad den afser pensionering af tjänstemän m. m.

Mot dessa begge författningsförslag har direktionen i sitt underdåniga yttrande förklaradt sig icke hafva något att erinra och jemväl i allo förordadt det af fullmäktige afgifna förslag till afveckling af den nuvarande pensionsinrättningen och till täckande af bristen i dess tillgångar.

På det att sjelfva pensioneringen för framtiden måtte kunna bestridas utan bidrag af statsmedel, hade, erinrar direktionen, delegarnes afgifter vid inträdet i kassan och vid befördran till högre tjänst betydligt ökat. Under sådana förhållanden och då pensionskassan således skulle afstå från de statsanslag, som nu utginge till betydliga belopp, afsedda för pensionering icke blott af tjänstemän, utan ock af deras enkor och barn, syntes det skäligt, att åtminstone pensionskassans förvaltningskostnader, såsom statskontoret förutsatt och äfven fullmäktige föreslagit, bestriddes af statsverket.

Då förvaltningskostnaderna under de år, då kassans ombildning skulle pågå, säkerligen komme att stiga ej obetydligt högre än medelbeloppet för de sista fem åren och desamma äfven för framtiden ej kunde lägre beräknas, helst antalet i pensionskassan delaktiga verk

*Direktionens
öfver pensions-
inrättningen
yttrande.*

och stater skulle enligt det nya reglementet betydligt ökas och jemväl af andra anledningar delegarnes antal alltjemt vore i stigande, har direktionen hemställt, att ett statsanslag af 42,000 kronor årligen måtte såsom bidrag till förvaltningskostnaderna beredas den blifvande pensionskassan, hvaremot de nu för särskilda ändamål civilstatens pensionsinrättning beviljade statsanslag, tillhopa 74,271 kronor 50 öre, skulle upphöra att utgå.

Till Eders Kongl. Maj:ts behjertande har direktionen derjemte hemställt, huruvida icke, på sätt fullmäktige ifrågasatt, genom anslag af statsmedel kunde beredas lättad utväg för delegare i de två lägsta pensionsklasserna att erlägga retroaktiva afgifter till kassan. Ett sådant anslag skulle, enligt en af professor Lindstedt uppgjord beräkning, för närvarande uppgå till omkring 9,200 kronor årligen, hvilket belopp för ändamålet syntes böra pensionsinrättningen anvisas.

Slutligen har direktionen fäst Eders Kongl. Maj:ts synnerliga uppmärksamhet vid hvad fullmäktige i slutet af sitt utlåtande anfört derom, att det nu afgifna förslaget till pensionskassans omdaning hvilade på den förutsättning, att en sådan åtgärd vidtoges under den närmaste tiden, och att således förslaget, om detta ej kunde ske, förlorade sin tillämplighet.

Af det nu anförda torde hafva framgått, hurusom det af fullmäktige uppgjorda reglementsförslaget utgår från följande *allmänna förutsättningar*, nemligen

1:o) att civilstatens pensionsinrättning efter hand öfvergår till att blifva uteslutande en enke- och pupillkassa, i det att pensionering af tjänstemän inskränkes till sådana, som vid den tid, då kassans nya verksamhet inträder, äro pensionstagare eller delegare i civilstatens pensionsinrättning, och upphör efter deras afgang;

2:o) att den sålunda ombildade kassan öfvertager fullgörandet af alla de skyldigheter, hvilka vid tiden för kassans trädande i verksamhet åligga civilstatens pensionsinrättning i afseende å ej mindre tjänstemännen sjelfva än äfven deras enkor och barn;

3:o) att, enär civilstatens pensionsinrättnings samtliga tillgångar icke förslå till fullgörande af de i föregående punkt omförmälda skyldigheter, den nya kassan, jemte det att till densamma öfverlemnas berörda tillgångar, beredes ytterligare medel derigenom att de, som äro delegare i

civilstatens pensionsinrättning, när reglementet för den nya kassan träder i kraft, *dels* åtaga sig att årligen utgöra en särskild tilläggsafgift, motsvarande 9 procent af delaktighetsbeloppet, *dels ock* afstå ej blott från den med tjenstemannapensions uppbärande förbundna rätten till begravningshjälp, utan äfven från den ogift dotter eventuellt tillkommande förmänen af s. k. sjuklighetspension efter fyllda 25 år;

4:o) att pensionsinrättningens omdanande enligt nu föreliggande förslag verkställas under den närmaste tiden och den s. k. postpensioneringen öfvertages af staten;

5:o) att staten bidrager till förvaltningskostnaden medelst ett årsanlag af 42,000 kronor; samt

6:o) att staten träder emellan, på det att delegare, tillhörande de två lägsta pensionsklasserna, må vinna befrielse från erläggandet af befordringsafgifter.

Dessa nu angifna förutsättningar synas mig i hufvudsak böra vinna godkännande och endast i följande delar gifva anledning till särskildt uttalande från min sida.

Hvad förvaltningskostnaderna angår, har det förutsatts, att dessa, med undantag af utgifterna för fullmäktiges sammanträden, skulle bestridas af staten; och fullmäktige så väl som direktionen hafva hemställt, att ett statsanlag af 42,000 kronor om året måtte för detta ändamål åt kassan beredas. För den styrelse, som enligt komiténs förslag skulle handhafva den stora, för den nuvarande civilstaten, telegrafstaten, tullstaten och lärarne vid elementarläroverken gemensamma enke- och pupillkassan, beräknades kostnaden, deri inbegripna utgifterna för den årliga revisionen, till 40,000 kronor. Då kostnaden för den nu föreslagna kassans revision genom af delegarne sjelfve utsedde revisorer icke kan anses vara af den beskaffenhet, att den bör drabba statsverket, och då härtill kommer, att denna kassa skulle få en vida mindre omfattning än den af komitéen föreslagna, kan jag icke föreställa mig annat, än att förvaltningskostnaden, i den mån den bör af staten bestridas, skulle kunna något nedsättas under det begärda beloppet. Innan erfarenhet om göromålens omfattning vunnits, torde visserligen fullt tillförlitlig beräkning af nämnda utgift icke kunna ske, men för närvarande synes det mig dock, som skulle anslaget till kassans förvaltning kunna begränsas till 35,000 kronor.

Lika med fullmäktige anser jag, att de tjensteinnehafvare, hvilka skulle komma att tillhöra enke- och pupillkassans två lägsta klasser, icke skulle kunna af egna medel bestrida erforderliga retroaktivaafgifter till kassan; och då de öfrige delegarne tydligen icke kunna anses skyl-

dige att betäcka den brist i kassans beräknade inkomster, som skulle uppkomma, derest de förre utan något vederlag befriades från utgörande af nämnda afgifter, torde det icke återstå annan utväg än den, att staten träder emellan för att bispringa desse sina lägst affönade tjensteinnehafvare vid fullgörande af nämnda betalningsskyldighet, hvarföre, i sammanhang med framställningen om anslag till bestridande af kassans förvaltningskostnader, jemväl af Riksdagen torde böra äskas det för sistnämnda ändamål erforderliga anslagsbelopp, utgörande, såvidt detta nu kunnat beräknas, 9,200 kronor.

Samtidigt med att nämnda begge anslagsbelopp å tillhopa 44,200 kronor blefve å riksstatens nionde hufvudtitel uppförda, skulle från samma hufvudtitel kunna uteslutas 67,286 kronor, utgörande summan af de nu till civilstatens pensionsinrättning utgående anslag, hvarförutom de från hufvudtitlarnes besparingar pensionsinrättningen tillkommande ersättningar för mistade löneinnehållningar icke vidare skulle komma att utbetalas. Då dessa ersättningar utgöra tillsammans 6,985 kronor 50 öre, skulle alltså den sammanlagda minskningen i utgifter belöpa sig till 74,271 kronor 50 öre.

Beträffande det å nionde hufvudtiteln uppförda anslag af 45,000 kronor till pensionsstaten för civile embets- och tjenstemäns enkor och omyndiga barn, hvilket anslag ingår till civilstatens allmänna enke- och pupillfond, ega enligt gällande reglemente för civilstatens enke- och pupillkassa alla till rikets civilstat hörande tjenstemäns i fattigdom efterlemnade enkor och barn, som enligt nådiga kungörelsen den 29 juni 1798 varit berättigade till pension af det för sådant ändamål af-satta anslag, att, utan afseende derå om mannen eller fadren varit del-egare i civilstatens pensionsinrättning eller icke, undfå pension af denna allmänna enke- och pupillfond, när med lagligen upprättad och god-känd bouppteckning styrkes, att qvarlåtenskapen icke lemnat så stor kapitalbehållning, att räntan deraf, till tre procent beräknad, uppgår till lika belopp med pensionen i den klass, hvartill enkan eller barnen höra. I reglementet är äfven stadgadt, att direktionen öfver civilstatens pen-sionsinrättning skall inom den 15 april hvarje år till Eders Kongl. Maj:t insända icke allenast de under näst föregående året inkomna ansök-ningar om pension af allmänna enke- och pupillfonden tillika med sitt betänkande öfver desamma, utan ock förslag öfver fondens tillgångar och utgifter för det löpande året, hvarefter Eders Kongl. Maj:t låter berörda ansökningar sig föredragas och bestämmer de sökandes pensions-rätt. Då emellertid det vid 1881 års slut å allmänna enke- och pupill-fonden befintliga öfverskott visade sig otillräckligt att fylla hvad ut-

öfver årsanslaget erfordrades till uppehållande af fondens pensionering, bemyndigade Eders Kongl. Maj:t den 5 maj 1882 direktionen öfver civilstatens pensionsinrättning att af pensionsinrättningens medel förskjuta hvad till fullgörande af pensioneringen för år 1882 kunde erfordras, och förklarade Eders Kongl. Maj:t derjemte, att ansökningar till erhållande af pension från denna fond tills vidare icke komme att mottagas. Sedan pensionsinrättningens fordran hos allmänna enke- och pupillfonden på grund af lemnade förskott vid 1886 års slut stigit till 25,341 kronor 83 öre, erhöll pensionsinrättningen under åren 1887—1893 full godtgörelse för denna sin fordran till så väl kapital som räntor; och hafva, enligt de senast församlade fullmäktiges den 13 november 1897 afgifna underdåniga berättelse, fondens tillgångar, sedan dess skuld blifvit återbetald, lemnat öfverskott, år 1893 med 12,193 kronor 63 öre, år 1894 med 14,993 kronor 55 öre, år 1895 med 16,469 kronor 54 öre och år 1896 med 18,698 kronor 1 öre, eller tillhopa 62,354 kronor 73 öre; utgörande pensionärernas antal sistnämnda år 627 med ett sammanlagdt pensionsbelopp af 28,146 kronor 50 öre mot 765 för år 1892 med ett pensionsbelopp af 34,859 kronor 33 öre.

I sin den 22 oktober 1892 till Eders Kongl. Maj:t afåtna underdåniga berättelse anförde då församlade fullmäktige, att kapitalvärdet af de då från denna fond beviljade pensionerna blifvit af professor Lindstedt beräknadt till omkring 400,000 kronor, i följd hvaraf fondens öfverflyttande till enskilda enke- och pupillfonden skulle hafva samma verkan, som om sistnämnda fond vid 1893 års slut erhöle ett anslag af 31,000 kronor årligen. Med afseende härå och då af de embeten och tjänster, hvilkas innehafvares enkor och barn varit berättigade till pension å allmänna enke- och pupillfonden, ett ej ringa antal indragits och af återstoden de flesta blifvit i civilstatens pensionsinrättning upptagna samt utvägar ej ansåges saknas att på lämpligare sätt än genom de obetydliga pensionerna från allmänna fonden bereda understöd åt möjligen i behof varande enkor och barn efter fåtalet af öfriga ifrågavarande embets- och tjänstemän, anhöllo fullmäktige hos Eders Kongl. Maj:t, att till civilstatens enskilda enke- och pupillfond finge öfverflyttas det nu till allmänna enke- och pupillfonden utgående anslag å 45,000 kronor, i den mån detta anslag blefve tillgängligt efter upphörande af redan från allmänna fonden beviljade pensioner och efter det civilstatens pensionsinrättning godtgjorts för sina förskott till samma fond jemte ränta derå.

Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 18 maj 1894 förordnat, att uppkommande behållning å allmänna enke- och pupill-

fonden skulle af direktionen särskildt uppläggas och förräntas, intill dess Eders Kongl. Maj:t fattat beslut i anledning af fullmäktiges sålunda gjorda hemställan angående fondens användande, hafva 1897 års fullmäktige i sin här ofvan åberopade underdåniga berättelse anhållit, det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att det till allmänna enke- och pupillfonden nu utgående anslag, 45,000 kronor, finge jemte derå upplupna behållningar öfverflyttas till civilstatens enskilda enke- och pupillfond, i den mån detta anslag blefve tillgängligt efter upphörande af redan från allmänna fonden beviljade pensioner, samt att anslaget finge till understödjande af enskilda enke- och pupillfonden användas, intill dess på grund af den ifrågasatta ombildningen af civilstatens pensionsinrättning annorlunda bestämdes.

Såsom redan blifvit anmärkt, hafva nya pensioner från allmänna enke- och pupillfonden icke beviljats sedan år 1882; och derest Riksdagen genom anvisande af ofvan omförmälda anslagsbelopp å 44,200 kronor möjliggör sådan ombildning af civilstatens pensionsinrättning, att derigenom pensionsförhållandena för civile tjensteinnehafvares enkor och barn kunna anses blifva på ett betryggande sätt för framtiden ordnade, torde någon särskild pensionering af i fattigdom aflidne civile tjensteinnehafvares enkor och barn icke vidare blifva erforderlig. Till bestridande af pensionsutgifterna för nuvarande pensionärer äro dock medel af nöden; och härtill böra tydligen i första rummet användas de behållningar å ifrågavarande anslag, hvilka uppkommit och hädanefter uppkomma. Sådana behållningar funnos vid 1897 års slut till sammanlagdt belopp af 83,499 kronor 60 öre; läggas härtill behållningarne för åren 1898 och 1899, hvilka icke torde komma att understiga 42,000 kronor, torde, då i betraktande tages, att pensionärernas antal, som vid 1897 års slut utgjorde 550, allt hastigare förminskas, sålunda befintliga medel komma att förslå för utgifternas bestridande under en följd af år. Under förutsättning att det civila pensionsväsendet varder på nu föreslaget sätt ordnadt, synes derfore skäl icke förefinnas att nu hos Riksdagen begära anvisande af särskildt anslag till detta ändamål, utan torde i stället böra äskas Riksdagens medgifvande för Eders Kongl. Maj:t att af tillgängliga medel förskjuta hvad som utöfver omförmälda tillgångar å anslaget må blifva af nöden för upprätthållande af pensioneringen af nu befintliga pensionstagare.

Att för närvarande ingå i någon fullt detaljerad pröfning af *reglementsförslaget* alla bestämmelser torde Eders Kongl. Maj:t icke finna lämpligt, alldenstund fastställelsen af reglementet i allt fall kommer att blifva beroende af Riksdagens beslut rörande vissa redan omför-

målda nödvändiga förutsättningar för genomförande af de föreslagna förändringarne i civilstatens pensionsinrättnings verksamhet. Jag anser mig emellertid böra uttala, att det af fullmäktige framlagda förslaget till reglemente för kassan synes mig vara af beskaffenhet att kunna i dess hufvudpunkter antagas, dock med sådan förändring i 19 §, att rätt till delaktighet i kassan skulle anses förverkad jemväl af den, som efter erhållet afsked blifvit, i stället för till afsättning, dömd till straff jemlikt 2 kap. 17 § strafflagen. Den nuvarande civilstatens pensionsinrättning skulle alltså ombildas till en enke- och pupillkassa för civilstaten enligt hufvudsakligen följande grunder:

i afseende å kassans ändamål och delegare,

att kassan skall hafva till ändamål att bereda pensioner åt enkor och barn efter tjensteinnehafvare, hvilka enligt reglementet äro skyldiga att vara delegare i kassan;

att skyldighet att deltaga i kassan skall ega rum inom följande verk och stater, nemligen akademien för de fria konsterna, arméförvaltningen för dertill hörande civile embets- och tjenstemän, bergsstaten, civilstatens pensionsrättning samt enke- och pupillkassa, domänstyrelsen, fängvårdsstyrelsen med fängvårdsstaten, generalpoststyrelsen med poststaten, hofrätterna med häradshöfdingarne, högsta domstolen, justitiekanslersemetet, kammarkollegium, kammarrätten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, kommerskollegium, kongl. biblioteket, kontrollverket, krigshofrätten, landsstaten, landbruksakademien, landbruksstyrelsen jemte landbruksingenjörer, instruktörer och undervisare äfvensom fiskeriassistenter, landtmästerstyrelsen med förste landtmätare och kommissionslandtmätare, länsveterinärstaten, medicinalstyrelsen med medicinalstaten, meteorologiska centralanstalten, musikaliska akademien, myntverket, nationalmuseum, naturhistoriska riksmuseum, nedre justitierrevisionen, riksarkivet, skogsläroverken, skogsstaten, statistiska centralbyrån, statsdepartementen utom utrikesdepartementet, statskontoret, tekniska högskolan, vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen jemte distriktscheferna, öfverintendents-embetet samt öfverståhållareembetet;

att ordinarie tjensteinnehafvare vid nu uppräknade verk och stater, qvinnor undantagna, skola vara skyldige att vara delegare i kassan:

att delegarne med afseende på delaktighetsbeloppen skola indelas i nio klasser med följande delaktighetsbelopp i hvarje klass, nemligen

1:a klassen 800 kronor, 2:a klassen 600 kronor, 3:e klassen 500 kronor, 4:e klassen 400 kronor, 5:e klassen 300 kronor, 6:e klassen 200 kronor, 7:e klassen 150 kronor, 8:e klassen 100 kronor och 9:e klassen 66 kronor 67 öre;

*i afseende å de pensionsberättigade samt pensionernas belopp
och fördelning,*

att pensionsberättigade skola vara delegares enka, så länge hon lever ogift, samt delegares äkta barn, till dess det uppnår 21 års ålder eller dessförinnan träder i äktenskap;

att pension skall utgå: a) för enka ensam, med delaktighetsbeloppet för den klass, mannen vid dödsfallet tillhör; b) för enka med ett eller flera pensionsberättigade barn, med den enka ensam tillkommande pension, förhöjd med femtio procent; c) för pensionsberättigade barn, då enka ej finnes: om barnen äro tre eller flera, med den för enka med barn bestämda pension; om barnen äro två, med den enka ensam tillkommande pension; om endast ett barn finnes, med hälften af sist omnämnda pension;

i afseende å afgifter till kassan,

att delegare skall såsom årsafgift erlägga 21 procent af delaktighetsbeloppet för den klass han tillhör, intill dess han uppnår 68 års ålder eller ock derförinnan affider eller förlorar sin delegarerätt;

att retroaktivafgift skall betalas till kassan för en hvar, hvilken, efter det han fyllt 21 år, erhåller tjänst, som medför antingen skyldighet för honom att inträda såsom delegare i kassan eller förhöjning af hans delaktighetsbelopp;

att denna afgift skall beräknas å delaktighetsbeloppet eller den vunna förhöjningen och utgå med en procent derå för hvarje full kalendermånad, som förflutit från det delegaren fyllt 21 år, till dess han vunnit delegarerätt eller förhöjning i sitt delaktighetsbelopp;

att retroaktivafgiften skall betalas under två år, räknade från sistnämnda tidpunkt;

i afseende å delegarnes inseende öfver kassan,

att delegarne skola vara berättigade att genom valde fullmäktige utse styrelse för kassan, med undantag af ordföranden, hvilken skall

af Kongl. Maj:t förordnas, samt revisorer, antaga instruktion för styrelsen och besluta i andra frågor rörande kassans förvaltning eller ändringar i reglementet, dock att beslut om ändring i reglementet eller instruktionen ej må blifva gällande utan att Kongl. Maj:ts fastställelse derå erhålles;

i afseende å kassans förvaltning,

att kassan skall förvaltas af en styrelse, bestående af en ordförande, som förordnas af Kongl. Maj:t, samt fyra ledamöter, hvilka jemte ett lika antal suppleanter väljas af fullmäktige;

att Kongl. Maj:t på styrelsens förslag inom eller utom densamma för fem år i sänder förordnar en i bedömandet af pensionsfrågor från försäkringsteknisk synpunkt skicklig och förfaren man (konsulent), hvilken det skall åligga: att före hvarje lagtima möte af fullmäktige verkställa en på försäkringstekniska beräkningar grundad fullständig och noggrann utredning angående kassans tillstånd och förmåga att fullgöra sina förbindelser, att utföra de öfriga försäkringstekniska beräkningar, som styrelsen pröfvar erforderliga, samt att till styrelsen eller, om han finner förhållandena dertill föranleda, hos Kongl. Maj:t göra framställning om de åtgärder, som han anser vara för kassans bestånd och förkofran nödiga eller nyttiga;

att kassans räkenskaper och förvaltning skola hvarje år granskas af tre af fullmäktige utsedde revisorer, af hvilka minst två skola vara delegare;

att, sedan styrelsen med sin egen och revisorerernas berättelse till Kongl. Maj:t inkommit, Kongl. Maj:t meddelar styrelsen ansvarsfrihet för dess förvaltning eller låter vidtaga de åtgärder, till hvilka omständigheterna föranleda;

att kostnaden för fullmäktiges och revisorerernas sammanträden skall utgå af kassans medel, men öfriga förvaltningskostnader bestridas af staten;

i afseende å öfvergången från den nuvarande till den nya organisationen,

att kassan skall från den tid, då reglementet träder i kraft, fullgöra, utom egna förbindelser, jemväl samtliga de skyldigheter i afseende på pensionering af tjänstemän, hvilka enligt gifna bestämmelser åligga civilstatens pensionsinrättning;

att kassan till fullgörande af nämnda åligganden skall ega dels att såsom sin egendom mottaga omförmälda pensionsinrättnings samtliga tillgångar, dels ock, enär dessa tillgångar och kassans enskilda fond icke äro för ändamålet tillräckliga, att uppbära en särskild afgift af dem, hvilka, då reglementet träder i kraft, redan äro delegare i kassan; samt att det i nämnda hänseende skall åligga en hvar sådan delegare, som tillhör någon af de sju första klasserna och icke enligt äldre stadganden vunnit befrielse från årsafgift, att årligen till kassan betala en särskild tilläggsafgift af 9 procent å delaktighetsbeloppet för den klass, i hvilken han, när reglementet blir gällande, skall erlägga årsafgift, skolande dock, derest detta delaktighetsbelopp förhöjes, tilläggsafgift icke utgå för förhöjningen.

Under åberopande af hvad jag nu anfört, får jag alltså i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kongl. Maj:t i nådig proposition föreslå Riksdagen att
dels antaga följande

L a g

angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten.

§ 1.

Rätt till pension af staten enligt denna lag tillkommer, med de inskränkingar och under de vilkor, som här nedan angifvas, hvarje ordinarie innehafvare af civil befattning, med hvilken är förenad lön å stat, som blifvit fastställd af Konungen och Riksdagen.

Med civil befattning förstås här hvarje befattning, som icke är militär, civilmilitär eller uteslutande presterlig.

§ 2.

Från pensionsrätt enligt denna lag undantagas:

a) innehafvare af befattning, som medför rätt till pension från

arméns pensionskassa, flottans pensionskassa, statens jernvägstrafiks pensionsinrättning eller telegrafverkets pensionsinrättning;

b) tjensteinnehafvare, som icke eger svensk medborgarerätt.

§ 3.

Pension är antingen *hel* eller *afkortad* och utgår med högst 8,000 kronor för år räknadt.

§ 4.

Med *hel* pension förstås, i de fall der afföningsförmånerna äro fördelade i lön och tjänstgöringspenningar, ett *lönen* motsvarande belopp. Der sådan fördelning ej eger rum, utgör *hel* pension den del af lönebeloppet, hvilken tjensteinnehafvaren icke är skyldig att afstå under tjänstledighet, som åtnjutes för sjukdom.

Hel pension utgör dock:

för häradshöfding 5,000 kronor;

för förste landtmätare 2,500 kronor; och

för provinsialläkare 4,000 kronor.

§ 5.

Rätt att afgå från tjänstebefattning med åtnjutande af *hel* pension inträder:

- a) vid 62 lefnads- och 25 tjänstår, deraf 20 år såsom provinsialläkare,
för provinsialläkare;
- b) vid 62 lefnads- och 30 tjänstår, som tillbragts vid gymnastiska centralinstitutet eller vid allmänt läroverk,
för gymnastiklärare;
- c) vid 65 lefnads- och 35 tjänstår:
för bevakningspersonalen vid fångvården,
,, landtbruksingenjörer,
,, postvaktbetjente,
,, bevakningspersonalen vid tullverket,
,, tjänstemän och betjente vid skogsstaten,
,, lärarne vid de allmänna läroverken, med undantag af gymnastiklärare, samt
,, läkare vid hospital och asyler för sinnessjuke;

- d) vid 65 lefnads- och 25 tjänstår:
 för professorer och e. o. professorer vid rikets universitet och karolinska institutet,
 „ professorer vid veterinärinstitutet, tekniska högskolan och fria konsternas akademi,
 „ lärarne vid musikaliska akademiens konservatorium, samt
 „ lärarne vid barnmorskeundervisningsanstalterna;
 e) vid 65 lefnads- och 10 tjänstår såsom chef för jernvägsstyrelsen:
 för chefen för jernvägsstyrelsen;
 f) vid 65 lefnads- och 10 tjänstår såsom ordförande i medicinalstyrelsen:
 för chefen för medicinalstyrelsen;
 g) vid 67 lefnads- och 35 tjänstår:
 för alla öfrige tjensteinnehafvare, här ej särskildt nämnde.

Oberoende af nu stadgade lefnads- och tjänstår inträder rätt till afgang från tjenstebefattning med åtnjutande af hel pension för tjensteinnehafvare, som i eller för tjensten ådragit sig skada eller sjukdom af så svår beskaffenhet, att enligt behörig läkares intyg utsigt icke förefinnes, att den skadade eller sjuke någonsin kan återvinna tjenstbarhet.

§ 6.

Tjensteinnehafvare, hvilken uppnått den i § 5 stadgade lefnadsålder, men icke räknar det i fråga om hans befattning bestämda antalet tjänstår, vare jemväl, derest tjänståren icke understiga 20, berättigad till afgang från tjensten mot åtnjutande af pension, som dock i sådant fall utgår med ett i förhållande till det lägre tjänstårsantalet minskadt belopp. Vid denna förvandling må endast hela tjänstår tagas i betraktande. Faller det dervid uppkommande pensionsbeloppet mellan två hela tiotal kronor, afjemnas det till närmast högre tiotal kronor.

Pension, hvarom här sägs, kallas *afkortad*.

§ 7.

Skyldig att från innehafvande tjänst afgå vare den, som uppnått 70 lefnadsår och enligt här ofvan meddelade bestämmelser befinnes vara till hel pension berättigad.

Sådan skyldighet inträder dock redan efter uppnående af den i § 5 stadgade lefnads- och tjänstålder, derest tjensteinnehafvare af sjukdomsfall, hvilket räckt mer än ett år, varit och fortfarande befinnes vara förhindrad att bestrida sina tjensteåligganden.

§ 8.

Tjensteinnehafvare, hvilken ännu ej uppnått den i § 5 stadgade lefnadsålder, men på grund af sjukdom, vanförhet eller lyte under fem på hvarandra följande år varit urståndsatt att sjelf bestrida sin tjenst, vare skyldig att från tjensten afgå, derest genom behörig läkareattest styrkes, att ingen utsigt förefinnes, att han någonsin kan i tjensteutöfning åter inträda, och Konungen pröfvar det allmännas fördel kräfva, att tjensten varder med annan innehafvare besatt.

Har tjensteinnehafvare, hvarom här säges, vid afgang från tjensten uppnått det antal tjenstår, som i händelse af fulla lefnadsår skulle berättigat honom till hel pension, utgår hel pension. I annat fall tillkommer honom afkortad pension, der ej på grund af stadgandet i sista stycket af § 5 hel pension skall utgå.

§ 9.

Med tjenstår förstås den tid, hvarunder tjensteinnehafvaren i ordinarie eller extra ordinarie anställning eller på grund af särskildt förordnande varit verksam i allmän tjenst; och må förty pensionssökande icke tillgodoräknas den tid, hvarunder han åtnjutit ledighet från innehafvande tjenst, så framt icke denna ledighet utgjorts af semester eller försorsakats af sjukdom, särskildt offentligt uppdrag eller resa för egen utbildning. Den, som i ordinarie tjenst saknat rätt till semester eller ferier, ege dock att, utan afdrag, få sig tillgodoräknad den tid, hvarunder han för enskilda angelägenheter varit tjenstledig, men detta endast i den mån ledigheten ej öfverstigit en och en half månad under hvarje kalenderår.

§ 10.

Pension utgår från och med månaden näst efter den, hvari pensionär erhållit afsked från statens tjenst, till och med den månad, hvari han dör eller pensionsrätten eljest upphör.

Har pensionär efter erhållet afsked blifvit med stöd af 2 kap. 17 § strafflagen, i stället för till mistning af embete eller tjenst på viss tid, dömd till fängelse, ege han ej rätt att uppbära pension för den tid, detta straff varar.

§ 11.

Pension må ej åtnjutas för mer än en befattning eller utgå samtidigt med lön af staten eller med pension, hvartill vederbörande på grund af anställning i statens tjänst må vara berättigad från anstalt, som af staten understödjes.

Genom hvad sålunda är stadgadt sker likväl ingen ändring i den rätt, som enligt gällande bestämmelser kan under vissa omständigheter tillkomma chefen för jernvägsstyrelsen att uppbära pension samtidigt från allmänna indragningsstaten och statens jernvägstrafiks pensionsinrättning.

§ 12.

I fråga om påföljd för uraktlåtenhet att lyfta till utbetalning förfallet pensionsbelopp gälle hvad i sådant afseende nu är eller framdeles må blifva stadgadt om uttagande inom viss tid af medel, som från statens kassor anordnas.

§ 13.

Pensionsrätt förverkas:

- a) af den, som upphör att vara svensk medborgare;
- b) af den, som blifvit afsatt från tjänstebefattning, med hvilken är förenad rätt till pension enligt denna lag, eller som efter erhållet afsked blifvit, i stället för till afsättning, dömd till straff jemlikt 2 kap. 17 § strafflagen;
- c) af den, som efter erhållet afsked blifvit dömd förlustig medborgerligt förtroende.

I de i b) och c) omförmälda fall skall pensionsrätten anses förverkad vid den tid, domstolens beslut vunnit laga kraft.

§ 14.

Pension enligt denna lag må endast af Konungen beviljas; och skola förty alla frågor om rätt att komma i åtnjutande af pension, hvarom i denna lag sägs, underställas Konungens pröfning och afgörande.

§ 15.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1900 och ega tillämpning på hvar och en, som efter nämnda dag utnämnes till syssla, hvarmed enligt ofvan angifna grunder pensionsrätt följer; och skall för den skull allt hvad nu må vara föreskrifvet i fråga om pensionsrätt, skyldighet att vid viss ålder afgå från tjänst eller annat med åtnjutande af de å

lönestat uppförda förmåner förenadt vilkor, derest det befinnes strida mot hvad i denna lag är stadgadt, icke ega giltighet för sådan tjensteinnehafvare;

dels, med ändring af nu gällande bestämmelser i fråga om sättet för bestridande af pensioneringen af så väl embets- och tjenstemän samt betjente vid generalpoststyrelsen som ock öfrige tjensteinnehafvare vid postverket, medgifva, att samtliga till poststaten hörande tjensteinnehafvare, hvilka från och med det år, då sådan ny organisation af civilstatens pensionsinrättning inträder, som härofvän blifvit omförmäld, afgå ur tjenst, ega att af postmedlen utbekomma fulla pensionsbeloppen, derest de för rätt till pension af staten stadgade vilkor blifvit behörigen uppfyllda, äfvensom att från och med samma tidpunkt de pensioner, som dittills blifvit tjensteinnehafvare vid postverket beviljade från civilstatens pensionsinrättning att utgå jemte pension från postverkets pensionsstat, må i stället utgå från sistnämnda pensionsstat;

dels för bildande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förut anförda grunder, af ny enke- och pupillkassa för civilstaten uppföra å nionde hufvudtiteln såsom ordinarie anslag ej mindre 35,000 kronor såsom bidrag till bestridande af förvaltningskostnaden för nämnda kassa än äfven 9,200 kronor till beredande af frihet från befodringsafgifter för de till åttonde och nionde pensionsklasserna hörande delegare i kassan;

dels ock — under förutsättning af Riksdagens bifall till hvad Eders Kongl. Maj:t i föregående punkter föreslagit — med uteslutande från riksstaten för år 1900 af de hittills å nionde hufvudtiteln uppförda anslagen till civilstatens pensionskassa af tillhoppa 112,286 kronor, medgifva, att från och med år 1893 uppkomna och härefter uppkommande behållningar å det till pensionsstaten för civile embets- och tjenstemäns enkor och omyndiga barn anvisade anslag å 45,000 kronor må användas till bestridande af derifrån redan beviljade pensioner, samt att hvad derutöfver kan blifva för samma ändamål erforderligt må af Eders Kongl. Maj:t af tillgängliga medel förskjutas för att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Hvad föredragande departementschefen i detta ärende hemställt, deri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Hjalmar Rettig.